

Razvoj govora v predšolskem obdobju s poudarkom na predopismenjevanju s pomočjo projekta Pravljični nahrbtnik

(Raziskovalna naloga)

Valentina Kozlovič

Vrtec Koper

Koper, julij 2025

KAZALO

1. UVOD	7
1.1 Uvod v raziskovanje	7
1.2. Namen in cilji	8
1.3. Raziskovalna vprašanja in hipoteze	9
1.4. Raziskovalne metode	9
1.5. Prispevek k praksi in teoriji	9
2. RAZVOJ GOVORA V PREDŠOLSKEM OBDOBJU	10
2.1. Kaj je govor?	10
2.2. Teorije govornega razvoja	11
2.3. Zgodnji govorni razvoj	12
3. BRANJE PREDŠOLSKIM OTROKOM OZ. ZAKAJ JE BRANJE POMEMBNO	17
3.1. Raziskava PISA 2022.....	18
3.2. Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti v Sloveniji od leta 2019-2030	19
3.3. Kaj je bralna pismenost in kako se uresničuje v vrtcih	21
3.4. Področje jezika in dejavnosti v vrtcu	23
3.5. Pomen branja v domačem okolju oz. domače spodbudno okolje	26
3.6. Napotki za starše, kako organizirati branje z otrokom doma	29
4. PREDSTAVITEV PROJEKTA PRAVLJIČNI NAHRBTNIK.....	31
5. EMPIRIČNI DEL.....	35
5.1. Hipoteze.....	35
5.2. Časovni potek zbiranja podatkov	35
5.3. Postopek zbiranja podatkov	35
5.4. Raziskovalni vzorec	36
5.5. Intervjuji otrok iz primestne enote Pobegi - Zajček	36
5.6. Intervjuji otrok in mestne enote Kekec	43
5.7. Primerjalna analiza primestne enote Pobegi (skupini Polžki in Pikapolonice) ter mestne enote Kekec (skupine Pikapolonice, Mucke in Sovice).....	53
5.8. Analiza anketnega vprašalnika	54
5.9. Razprava o hipotezah	75

6. ZAKLJUČEK	77
7. VIRI IN LITERATURA	79
8. PRILOGA – ANKETNI VPRAŠALNIK	82

KAZALO SLIK

Slika 1 Naslovna stran Priročnika za starše	33
Slika 2 Naslovna stran bralnega dnevnika	33
Slika 3 Pravljični nahrbtnik	34
Slika 4 Prva stran bralnega dnevnika skupine Polžki v enoti Pobegi.....	38
Slika 5 Ilustraciji deklice in dečka po prebrani knjigi Zaljubljeni žabec in Kje rastejo bonboni	39
Slika 6 Primer zapisa misli, idej in občutkov dveh staršev iz skupine Pikapolonice, enote Pobegi.....	39
Slika 7 Prva stran bralnega dnevnika skupine Pikapolonice v enoti Pobegi	42
Slika 8 : Ilustracija deklice po prebrani knjigi	42
Slika 9 Primer zapisa misli, idej in občutkov dveh staršev iz skupine Pikapolonice, enote Pobegi.....	43
Slika 10 Primer zapisa misli, idej in občutkov dveh staršev iz skupine Pikapolonice, enote Pobegi.....	46
Slika 11 Navodila za branje in ustvarjanje za otroke iz skupine Pikapolonice in maskota Pika	47
Slika 12 Primer risbe dečka iz skupine Pikapolonice, enote Kekec	47
Slika 13 List namenjen čečkanju, vtisom in mislim	48
Slika 14 Prva stran bralnega dnevnika iz skupine Mucke, enote Kekec.....	49
Slika 15 Primer risbe deklice iz skupine Mucke, enote Kekec.....	50
Slika 16 Prva stran bralnega dnevnika iz skupine Sovice, enote Kekec	52
Slika 17 Primer risbe deklice iz skupine Sovice, enote Kekec	52
Slika 18 Zapis misli, idej, občutkov iz skupine Sovice, enote Kekec, ...	53

KAZALO GRAFOV

Graf 1 Prikazuje starost anketiranih staršev	54
Graf 2 Prikazuje spol anketiranih staršev	55
Graf 3 Prikazuje stopnjo izobrazbe anketirancev.....	55
Graf 4 Prikazuje v kateri enoti imajo starši vključenega otroka.....	56
Graf 5 Kako pogosto ste doma brali otroku različno otroško literaturo?	57
Graf 6 Kdo je najpogosteje bral otroku doma?	57
Graf 7 Ali se doma trudite brati doživeto (z uporabo različnih glasov, zvokov, uporabljate obrazno mimiko,...)?	58

Graf 8 Ali ste med branjem knjige otroku postavljali vprašanja in se z njim pogovarjali o prebrani vsebini?.....	58
Graf 9 Ali ste vsebino prebrane knjige kdaj povezovali z vsakdanjim življenjem?	59
Graf 10 Ali ste vsebino prebrane knjige kdaj povezovali z vsakdanjim življenjem?	59
Graf 11 Koliko časa ste običajno namenili branju?	60
Graf 12 Ste v okviru projekta Pravljični nahrbtnik skupaj z otrokom prebrali vse ponujene knjige?	63
Graf 13 Kako pogosto ste med izposajo Pravljičnega nahrbtnika brali knjige?	64
Graf 14 Ste z otrokom sodelovali pri ustvarjanjubralnega dnevnika (risanje, zapis misli,...)?	65
Graf 15 Vas je strokovna literatura v Pravljičnem nahrbtniku nagovorila k pomenu branja oz. vam je dala pomembne informacije, zakaj je branje v predšolskem obdobju tako pomembno?	66
Graf 16 Kako ste vi kot starši doživljali Pravljični nahrbtnik?.....	66
Graf 17 Ste med skupnim branjem ali kasneje opazili katero od naslednjih sprememb pri vašem otroku (možnih je bilo več odgovorov).....	67
Graf 18 Ste po prebranem Pravljičnem nahrbtniku oziroma napotkih za starše spodbudili svoje otroke in sebe k obisku mestne knjižnice in pogosteje posegali po otroških knjigah? ..	68
Graf 19 Kako je vaš otrok doživljal Pravljični nahrbtnik?	69
Graf 20 : Je vaš otrok po prebranih knjigah iz Pravljičnega nahrbtnika večkrat sam posegel po knjigah in pokazal zanimanje?.....	70
Graf 21 Kako ocenjujete projekt Pravljični nahrbtnik?	70
Graf 22 Bi Pravljični nahrbtnik svetovali tudi drugim otrokom in staršem?	71

KAZALO TABEL

Tabela 1 Prikazuje starost anketiranih staršev.....	54
Tabela 2 Prikazuje spol anketiranih staršev glede na enoto	55
Tabela 3 Prikazuje stopnjo izobrazbe anketiranih staršev glede na enoto.....	55
Tabela 4 Kako pogosto ste doma brali otroku različno otroško literaturo?	57
Tabela 5 Ali se doma trudite brati doživeto (z uporabo različnih glasov, zvokov, uporabljate obrazno mimiko,...)?	58
Tabela 6 Ali ste med branjem knjige otroku postavljali vprašanja in se z njim pogovarjali o prebrani vsebini?.....	58
Tabela 7 Ali ste vsebino prebrane knjige kdaj povezovali z vsakdanjim življenjem?.....	59
Tabela 8 Ali ste pred projektom Pravljični nahrbtnik doma redno brali z otrokom (vsaj petkrat tedensko)?.....	60
Tabela 9 Koliko časa ste običajno namenili branju?	60
Tabela 10 analiza 12. anketnega vprašanja: Kaj vam največ pomeni pri skupnem branju z otrokom?.....	61
Tabela 11 S kakšnimi izzivi ste se srečevali pri branju doma?	62

Tabela 12 ste v okviru projekta Pravljični nahrbtnik skupaj z otrokom prebrali vse ponujene knjige?	64
Tabela 13 Kako pogosto ste med izposajo Pravljičnega nahrbtnika brali knjige?	64
Tabela 14 Ste z otrokom sodelovali pri ustvarjanju bralnega dnevnika (risanje, zapis misli,...)?	65
Tabela 15 vas je strokovna literatura v Pravljičnem nahrbtniku nagovorila k pomenu branja oz. vam je dala pomembne informacije, zakaj je branje v predšolskem obdobju tako pomembno?	66
Tabela 16 Kako ste vi kot starši doživljali Pravljični nahrbtnik?	67
Tabela 17 Ste med skupnim branjem ali kasneje opazili katero od naslednjih sprememb pri vašem otroku (možnih je bilo več odgovorov)	67
Tabela 18 Ste po prebranem Pravljičnem nahrbtniku oziroma napotkih za starše spodbudili svoje otroke in sebe k obisku mestne knjižnice in pogosteje posegali po otroških knjigah? ..	68
Tabela 19 Kako je vaš otrok doživljal Pravljični nahrbtnik?	69
Tabela 20 Je vaš otrok po prebranih knjigah iz Pravljičnega nahrbtnika večkrat sam posegel po knjigah in pokazal zanimanje?	70
Tabela 21 Kako ocenjujete projekt Pravljični nahrbtnik?	70
Tabela 22 Imate kakšne predloge za v prihodnje za izvedbo Pravljičnega nahrbtnika?	71

POVZETEK

Raziskovalna naloga z naslovom Razvoj govora v predšolskem obdobju s poudarkom na predopismenjevanju s pomočjo projekta Pravljični nahrbtnik predstavlja razvoj govora predšolskih otrok s poudarkom na razvoju bralne pismenosti, saj je le-ta izrednega pomena za nadaljnje otrokovo življenje. Številne raziskave kažejo, da med najstniki in osnovnošolskimi otroki drastično upada nivo bralne pismenosti. Ker vzgojno osebje v našem vrtcu tudi že vrsto let opaža, da se razvoj govora na vseh področjih slabša, smo se s šolskim letom 2024/25 odločili, da v Vrtcu Koper vpeljemo projekt Pravljični nahrbtnik za vse otroke, z namenom spodbujati branje tudi v domačem okolju.

V praktičnem delu naloge smo predstavili izvedbo projekta v enotah Kekec in Pobegi, kjer smo spremljali odzive otrok in izvedli anketo med starši. Skozi analizo smo ugotavljali, kako skupno branje vpliva na otrokovo govorno izražanje, zanimanje za knjige ter splošni jezikovni razvoj. Rezultati so pokazali, da projekt pozitivno vpliva na razvoj govora, bogatenje besednega zaklada in motivacijo za branje. Večina staršev je poročala o povečani pogostosti branja doma ter o izboljšavah v otrokovem pripovedovanju, izražanju misli in zanimanju za zgodbe. Tudi otroci so projekt doživljali kot nekaj pozitivnega, kar so pokazali skozi spontano izražanje, obnovo vsebin in veselje ob prinašanju nahrbtnika domov

Ključne besede: razvoj govora, predopismenjevanje, pravljici nahrbtnik

ABSTRACT

The research paper titled *Speech Development in the Preschool Period with an Emphasis on Emergent Literacy* presents through the *Fairytale Backpack Project* the development of preschool children's speech with a focus on the development of reading literacy, which is of vital importance for the child's future life. Numerous studies indicate a drastic decline in reading literacy levels among teenagers and primary school children. Since the educational staff in our kindergarten have also been noticing a deterioration in speech development across various areas for several years, we decided to introduce the *Fairytale Backpack project* in the 2024/25 school year at Vrtec Koper for all children, with the aim of encouraging reading in the home environment as well.

In the practical part of the thesis, we presented the implementation of the project in the Kekek and Pobegi units, where we monitored children's responses and conducted a survey among parents. Through the analysis, we examined how shared reading affects children's speech expression, interest in books, and overall language development. The results showed that the project had a positive impact on speech development, vocabulary expansion, and reading motivation. Most parents reported more frequent reading at home, as well as improvements in their child's storytelling, verbal expression, and interest in stories. Children also experienced the project positively, as evidenced by their spontaneous expression, story retelling, and excitement when bringing the backpack home.

Keywords: speech development, emergent literacy, *Fairytale Backpack*

1. UVOD

1.1 Uvod v raziskovanje

Zaposlena sem v Vrtcu Koper, ki ima 7 enot, razporejenih 3 v centru mesta ter 4 v njeni širši okolici, podeželju. Vzgojiteljice že nekaj let opažamo porast števila otrok, ki imajo težave na govornem področju. V skupinah otrok prvega starostnega obdobja opažamo, da otroci začnejo kasneje govoriti, govor je večinoma nerazumljiv, popačen, otroci veliko uporabljajo mimiko in neverbalno komunikacijo. V skupinah drugega starostnega obdobja se težave samo še stopnjujejo in pridružijo se jim še nove (nerazumevanje podanih navodil, šibek besedni zaklad, nesmiselno odgovarjanje na zastavljena vprašanja, napake v izgovorjavi posameznih glasov, slovnične napake ...). Zaposleni v vzgoji in izobraževanju dobro vemo, da za čustveni, socialni in kognitivni razvoj je bistvenega pomena, da se pri otroku razvija tudi jezikovno zmožnost (Kurikulum za vrtce, 1999, str. 22). Vsako leto imamo tudi vse več otrok, ki so priseljeni iz bivših republik Jugoslavije. Ti otroci se pri razvoju govora soočajo z dodatnimi izzivi, saj je njihov materni jezik drugačen od jezika okolja. Usvajati morajo tako materni jezik kot jezik okolja in jih posledično velikokrat mešajo. Poleg tega večina otrok doma nima niti ustreznega spodbudnega okolja, ker imajo tudi starši težave z govorjenjem in razumevanjem slovenskega jezika.

V teoretičnem delu svoje raziskovalne naloge bom predstavila razvoj govora predšolskega otroka ter njegov pomen.

Govor je v posameznikovem razvoju izjemnega pomena. S pomočjo govora se človek oblikuje kot posameznik, govor pa posamezniku pomaga pri vzpostavljanju in vključevanju v odnose. V vsakem odnosu se vzpostavlja komunikacija, ki pa jo lahko razvijemo le s pomočjo govora (Marjanovič Umek, 1990, str. 11).

Težave na govornem področju, s katerimi se srečujejo otroci, vplivajo na njegovo celotno osebnost, samopodobo, uspešnost vključevanja v okolje in vzpostavljanje stikov in interakcij z otroki.

Številne raziskave kot so PIRLS 2021 in PISA 2022 kažejo, da bralna pismenost otrok upada. Slednja raziskava je pokazala, da 75% 15 let starih srednješolcev je doseglo le temeljno raven bralne pismenosti (Gov.si, 2023). Tudi raziskava »Knjiga in bralci«, ki jo izvedejo na Slovenskem knjižnem sejmu kaže, da je potrebno uvesti ukrepe za dvig bralne pismenosti v vseh vzgojno izobraževalnih inštitucijah.

V vrtcih vzgojno osebje načrtno skrbi za razvoj govora otrok z različnimi dejavnostmi, tudi s pripovedovanjem pravljic in branjem knjig, saj je to izrednega pomena za razvoj bralne pismenosti. Bralna pismenost je zelo pomembna za kasnejše življenje, je ključna za razvoj posameznika ter za njegovo uspešnost branja, razumevanja, interpretacije in seveda uporaba

informacij za učenje, kritično mišljenje in komuniciranje (Kerndl, M., Mršnik, S., Novak, N., Fekonja, R., Hedžet Krkač, M., Kerin, M., Rosc Leskovec, D., Sivec, M., Zore, N., Milekšič, V., Čuk, A., Stanonik, M., Gaber, B., Bačnik, A., Cotič Pajntar, J., Fekonja Peklaj, U., Vilar, P., Kavčič, A., Godec Soršak, L., Haramija, D., Kranjc Ivič, M., Svetlik, K., Slapar, S., Prudič, T., Leban, K., Papež, N., Ceket Odar, M., 2022, str. 2). Vendar je branje samo v vrtcu premalo za optimalen razvoj. Otroci doma rajši posegajo po elektronskih napravah (telefonih, tabličnih računalnikih, televiziji) in gledajo velikokrat tudi zanje neprimerne vsebine v tujem jeziku, ki ne pripomorejo k razvoju govora. Zato smo se v našem vrtcu odločili, da s šolskim letom 2024/25 vpeljemo projekt Pravljični nahrbtnik, s katerim bomo branje spodbujali tudi v domačem okolju. Naša pobuda je namenjena spodbujanju družinskega branja, bralne kulture in razvijanju ljubezni do knjig že v zgodnjem otroštvu. Verjamemo, da bo branje z otrokom postalo poseben trenutek, ki bo krepil vez med starši in otroki ter spodbujal otrokovo domišljijo, radovednost in najpomembnejše jezikovni razvoj.

V praktičnem delu pa bom raziskala ali smo z uvedbo pravljirnega nahrbtnika Vrtca Koper spodbudili k branju v družinskem krogu ter posledično vplivali na razvoj govora. Cilj projekta je, da vsak otrok vsaj enkrat v šolskem letu odnese domov pravljirnega nahrbtnika, v katerem so tri leposlovna besedila in ena knjiga z otroškimi pesmimi. Poleg je dodan še bralni dnevnik, v katerega so otroci narisali poljubno risbo po prebrani knjigi, starši pa so lahko zapisali svoje misli. V nahrbtniku smo za starše dodali še priročnik, v katerem je bilo povzeto, zakaj je branje v predšolskem obdobju tako pomembno ter drugo strokovno literaturo na željo staršev.

1.2. Namen in cilji

V letošnjem šolskem letu smo v Vrtcu Koper vpeljali projekt Pravljični nahrbtnik za vse starostne skupine otrok. Namen nahrbtnika je spodbuditi branje otrokom v družinskem okolju ter posledično seveda spodbuditi razvoj govora. Cilj je, da vsak otrok odnese vsaj enkrat v šolskem letu nahrbtnik domov, ga s starši pogleda, skupaj preberejo pravljice in pesmi. Nahrbtnik vsebuje tudi bralni dnevnik, v katerega otroci lahko s poljubno tehniko narišejo risbo po prebrani knjigi, starši pa lahko napišejo svoje misli.

Namen moje raziskovalne naloge je ugotoviti ali so otroci in starši sprejeli pravljirnega nahrbtnika, ga doma skupaj pregledali, prebrali in izpolnili bralni dnevnik. Ali je strokovna literatura morda vplivala tudi na starše, in sicer tako, da so se začeli zavedati pomena skupnega branja in temu sedaj posvečajo več pozornosti. Glede na velikost našega vrtca predvidevam, da so nekateri nad projektom bili zelo navdušeni in jih je to dodatno spodbudilo in motiviralo k branju.

1.3. Raziskovalna vprašanja in hipoteze

Ker je naš vrtec velik in je v šolskem letu 2024/25 imel sedem enot sem si zamislila, da bi anketne vprašalnike za starše razdelila v dveh enotah, in sicer v enoti v samem centru mesta, kjer je vsako leto več priseljencev in so težave na govornem področju večje, težave dodatno povzročajo še nerazumevanje slovenskega jezika. Kot drugo enoto pa bi izbrala eno izmed podeželskih enot ter rezultate med seboj primerjala. V praktičnem delu naloge sem si zastavila naslednja vprašanja:

- Ali so starši doma skupaj z otroki prebrali večino ali vso otroško in strokovno literaturo ter napisali in narisali bralni dnevnik?
- Ali je to otroke in starše dodatno motiviralo k branju knjig tudi doma in k obisku Mestne knjižnice in ne samo vrtčevske?

Hipoteze na zastavljena vprašanja:

V primestni enoti Pobegi je več staršev prebralo večino ali vse otroške knjige, ki so bile v nahrbtniku kot v mestni enoti.

Mestno knjižnico obiskuje več otrok iz primestne enote Pobegi.

V primestni enoti Pobegi dajejo starši branju knjig večji in pomembnejši poudarek kot v mestni enoti Kekec.

1.4. Raziskovalne metode

Podatke v empiričnem delu bi zbrala z anketnim vprašalnikom staršem šoloobveznih otrok, in sicer osredotočila bi se na dve naši enoti ter ju med seboj primerjala. Izbrala bi največjo enoto v centru mesta, kjer vključenih večina priseljenih otrok. Drugo enoto pa bi izbrala na podeželju, kjer prevladujejo slovensko govoreči otroci. Anketirala bi tudi šoloobvezne otroke v teh istih enotah. Vprašala bi jih ali so bili veseli Pravljičnega nahrbtnika, so doma prebrali vse knjige, kdo jim je prebral knjige ter ali obiskujejo še drugo knjižnico ali samo knjižnico v enoti, katero obiskujejo?

1.5. Prispevek k praksi in teoriji

V raziskovalni nalogi želim ugotoviti, ali je Pravljični nahrbtnik vsaj malo pripomogel k ozaveščanju staršev, da branje knjig v domačem okolju pripomore k razvoju govora otroka. Z zbiranjem podatkov pa bi želela ugotoviti, ali je potrebno v naslednjem šolskem letu pri projektu kaj spremeniti. Ugotovitve bodo zagotovo temelj za nadaljnje delo s projektom Pravljični nahrbtnik.

2. RAZVOJ GOVORA V PREDŠOLSKEM OBDOBJU

2.1. Kaj je govor?

Marjanovič Umek (1990, str. 11) v svoji knjigi *Mišljenje in govor predšolskega otroka* definira govor kot:

zelo pomemben v človekovem razvoju, saj gre za oblikovanje človeka kot posameznika in za vzpostavljanje komunikacij z okolico. Izpostavi štiri izmed številnih definicij, in sicer:

-R. Titone: »Govor je sestavljena sposobnost ali skupek sposobnosti fiziološko-psihološke narave, ki so funkcionalno organizirane, da bi prenašale sporočila.«;

-S. Vasić: »Govor je oblika človekovega naučenega vedenja, ki rabi lastnemu izražanju in komuniciranju. Govor je pomemben dejavnik v razvoju osebnosti in njegovi socializaciji.«;

-V priročniku za vzgojitelje »Govor u predškolskoj ustanovi« (Prevod Zavod za udžbenike i nastavna sredstva) so francoski avtorji P. Brunet, M. Page, R. Joly definirali takole:»Govor je mentalna sposobnost, ki človeku omogoča, da v komunikaciji uporablja organizirane simbolne sisteme, kot je jezik.«;

- V zadnji definiciji smo srečali izraz jezik v povezavi z govorom. Jezik običajno definiramo kot socializiran sistem simbolov, govor pa je individualen in konkreten. Jezik sestoji iz dveh komponent: vsebine, ki jo preučuje semantika in iz oblike, ki jo preučuje gramatika. Poleg tega pa ima vsak jezik še besednjak (besedni zaklad).

Slovar slovenskega knjižnega jezika pa definira govor kot:

- oblikovanje besed in stavkov z govornimi organi. V tem kontekstu se govor nanaša na proces oblikovanja besed in stavkov s pomočjo govornih organov ter na sposobnost tega oblikovanja;
- besedni nastop, zlasti pred občinstvom, izražanje misli. Tukaj beseda govor pomeni javni nastop;
- izmenjava mnenj, misli ali pogovor. Tukaj je mišljen kot pogovor med dvema ali več udeleženci;
- sestavek o kaki stvari, ki se neposredno podaja v javnosti, ali podajanje tega sestavka. Gre za besedilo, ki je namenjeno nagovarjanju poslušalcev;
- s prilastkom jezik, zlasti v govornjeni obliki. Če vsebuje prilastek jezik, pomeni, da posebej poudarja določene značilnosti jezika SSKJ, 1995, str. 253).

Raziskovanje govora sega v daljno preteklost, ko so ga začeli preučevati filozofi, učenjaki in retoriki različnih kultur. Med prvimi, ki so sistematično analizirali govor je bil že Aristotel, ki je v delu *Retorika* opisal tehnike prepričevanja in pomen govora v javnem življenju. V srednjem veku je raziskovanje govora ostalo povezano z religijo in retoričnimi veščinami. V sodobnem

času je preučevanje govora postalo interdisciplinarno področje, ki vključuje lingvistiko, fonetiko, psihologijo in komunikologijo, kar omogoča celovitejše razumevanje njegovega razvoja in vloge v družbi.

2.2. Teorije govornega razvoja

Otroci približno pri dveh letih povsod po svetu govorijo. Zakaj je tako nam žal nobena od teorij ne ponudi ustreznega odgovora v celoti. Vedenjske teorije, npr. Skinnerjeva razlagajo učenje govora kot proces, kjer otrok preko dražljajev in odzivov razvija govorne sposobnosti. Posnemanje besed, ki jih sliši pri odraslih, igra ključno vlogo, saj starši pogosto nagrajujejo otroka, ko uspešno izgovori določene besede. Na ta način se otrok nauči povezovati določene zvoke s pomenom, kar spodbuja nadaljnji razvoj govora. Vendar pa ta pristop ne more v celoti pojasniti govornega razvoja, saj ne zajema sintaktične zgradbe jezika in ustvarjalnosti v govoru. Nasprotno, biološke teorije poudarjajo prirojenost govornih struktur in vlogo nevrološke zrelosti pri razvoju jezika. Čeprav je socialno okolje pomembno za razvoj govora, zgolj posnemanje ni dovolj popolno za osvojitve jezika. Noam Chomsky, avtor generativno-transformacijske teorije, zagovarja stališče, da je jezik v svojem bistvu prirojena sposobnost, ki se aktivira skozi izpostavljenost govoru. Po tej teoriji imajo vsi jeziki globinsko strukturo, ki je univerzalna, medtem ko se površinske strukture razlikujejo. R. Bugarovski v uvodu k Chomskyjevi knjigi poudarja pomen pravil v jeziku in njihovo vlogo pri tvorbi neomejenega števila stavkov. Vprašanje, kako se stavki smiselno povezujejo v govoru, ostaja odprto. Kognitivne teorije pa razlagajo govorni razvoj kot del širšega procesa razvoja mišljenja. Otroci skozi zgodnje otroštvo postopoma gradijo svoj govor na podlagi konceptov, ki jih razvijejo s pomočjo miselnih predstav. Vsaka teorija osvetljuje govorni razvoj z različnih vidikov, vendar nobena ne poda celovite razlage. Razvoj jezika ostaja kompleksen in povezan s širšimi kognitivnimi sposobnostmi. Pri učenju govora gre torej za interakcijo med dozorevanjem in vzgojo, pri kateri stopi v ospredje komunikacija med starši in otroki (Marjanovič Umek, 1990, str. 11–14).

Na razvoj govora vplivajo notranji (fiziološki in psihološki dejavniki) ter zunanji, to so sociološki dejavniki. Med notranje, torej fiziološke in psihološke dejavnike štejemo prirojene predispozicije, motivacija, čustveno stanje otroka. Med zunanje pa štejemo socialni položaj družine, izobrazbeno strukturo staršev in širše družbeno okolje. Upoštevati velja tudi ali je otrok edinec oziroma prvorojeni otrok ali je v družini več otrok. Saj je za prvorojene otroke ali edince pogosto značilno, da imajo postavljenih več omejitev ter se starši z njim več ukvarjajo in komunikacija poteka na ravni otrok-odrasel. Pri drugo rojenem otroku pa poteka komunikacija tudi na ravni otrok-otrok ter ima tako drugo rojeni otrok več izkušenj. Otrok lahko doseže visoko stopnjo razvoja govora in mišljenja, če so vsi prej naštetih dejavniki med seboj usklajeni, v nasprotnem primeru je stopnja razvoja razumljivo nižja (Kranjc, 1999, str. 20–21). Glede na to, da so otroci do enega leta, nekateri pa tudi do drugega ali tretjega leta starosti doma, bi želela kot pomemben dejavnik za razvoj govora izpostaviti še izobrazbo staršev in kakovost družinskega okolja, predvsem z vidika socialnih, ekonomskih in kulturnih

značilnosti. Dostopnost knjižnega gradiva, zlasti otroške literature tudi strokovne in druge, spodbujanje otrokovega govora med skupnimi dejavnostmi ali branjem ter dostopnost dejavnosti kot so knjižnica, gledališče,... imajo pozitiven učinek na razvoj otrokovega govora in zgodnje pismenosti (Dearing in Taylor v Marjanovič – Umek, Fekonja – Peklaj, Pečjak, 2011, str. 15).

2.3. Zgodnji govorni razvoj

Zgodnji govorni razvoj se začne v maternici. Nekje v drugem trimesečju nosečnosti lahko otrok začne zaznavati zvoke izven materinega telesa. Glasovi, melodije in drugi zvoki, ki jih slišijo v maternici, otroku pomagajo, da se navadi na okolje, v katero bo vstopil ob rojstvu. Približno v osemnajstem tednu nosečnosti so strukture v otrokovem ušesu dovolj razvite, da začnejo zaznavati nekaj zvokov. Nekateri od teh zvokov so tisti, ki jih morda niti sami ne opazite — na primer, mravljinčenje vašega želodca ali zrak, ki se premika skozi pljuča. V naslednjih tednih bo vaš otrok slišal vedno več zvokov iz okolja. Med 27. in 30. tednom bodo otroci že reagirali na glasove in zvoke, ki prihajajo v maternico. Študije so pokazale, da se srčni utrip ploda poveča, ko sliši materin glas, kar pomeni, da otrok postane bolj pozoren, ko govorite. Branje na glas, pogovori in petje pesmi, ki jih boste ponavljali svojemu otroku, mu bodo pomagali spoznati vaš glas. Partnerji ne bi smeli obupati — otroci se tudi naučijo prepoznavati glasove drugih ljudi, ki jih pogosto slišijo v maternici.

Kaj sliši otrok v maternici? Zvoki potujejo najbolje skozi odprt prostor, zato boste nekoga lažje slišali na prostem kot pod vodo v bazenu. Vaš otrok ni izpostavljen odprtemu zraku, saj jo obdaja amnionska tekočina in sloji vašega telesa. Ali se je treba izogibati glasnim zvokom med nosečnostjo? V večini primerov ni razloga, da bi se izogibali glasnim situacijam, kot je koncert, čeprav boste morda želeli preskočiti sedeže v prvi vrsti. Fizična ovira amnionske tekočine zvoke zmanjša in otrokova ušesa ne bodo zaznala glasnih zvokov kot vi. Vendar pa lahko dolgotrajna in ponavljajoča se izpostavljenost glasnim zvokom povzroči razvojne težave ali izgubo sluha. To pomeni, da je nosečnici priporočeno se izogibati več kot 8 uram izpostavljenosti zvokom, ki presegajo 85-90 decibelov (npr. ko kosite trato) ali več kot 2 uri na dan zvokom nad 100 decibelov, kot je strojna žaga (What to expect, 2021).

Otrok se rodi z slušno-diskriminativnimi sposobnostmi in zaradi tega je sposoben ločiti glasove po intenzivnosti, frekvenci, hitrosti, smeri zvoka in poleg tega še številne govorne glasove različnih jezikov. Razvoj glasovnega sistema je vezan na dva vzajemna procesa: razvoj fonetičnega sluha (razvoj zaznavanja glasov, torej najprej mora otrok ločiti človeške glasove od drugih nato pa še človeške med seboj) in proces izgovorjave glasov, ki predstavlja osnovo govornemu razvoju. Potrebuje pa tudi biološko osnovo, to so zdrava govorila, s katerimi je prišel na svet in spodbude iz okolja (Skamlič, 2011, str. 21).

Novorojenček torej takoj po rojstvu zazna smer zvoka zato glavo obrne proti izvoru smeri zvoka. To pomeni, da ima se novorojenček rodi s prirojeno sposobnost čustvenega »dialoga« z drugo osebo (Marjanovič Umek, Kranjc, Fekonja, 2006, str. 15). Pri dveh tednih pa že loči človeški glas od drugih zvokov, npr. glasbe, ropotanja ... Pri dveh mesecih pa že loči emocionalno kvaliteto človeškega glasu in se nanj odziva (jezen glas iz njega izzove jok, vesel, nasmejan pa smeh). Pri šestih mesecih pa je pozoren tudi že na ton in ritem (Marjanovič – Umek, 1990, str. 15). Tudi izgovorjava glasov se začne kmalu po rojstvu. Pri šestih do osmih tednih oblikuje različne vrste joka. Ob koncu prvega meseca nato razvije gruljenje, ki vsebuje predvsem samoglasniške glasove. Vendar gruljenje še ni govor v pravem pomenu besede, predstavlja pa posebno obliko komunikacije med otrokom in odraslo osebo. Okoli šestega meseca se razvije bebljanje, kjer samoglasnikom dodajo še soglasnike in jih tako kombinira in povezuje v zloge. Bebljanje je zato bolj celovita vokalizacija, pri kateri dojenček rabi artikulirane povezave več soglasnikov in samoglasnikov (Marjanovič Umek, Fekonja, 2004, str. 217). Bebljanje je tudi pomembna osnova za govorni razvoj. V tem času poteka menjajoči govor, torej govor med odraslim in otrokom, ko odrasli govori in otrok posluša ter obratno. Otrok se tako nauči tudi poslušati (Marjanovič Umek, 1990, str. 17–19). Dojenčki do prvega leta starosti vse bolj posnemajo izgovorjavo glasov, ki jih slišijo okoli sebe. S svojimi gestami, kretnjami, tonom glasu, kombinacijo glasov, ki so proti prvemu letu vse bolj podobne besedam kažejo željo po vključitvi v komunikacijo (Marjanovič Umek, Kranjc, Fekonja, 2006, str. 15).

Med osmim in petnajstim mesecem otrok spregovori svojo prvo besedo. Prva beseda pa je skupina glasov, ki jih otrok izgovarja in ima seveda svoj pomen. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da otrok pred izgovorjavo prve besede veliko več besed razume. Razumevanje jezika je za otroka veliko bolj pomembno kot govorjenje, saj otrok bo z nami komuniciral šele, ko bo razumel (Leach, 2004, str. 391). Po navadi so prve otrokove besede o ljudeh, ki jih vsakodnevno obkrožajo ter o predmetih v njihovem ožjem okolju, hrani, delih telesa, rutinske dejavnosti ali enostavne prošnje. V tem obdobju otrok govori s posameznimi besedami, ker mu omejitve na kognitivnem področju omogočajo le kombinacijo glasov, ne pa tudi kombinacije besed v stavčne strukture (Marjanovič Umek, 1990, str. 21–23). Pomen prvih otrokovih besed je sprva zelo širok, saj ena beseda ponazarja večje število predmetov, ljudi, dejavnosti kot jih posamezna beseda dejansko označuje (Marjanovič Umek, Fekonja, 2004, str. 222). Materina vloga pri učenju jezika je sprva usmerjena predvsem v odzivanje na otrokove glasovne izraze in geste. S tem otroku pomaga razumeti, da lahko skozi vokalizacijo in kretnje komunicira z okolico (Kranjc, 1999, str. 22). Vse zgoraj naštetosti značilnosti govora novorojenčka od rojstva do prve besede spadajo v predjezikovno fazo govornega razvoja (Marjanovič Umek, Fekonja, 2004, str. 215).

Med petnajstim in osemnajstim mesecem starosti se otroci na področju govora in jezika razvijajo različno, to pomeni, da ima lahko otrok med 5 do 20 besed, nekateri več, drugi manj v glavnem so to samostalniki iz otrokovega ožjega družinskega okolja ali preprosti glagoli (Kranjc, 1999, str. 23). Tako širok razpon v govorjenju besed je v glavnem deloma odvisen od

narave, deloma od okolja, v katerem otrok živi, deloma pa od otroka kot posameznika in njegove notranje motivacije (Leach, 2004, str. 391). Otrokovo razumevanje v tem obdobju postaja vse bolj obširno. Otrok sledi in se odziva na preprosta navodila, kot so »prinesi žogo«, na enostavna vprašanja smiselno odgovarja z da ali ne ali z eno besedo, kolikor že dopuščajo govorne zmožnosti, pokaže nekaj osnovnih delov telesa, predmete na slikah iz vsakdanjega življenja, ki so mu znani. Proti drugemu letu starosti besedni zaklad narašča, začne združevati dve besedi v stavek, sam gleda knjigo in se o njej »pogovarja«, razume geste, izraze obraza, spremembo tona glasu, posluša in oponaša glasove iz okolja, začne se zavedati dialoga v pogovoru. Nekateri raziskovalci (npr. Gleitman, Newport in Gleitman, 1984) ugotavljajo, da morajo odrasli svoj govor z otrokom prilagoditi, da dosežejo večjo pozornost in odzivnost otroka, ni pa dokazano, da tak način komunikacije vpliva na razvoj besednjaka in strukturo govora. V tem obdobju starši pogosto posegajo tudi po pootročenem govoru, to pomeni, da je govor obogaten z posnemovalnimi in razpoloženskimi medmeti, pomanjševalnicami, izogibajo se zapletenim stavčnim strukturam in otroka ogovarjajo v tretji osebi ednine (Kranjc, 1999, str. 23). Skamličeva pootročenemu govoru ne oporeka, vendar opozarja, da morajo biti starši pri uporabi izredno pozorni, saj je taka komunikacija z otrokom primerna res pri zelo majhnih, s starostjo otroka pa jo je potrebno začeti opuščati (Skamlič, 2014, str. 18). V kolikor starši s pootročenim govorom nadaljujejo v pozno predšolsko obdobje otroku otežijo razumevanje. Po drugem letu starosti se začne otrokov govor pospešeno razvijati na:

- pomenski ravni: razvoj besedišča (širjenje števila besed, ki jih otrok pozna in uporablja), razumevanje pomena besed (postopoma razume abstraktne besede), povezovanje besed v smiselne stavke, uporaba jezika v kontekstu;

- skladenjski ravni: se nanaša na način, kako otrok povezuje besede v stavke in oblikuje slovnično pravilne povedi (uporaba pravilnega besednega reda, uporaba sklonov, spola, in števila, tvorba eno in večstavčnih povedi, uporaba vprašalnih, nikalnih in zložnih stavkov);

- besedoslovni ravni: se nanaša na obseg in kakovost besed, ki jih otrok razume in uporablja v govoru (aktivno in pasivno besedišče, pomen besed, razširjena besedišča, uporaba besed v kontekstu. Otrok poskuša z novimi glasovi, artikulacija zaostaja za besednjakom, dobrih petdeset odstotkov besed je razumljivih, razumejo veliko več besed kot jih govorijo, povezujejo besede v stavke, na različne načine kombinirajo in premikajo dve ali tri besede in pri tem že uporabljajo določena pravila (Marjanovič Umek, Fekonja, 2004, str. 315). Od drugega leta naprej otroci veliko odkrivajo, kako stvari delujejo, spoznavajo kaj zmorejo sami. Z besedami si pomagajo pri razmišljanju, svoje misli pa si vedno bolj želijo ubesediti. Iz tega lahko sklepamo, da sta jezik in mišljenje tesno povezana zato je za majhne otroke, ki pri izražanju hitro napredujejo verjetnost, da bodo izkoristili svoje umske sposobnosti zelo velika. Otrok jezik ne bo uporabljal le za poimenovanje predmetov, ljudi, ampak uporabljal ga bo tudi za govorjenje o stvareh, ki niso pred njegovimi očmi, so v njegovi glavi, domišljiji, spominu ali načrtih. Govoril bo tudi o čustvih in abstraktnih pojmih, kasneje pa bo že koval rime, si

izmišljeval šale in pripovedoval zgodbe. Več kot se odrasla oseba z otrokom pogovarja bolj mu širi besedni zaklad, vendar ni pomembna samo količina povedanega, ampak tudi kvaliteta govora, torej ne smemo ga samo grajati ali kritizirati, vedno moramo vzpostaviti dvosmerno komunikacijo in otroka moramo poslušati in mu odgovoriti, besedni zaklad in najrazličnejše pojme mu širimo tako, da opisujemo situacije ali dogodke, v katere je otrok vključen (Leach, 2004, str. 493–494). Naloga odraslega je, da za otrokom pravilno ponovi besedno zvezo ali nepravilno oblikovan kratek stavek. S tem, ko razširja malčkovo besedno zvezo mu nudi slovnično pravilno obliko povedi, ki ga kasneje, ko je otrok zmožen, seveda vključi v svoj govor (Marjanovič Umek, Kranjc, Fekonja, 2006, str. 26). Če otrok do približno dveh let in pol ne spregovori, je potrebno poiskati pomoč logopeda, da izključi težave s sluhom ali kake druge govorne motnje (Leach, 2004, str. 392). Do četrtega leta starosti začnejo oblikovati celovite stavke, kombinirajo besede, izpolnjujejo slovnične oblike, pogosteje uporabljajo veznike, predloge, pomožne glagole, spreminjajo zaporedje besed, oblikujejo vprašalne in nikalne stavke, še vedno pa gre za manj formalno izdelano skladnjo (Marjanovič Umek, Fekonja, 2004, str. 317).

Med tretjim in četrtem letom je govor skoraj popolnoma razumljiv, pri artikulaciji imajo težave načeloma samo še z glasom l in r, uporablja že od tri do štiri besedne stavke, prepozna in začne uporabljati dvojino in množino, razume sestavljene povedi in kompleksnejša navodila (Marjanovič Umek, 1990, str. 31). V tem času pogosto nepravilno posplošujejo slovnična pravila, pravilno se uči tvoriti in uporabljati preteklik in prihodnjik, začne se učiti pravilno tvoriti tudi nepravilne glagole. Pojav nepravilnih posploševanj pa je po mnenju nekaterih avtorjev pomemben, saj nakazuje, da je otrok neko slovnično pravilo delno usvojil. Ne posplošujejo pa sklanjanja in spreganja, ker to večkrat slišijo in otroci delujejo po principu, večkrat slišano manj napak naredijo (Marjanovič Umek, Kranjc, Fekonja, 2006, str. 27). Do približno petega ali šestega leta pa otroci razvijejo osnovno strukturo govora, torej razumejo večino sporočil, sami pripovedujejo, govor je že tekoč. To Marjanovič Umek prikaže v svoji knjigi Mišljenje in govor predšolskega otroka s tabelo J. Reynella, ki v tabeli z naslovom Tri komponente govornega izražanja predstavi te komponente; to so struktura govora, katero ima otrok razvito do petega leta starosti: besednjak, ki se najhitreje razvija do štirih let in pol, ter vsebina govora, ki se razvija od drugega do šestega leta. Seveda pa so za razvoj govora pomembna tudi fonološka pravila (se nanašajo na pravilno izgovorjavo glasov, otrok se jih uči tvoriti in razlikovati ter jih povezovati v besede), semantična pravila (se nanašajo na pomen besed in stavkov, otrok postopoma razume kaj besede pomenijo in kako jih uporabljati v kontekstu) ter sintaktična pravila (določajo, kako se besede v jeziku pravilno povezuje v stavke in povedi, otrok se tudi uči oblikovati slovnično pravilne povedi in kako vrstni red besed vpliva na pomen) (Marjanovič Umek, 1990, str. 41). Slovnična in besedoslovna raven se še naprej razvijata v srednjem in poznem otroštvu. Govorne interakcije med otrokom in starši imajo že v prvem letu otrokove starosti pozitiven učinek na razvoj govora, saj starš svojega otroka na različne načine usmerja na številne predmete in dejanja v njegovi okolici. Tako dojenčku

omogoča, da se uči sporazumevati z drugo osebo ter, da se uči sporazumevati o nečem. Govor, ki ga dojenček sliši v domačem okolju ima pomemben učinek na število glasov, ki jih proizvaja tudi sam. Avtorica med drugim poudarja, kako zelo je pomembno, da se starš že takoj po rojstvu začne pogovarjati s svojim otrokom, pri tem pa interpretira, komentira, kasneje ponavlja in razširja kar je povedal malček. Za razvoj govora v prvem letu življenja so pomembne in dovolj vsakodnevne aktivnosti (Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj, Pečjak, 2011, str. 20). Komunikacija in otrokovo razumevanje govora sta omejeni z njegovim spoznavnim razvojem. Ko se začne otrok učiti pomena prvih besed in jih tudi razume, postaja govor del njegovega miselnega procesa (Marjanovič Umek, Kranjc, Fekonja, 2006, str. 27). Na otrokov govorni razvoj vplivajo številni dejavniki, kot so: kakovost otrokovega družinskega okolja, sociodemografske značilnosti družine in kakovost vrtca, v katerega je otrok vključen. Starši z oblikovanjem bolj ali manj kakovostnega družinskega okolja pomembno vplivajo na razvoj otrokovih govornih kompetentnosti v vseh obdobjih razvoja. Tu prihaja do pomembnih razlik, saj starši nudijo svojemu otroku različne možnosti za razvoj, vendar vse mame govora niso razumele kot pomembnega področja razvoja (Baumwell in dr., 1997 v Marjanovič Umek, Kranjc, Fekonja, 2006). Otroci, katerih mame so področje govora zanemarjale, so imeli v obdobju srednjega otroštva manj obsežen besedni zaklad od svojih vrstnikov, torej od otrok, katerih mame so dale pozornost na bogat besednjak in bile so bolj pozorne na odzive svojih otrok. Pomemben pokazatelj kakovostnega družinskega okolja je tudi izpostavljenost otroški literaturi, v smislu skupnega ali samostojnega branja slikanic, knjig, revij in pa seveda tudi pogostega socialnega modela, ki ga otroku nudijo v prvi vrsti starši. Drugi pomemben dejavnik je sociografski, saj starši z višjo stopnjo izobrazbe in ugodnejšim ekonomskim stanjem, lahko otroku v večji meri nudijo gradivo in materiale, s katerimi otroci pridobivajo izkušnje o pisani in govorjeni besedi. Kot tretji dejavnik so avtorice izpostavile kakovosten vrtec. V vrtcu potekajo številne usmerjene in rutinske dejavnosti, prosta oz. spontana igra. Spontana igra otroka spodbuja k rabi drugačnih izjav, saj otrokom omogoča rabo jezika v različnih funkcijah in rabo večbesednih, vprašalnih, nikalnih, prirednih in podrednih izjav. Otroci v prosti igri stopajo v govorne interakcije, se dogovarjajo o temi, si delijo vloge, določajo pravila, in prevzemajo različne vloge. Med prosto igro govor poteka v domišljjski funkciji, saj igranje vlog in uporaba različnih predmetov zahteva, da simbolne transformacije govorno izrazijo in naredijo razumljive za druge udeležence v igri. Poleg tega pa na razvoj govora seveda vplivajo tudi genetski dejavniki in sicer na razvoj slovnice, področje semantike, fonologije in artikulacije (Marjanovič Umek, Kranjc, Fekonja, 2006, str. 50–63). Seveda pa pri razvoju govora ni pomembno samo se z otrokom pogovarjati, otroku je v zgodnjem otroštvu oz. kmalu po rojstvu tudi že potrebno začeti brati knjige. Izsledki več raziskav (Bus, Vanjendoorn in Pellegrini, 1995; DeBaryshe, 1995; Reese in Cox, 1999; Stadler in McEvoy, 2003) potrjujejo, da je pogostost in kakovost skupnega branja in starost otroka, pri kateri so jim starši začeli brati, pomembni napovedniki otrokove porajajoče se pismenosti, govornega razvoja in bralnega razumevanja (Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj, Pečjak, 2011, str. 23).

3. BRANJE PREDŠOLSKIM OTROKOM OZ. ZAKAJ JE BRANJE POMEMBNO

Branje je nenadomestljiva vaja v rabi jezika in prispeva k razvoju in izboljšanju vseh drugih jezikovnih zmožnosti: boljšemu pisanju, poslušanju, k razvitejšemu govoru in seveda pridobivanju novih besed. Branje je za številne strokovnjake pomembno za razvoj vsestranske pismenosti in sposobnost jezikovnega sporazumevanja. Prav slednje v kombinaciji rabe tiskanih informacij v vsakdanjem življenju, družbi, kasneje tudi v službi je dobro razvita sposobnost sporazumevanja za ustvarjanje pozitivnih človeških odnosov doma in v okolju, za uspešno napredovanje v šoli in pošolskem izobraževanju, ki poteka s pomočjo samostojnega branja. Pismenost pa ni pomembna le za posameznika, ampak tudi za celotno skupnost. Pomanjkljiva pismenost v družbi pomeni nižjo skupno pismenost, saj sodobna družba potrebuje višjo pismenost za gospodarsko uspešnost, smiselno preživetje in ohranjanje lastne kulturne tradicije in jezika, za višjo kakovost življenja otrok (Grosman, 2003, str. 10–12). Dr. Tina Bregant, dr. med. v pogovoru za radio ARS na RTV SLO v podkastu Jezikovni pogovori razlaga, kako delovanje možganov kaže, da nas branje usposablja za empatijo. Razloži, da možgani za prepoznavanje besed uporabljajo omrežja za prepoznavanje obrazov, s tem ljudje prepoznamo, ali je nekdo naš sovražnik ali prijatelj. In prav ta proces je tesno povezan z našim čustvenim in socialnim doživljanjem. To pa pomeni, da je branje povezano z empatijo, z zaznavanjem občutkov, ki jih ljudje kažemo na obrazu. Z branjem zgodb se poleg golih dejstev učimo tudi empatije, sočutenja in kako se drugi počutijo. Otrokom z branjem privzgjajamo empatijo in posledično vzgajamo človeka za življenje v skupnosti, ki lahko razume sočloveka. Kot dober primer za branje otrokom je izpostavila ljudske pravljice, ki vsebujejo elemente sočutja do drugih. Slovenske pravljice pa imajo velikokrat prisotno empatijo do živali. In prav s takimi pravljicami učimo otroke tudi pravil, ki veljajo v družbi in empatije (dr. Bregant za ARS RTV SLO, 2020). Branje zgodb ali pripovedovanje pripomorejo tudi k boljšemu pomnjenju. Pri tem je pomembno, da bralec oz. pripovedovalec prilagodi poslušalcu branje ali pripovedovanje zgodbe, zavedati se mora predznanja poslušalca ter vzbuditi mora v njih emocije, le tako bo poslušalec dobil in si zapomnil čim več informacij, ki jih je slišal. Pripovedovalec lahko najbolj nezanimivo stvar spremeni v zgodbo in jo tako naredi otrokom, veliko bolj zanimivo, saj se otroci na tak način lahko bolje vživijo ob poslušanju. Človeški možgani so se skozi evolucijo razvili tako, da enostavneje procesirajo informacije skozi zgodbo kot pa preko nizanja podatkov. Ob poslušanju zgodb se pri otrocih in odraslih v možganih sproščajo dopamin, oksitocin in serotonin. Dopamin, ki spodbuja mišljenje, se sprošča ob dobrih zgodbah, takrat se v možganih aktivira več delov, zato si stvari preko zgodbe lažje in hitreje zapomnimo. Oksitocin se sprošča v dobrih odnosih, to je zlasti pomembno, ko mama bere svojemu otroku, ta pa je v času poslušanja stisnjen v njenem naročju. Serotonin pa se sprošča, ko čutimo samozavest, ko se med branjem identificiramo z junakom iz zgodbe (dr. Dolenc za ARS RTV SLO, 2023).

3.1. Raziskava PISA 2022

Poglejmo, kako dobra je bralna pismenost med slovenskimi dijaki, ki jo izvaja raziskava PISA. Klavdija Šterman Ivančič v prispevku za radio ARS razlaga, kako so se skozi leta rezultati spreminjali, sprva so imeli petnajstletniki dosežke pod povprečjem držav OECD, nato so se med letom 2012 do 2018 povprečni rezultati dvignili in bili nadpovprečni. Vendar so v zadnji raziskavi leta 2022 spet padli pod povprečje in to kar za 26 točk. Ob tem izpostavi skrb, da v Sloveniji ponavadi strokovnjaki odreagirajo prepozno, ko so rezultati že nekaj časa slabši, nimamo zagotovljene neke konstantne prisotnosti zavedanja in spodbujanja bralne pismenosti že pri otrocih in kasneje v šoli. Edini projekt, ki že sedemnajst let spodbuja bralno pismenost pri mlajših otrocih in do 5. razreda osnovne šole je Naša mala knjižnica, v katerega je bilo leta 2023 vključenih 34.000 tisoč otrok iz različnih vrtcev in šol po državi. Eden od ciljev projekta je izobraziti dobre bralne mentorje, saj so prav oni najboljša dolgoročna motivacija za branje (Šterman Ivančič, ARS RTV SLO, 2024). Raziskava PISA bralno pismenost opredeljuje kot celovit nabor spretnosti, ki vključujejo razumevanje, analizo in vrednotenje besedil. Bralci morajo ne le razumeti prebrano, ampak tudi znati presojeti zanesljivost informacij in jih povezovati s svojim predznanjem. Razumevanje besedil se kaže v sposobnosti iskanja informacij, njihove interpretacije ter ocenjevanja kakovosti in verodostojnosti. Bralna pismenost je ključno znanje, ki posameznikom omogoča učinkovito razumevanje in uporabo informacij v vsakdanjem življenju. Od preprostega sledenja navodilom do kritične presoje besedil – bralna spretnost vpliva na širok spekter dejavnosti, vključno s pridobivanjem znanja na drugih področjih, kot sta matematika in naravoslovje. Čeprav digitalizacija omogoča dostop do vizualnih in govornih informacij, ostaja branje temeljno orodje za orientacijo v svetu, saj tudi digitalni mediji zahtevajo vsaj osnovno razumevanje pisnega jezika. Raziskava prav tako izpostavlja različne ravni bralne pismenosti. Najvišje ravni zahtevajo sposobnost prepoznavanja prikritih informacij, kritično vrednotenje in povezovanje več virov, medtem ko nižje ravni vključujejo predvsem osnovno razumevanje besedil. Poleg povprečnega dosežka pri bralni pismenosti je pomemben tudi vpogled v porazdelitev dosežkov učencev znotraj posamezne države. Raziskava PISA 2022 prikazuje odstotke učencev, ki dosegajo različne ravni na lestvici bralne pismenosti, kar omogoča globlji vpogled v njihovo znanje in spretnosti. V Sloveniji kar 26 % učencev ni doseglo temeljnih bralnih veščin, kar pomeni, da se uvrščajo pod 2. raven na lestvici bralne pismenosti. To je zaskrbljujoč podatek, saj kaže na povečanje deleža učencev z nizkimi bralnimi kompetencami. Poleg deleža učencev, ki ne dosegajo temeljnih bralnih veščin, je pomembno tudi, koliko učencev doseže najvišje ravni bralne pismenosti (5. in 6. raven). Ti učenci so sposobni razumeti dolga in kompleksna besedila, se spopadati z abstraktnimi in paradoksalnimi koncepti ter razločevati med dejstvi in mnenji na podlagi posrednih namigov iz besedila ali vira informacij. V Sloveniji le 4 % učencev doseže 5. ali 6. raven bralne pismenosti, kar je manj od povprečja držav OECD. To pomeni, da imamo v primerjavi z drugimi državami relativno malo učencev z najvišjimi bralnimi kompetencami, kar kaže na potrebo po nadaljnjem razvoju strategij za izboljšanje bralne pismenosti Slovenija se

torej v primerjavi z drugimi državami OECD srečuje z izzivom visokega deleža učencev, ki ne dosejajo temeljnih bralnih veščin. Vzroki za to so lahko različni, med njimi vpliv pandemije COVID-19, spremembe v bralnih navadah mladih in morebitne pomanjkljivosti v izobraževalnem sistemu (Šterman Ivančič, Mlekuž, 2023, str. 45–56). Tudi raziskava PIRLS, ki se ukvarja z bralno pismenostjo učencev v četrtem razredu, je leta 2021 prvič zaznala poslabšanje in padec za 23 točk (Klemenčič, Mirazchiyski, 2023, str. 21). Sabina Fras Popović je v pogovorni oddaji Zorni kot predstavila svojo izkušnjo in predlog, kako mladim predstaviti branje na drugačen način. In sicer pravi, da je potrebno branje najprej potrebno pogledati z vidika biologije in predstaviti najstnikom, kakšno moč ima branje pri razvoju možganov, kakšno moč ima branje pri treniranju fokusa sploh v današnjem svetu, ko je vse več težav povezanih s pozornostjo. Naučiti jih je potrebno, da z branjem pridobivamo znanje in se naučimo vrednotiti informacije. Branje je lahko tudi družabni dogodek za najstnike ali jim pomaga spregovoriti o rečeh, o katerih si sicer ne bi upali ali ne bi znali govoriti (Fras Popović, 2024, oddaja Zorni kot).

3.2. Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti v Sloveniji od leta 2019–2030

Vlada Republike Slovenije je leta 2019 potrdila Nacionalno strategijo za razvoj bralne pismenosti od leta 2019 do leta 2030. Strategijo vodi 24-članska komisija, katere vodja je dr. Sonja Pečjak. Strategija je nastala na podlagi zadnjih PIRLS, PISA in PIAA raziskav, ki kažejo trend padanja bralne pismenosti v Sloveniji in drugod. Cilji so ustvariti učinkovit družbeni okvir za razvijanje bralne pismenosti posameznikov in posameznic, ki imajo v različnih življenjskih obdobjih različne vloge, potrebe in zahteve, ter tako omogočiti stalni razvoj družbe in gospodarstva, v okviru vzgojno-izobraževalnega sistema nameniti večjo pozornost posameznim starostnim skupinam ter povečevati dostopnost do knjig in drugega bralnega gradiva. Skozi različne ravni izobraževanja, od predšolskega obdobja do višje in visokošolskega obdobja in obdobja odraslosti so zastavljeni specifični cilji, kot npr. ob končani osnovni šoli naj bi 90 % učencev doseglo temeljno, torej drugo raven bralne pismenosti. 10 % učencev naj bi doseglo raven najvišje bralne pismenosti, torej po PISA 5. in 6. raven bralne pismenosti. Glede na to, da sem zaposlena v vrtcu, bi ob tem rada izpostavila specifične cilje, ki si jih je komisija zastavila za predšolsko obdobje: ozaveščanje vseh staršev in bodočih staršev o pomenu družinskega branja, razvoja zgodnje pismenosti in bralne kulture z organiziranimi oblikami vzgoje in izobraževanja, otrokom v vrtcih in drugih oblikah organiziranega varstva zagotoviti spodbudne predbralne in predpisalne dejavnosti za razvoj pojmovanja tiska, fonološkega zavedanja, grafomotorike, vidnega zaznavanja v skladu z njihovimi razvojnimi značilnostmi ob upoštevanju individualnih potreb, interesov in okolja, z didaktično igro otrokom omogočiti spoznavanje jezika, razvoj govora, širjenje besedišča, razvoj razumevanja prebranega ter razvoj pozitivnega odnosa do branja, navajanje otrok na uporabo knjižnega in neknjižnega gradiva ter različnih medijev in zagotavljanje brezplačne ponudbe kakovostnih prostočasnih dejavnosti v lokalnih skupnostih za spodbujanje razvoja porajajoče se pismenosti (Požar Matjašič, 2023, str.24). Nacionalna strategija predvideva uresničevanje razvoja bralne pismenosti in kulture skozi različne programe, gradiva in promocije, izobraževanje in

usposabljanje različnih kadrov (strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju ter strokovnih delavcev na drugih področjih, kot so šport, zdravstvo, kultura, sociala,...), širitev mreže izvajalcev, omogočiti boljšo dostopnost bralnega gradiva in ureditev financiranja vsega naštetega. Še ena od nalog akcijskega načrta je sistematično spodbujati vlaganja v nastajanje in izdajanje kakovostnih knjig in drugega bralnega gradiva ter podpirati knjižnično dejavnost. In kot zadnja in med drugim tudi zelo pomembna naloga je promocija projektov branja in bralne kulture v sklopu nacionalnih kampanij in akcij za spodbujanje branja ter preko spletnih strani in portalov, kjer opozarjajo na pomen branja za naš vseživljenjski razvoj in dobrobit (Požar Matjašič, 2023, povzetek izročkov).

Tudi delovna skupina, ki je pripravila obširni Nacionalni program za vzgojo in izobraževanje do leta 2033 je kot enega izmed strateških ciljev predšolske vzgoje izpostavila spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture. Kot podcilj pa si je zastavila spodbujati razvoj govora in drugih predbralnih zmožnosti v predšolskem obdobju: razvijati bralno pismenost in bralno kulturo v družini in vrtčevskem okolju. Delovna skupina je predlagala naslednje ukrepe (Ljubljana, str. 14–15):

-Načrtno umeščati dejavnosti za spodbujanje razvoja in učenja govora malčkov in otrok na področjih besedišča, govornega razumevanja, rabe govora, metajezika; predbralnih in predpisalnih dejavnosti, kot so: razumevanje koncepta tiska, fonološko zavedanje, grafomotorika, pozorno poslušanje, vztrajati pri dejavnostih, vidno zaznavanje v načrt vrtca ter izvajanje teh aktivnosti pri delu vzgojiteljic z otroki.

-Ozaveščati starše o pomenu bralne pismenosti in bralne kulture, razvijanju govornih in predbralnih zmožnosti pri malčkih in otrocih, pripovedovanja otrok in odraslih, branja odraslih otrokom (dialoško branje) ter vključevati starše in otroke v programe družinske pismenosti (npr. branje za znanje in branje za zabavo), zagotoviti sredstva za izvajanje teh programov kot javne službe.

-Načrtno in sistemsko podpirati vzgojiteljice v vrtcih pri načrtnem razvijanju govora in govornih ter predbralnih in predpisalnih spretnosti pri otrocih, načinih spremljanja razvoja zgodnje pismenosti malčkov in otrok, z izvajanjem kontinuiranih vsakoletnih izobraževanj preverjene kakovosti, razvojnih projektov.

-Ozaveščati starše o pravilni uporabi digitalnih tehnologij in nevarnostih ter negativnih učinkih njihove prezgodnje in pogoste rabe ter izražanje pričakovanj vrtca staršem.

-Zagotavljati pogoje na ravni vrtca in vrtčevskih oddelkov za spodbujanje zgodnje bralne pismenosti, zlasti stalna dostopnost do kakovostnih in raznolikih otroških knjig in revij ter drugih gradiv za simbolno izražanje malčkov, otrok (npr. knjižnica v vrtcu, knjižni kotiček v vrtčevskem oddelku, gradivo za risanje in pisanje, pripovedovalski kotiček), različne dejavnosti, ki spodbujajo vzpostavitev pozitivnega odnosa do branja in knjige, sodelovanje vrtca in bližnje splošne knjižnice (zagotavljanje dejavnosti: vrtec na obisku

v knjižnici ter knjižnica na obisku v vrtcu – za vrtec brezplačno), skrb za večjo vključenost otrok v vrtec.

Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti in Nacionalni program za vzgojo in izobraževanje do leta 2033 sta si v tem delu zelo podobna in stremita k istim ciljem, k spodbujanju branja že od vrtca naprej in posledično k razvoju bralne pismenosti. Tako - Nacionalna strategija kot Nacionalni program pa se ne ustavita pri predšolski vzgoji, ampak želita dvigniti bralno pismenost na višji nivo v vseh vzgojno-izobraževalnih ustanovah.

3.3. Kaj je bralna pismenost in kako se uresničuje v vrtcih

Bralna pismenost je temeljna spretnost, ki otrokom omogoča razumevanje, izražanje in smiselno uporabo jezika v vsakdanjem življenju. Čeprav se pogosto povezuje z začetkom šolanja, se temelji bralne pismenosti začnejo oblikovati že v zgodnjem otroštvu, zlasti v predšolskem obdobju. Vrtec kot prvo institucionalno okolje igra ključno vlogo pri spodbujanju zgodnje pismenosti, saj s premišljenimi dejavnostmi, dostopnostjo kakovostne literature in usmerjeno interakcijo med otroki in odraslimi gradi temelje za kasnejše bralne navade in uspešnost v šoli. Bralno pismenost je pomembno razvijati že v predšolskem obdobju, saj otrokom bogati besedišče, razumevanje jezika, daje pozitivno izkušnjo s poslušanjem branja, otrok si z razvojem bralne pismenosti razvija kritično mišljenje in domišljijo. V tem poglavju bomo raziskali, kako se bralna pismenost spodbuja v slovenskih vrtcih, katere pristope uporabljajo vzgojitelji.

Bone in Mršnik (2022, str. 12) sta bralno pismenost opredelili kot:

Bralna pismenost je stalno razvijajoča se zmožnost posameznika/posameznice za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij. Ta zmožnost vključuje razvite bralne veščine, (kritično) razumevanje prebranega, pojmovanje branja kot vrednote in motiviranost za branje ter druge gradnike bralne pismenosti. Kot taka je temelj vseh drugih pismenosti in je ključna za samouresničevanje posameznika/posameznice ter uspešno (so)delovanje v družbi.

Živimo v času nenehnih sprememb, skladno s temi spremembami se spreminja tudi pomen različnih vrst pismenosti, zlasti bralne pismenosti. Zaposleni v vzgoji in izobraževanju na vseh nivojih se zelo dobro zavedamo, kako pomembna je bralna pismenost, saj vpliva na kakovost življenja posameznika. Po številnih raziskavah pa vemo, da se ravno bralna pismenost slabša. Bralno pismenost ne razvijamo samo v otroštvu ali v času šolanja, temveč je zmožnost, ki jo lahko razvijamo in nadgrajujemo vse življene. V vrtcu se bralna pismenost razvija na vseh področjih dejavnosti, ki so opredeljeni v Kurikulumu za vrtce. Bralna pismenost je torej osnova vseh drugih pismenosti in ima bistven pomen pri mišljenju in učenju zato smo za njen razvoj odgovorni vsi strokovni delavci v vzgoji in izobraževanju, po celotni vertikali. V projektu Objem so bralno pismenost opredelili skozi devet gradnikov (govor, motiviranost za branje, razumevanje koncepta bralnega gradiva, glasovno zavedanje, besedišče, tekoče branje,

razumevanje besedil, odziv na besedilo in tvorjenje besedil, kritično branje), vsak gradnik je sestavljen iz posameznih elementov. Ti elementi pa so bili oblikovani na podlagi študij domače in tuje literature na temo bralne pismenosti. Za načrtovanje in razvijanje bralne pismenosti je pomembno, da tako vzgojitelji kot učitelji ozavešajo in upoštevajo skupna izhodišča gradnikov: vsi gradniki se razvijajo v povezavi s cilji pri vseh področjih. Da se razvija kot del celote, izhodišča za razvijanje gradnikov so pisna, govorjena, avdio, video besedila, pomembna je integritetnost gradnika, gradnike razvijamo sistematično, načrtno in premišljeno od kurikula naprej, upoštevati je potrebno predznanje, potrebe in posebnosti vsakega otroka, gradniki se razvijajo procesno, skozi daljše obdobje zato je pričakovan dosežek zabeležen ob koncu obdobja (Kerndl, 2022, str. 8,9,12). V kurikulu jezik ni omenjen samo kot področje dejavnosti, ampak tudi v povezavi z odnosi med otroki, med otroki in odraslimi in kot pomemben vidik socialnega učenja. Vsi odrasli v vrtcu s svojo spoštljivo, prijazno in prijetno komunikacijo delujejo v celoti spodbudno in pomirjajoče. Med pomembne elemente pozitivnih interakcij spada nasmeh, dotik, prijem, govorjenje z očesnim stikom, odzivanje na otrokova vprašanja, prošnje, spodbujanje k zastavljanju vprašanj, razgovoru, spodbujanje k delitvi izkušenj, občutij, idej, počutja, spoštljivo poslušanje, reševanje konfliktov,... Poleg vsega naštetega mora biti dovolj časa tudi za pogovor, poslušanje, pripovedovanje, razlago, opisovanje, dramatizacijo, igro vlog. Razvijanje jezikovne zmožnosti, torej zmožnosti tvorjenja in razumevanja besedil v različnih govornih položajih in za različne potrebe je pomembno za otrokov socialni, čustveni in spoznavni razvoj. Jezik se v vrtcu razvija v polnopomenskem kontekstu, torej otroci imajo možnost sporočiti svoje ideje, poglede, zamisli, počutja. Vloga odraslega v vrtcu je, da otrokom pripovedujejo, berejo starosti primerne pravljice, zgodbe, uganke, rime, pesmi, uprizarjajo lutkovne in dramske igre, otroke morajo ob pogovornem in narečnem jeziku seznaniti tudi s knjižnim jezikom. Otroke pozorno poslušajo, sledijo temam, ki jih otroci predlagajo, jih razširijo, poglobijo, jim ponudijo strokovno literaturo. Prostor naj bo opremljen s slikami, črkami, napisi imen, s simboli. Otroke spodbujajo k razpravljanju, pogovoru, omogočajo naj jim, da ustvarjajo lastne knjige, stripe, plakate in s tem postane ustvarjalen v jeziku in še veliko več (Kurikulum za vrtce, 1999, str. 31–36). Raziskave, tako tuje (Caughy idr., 1994) kot slovenske (Marjanovič Umek in Fekonja, 2006), so pokazale, da obiskovanje vrtca samo po sebi ne škoduje otrokovemu razvoju, ne govornemu, socialnemu, čustvenemu ali kognitivnemu. Nasprotno, vrtec lahko pozitivno vpliva na otrokov razvoj, še posebej, če prihaja iz družine z nižjim socialnim ali izobrazbenim statusom. Takšnim otrokom vrtec nudi bolj spodbudno okolje za razvoj govora in drugih sposobnosti, kot bi ga imeli doma. Če je vrtec kakovosten, lahko deluje kot zaščitni dejavnik, to pomeni, da pomaga otroku premagovati morebitne slabše začetne pogoje doma. Pomembno je tudi, da se otroci čim prej vključijo v vrtec, saj so zgodnja leta ključna za razvoj govora. Študije so pokazale, da imajo otroci mater z višjo stopnjo izobrazbe v povprečju boljši govorni razvoj. A če otroci z manj izobraženimi starši obiskujejo kakovosten vrtec, lahko dosežejo podobne rezultate kot njihovi vrstniki iz bolj izobraženih družin. Največjo vlogo pri tem ima kakovost dela vzgojnega osebja ter način, kako se z otroki pogovarjajo in sodelujejo z njimi. Skratka kakovosten vrtec lahko pomembno

zmanjša razlike med otroki iz različnih družin in ima zelo pomembno vlogo pri razvoju govora predvsem pri tistih otrocih, ko doma nimajo dovolj spodbudnega okolja. Glede na to, da sem se v svoji raziskovalni nalogi osredotočila na razvoj predpralnih sposobnosti in posledično bralne pismenosti, bi rada izpostavila vpliv načrtovanega in rednega branja otroške literature na razvoj govornih kompetentnosti otrok. To so leta 2001–2002 raziskovale Marjanovič Umek, Fekonja, Kranjc in Lešnik Musek, ki so ugotovile, da ima branje otroške literature pomemben vpliv na otrokov govorni razvoj, tudi v vrtcu. Otroci, ki poslušajo zgodbe, pogosto razvijejo bogatejši besedni zaklad in boljše razumevanje jezika. Še posebej pomembno je, kdo pripoveduje zgodbo, torej z izrazitim pripovedovanjem, bogato mimiko in glasovno dinamiko, se otroci bolj vključijo v zgodbo in jo bolje razumejo. Raziskave kažejo, da otroci že pri štirih, petih letih ob poslušanju pravljic dosegajo višjo raven razumevanja in govornih sposobnosti. Pri tem si zgodbo ne le zapomnijo, ampak jo tudi znajo ponoviti, uporabiti nove besede in vzpostaviti odnose med osebami v zgodbi. Branje pravljic ima zato večplastno vlogo: razvija govor, spodbuja domišljijo, vpliva na čustva, odnose in razumevanje sveta okoli sebe (Marjanovič Umek, Zupančič, 2004, str. 324–325).

3.4. Področje jezika in dejavnosti v vrtcu

Jezikovna dejavnost v vrtcu zajema širok spekter sodelovanja in komunikacije med otroki in odraslimi, otrokovo seznanjanje s pisnim jezikom in razvijanje jezikovne zmožnosti, slovnične in pragmatične. Otrok se postopoma začne zavedati, da s knjigo širi svoje znanje. Ko mu odrasli berejo pa doživlja ugodje, veselje, zabavo; branje v domačem in vrtčevskem okolju mu omogoča literarnoestetsko doživljanje. S. Kranjc v Grginič (2005) je jezikovno področje razdelila v štiri skupine, ob tem Grginičeva poudarja, da jih ni smiselno ločevati, saj jih tudi otrok v naravnem okolju ne ločuje:

-govorna vzgoja, ki združuje poslušanje in govorjenje, verbalno in neverbalno komunikacijo, razvijanje slovnične in pragmatične zmožnosti;

- književna vzgoja kot komunikacijski model, ki združuje otrokovo literarnoestetsko doživljanje in komunikacijo z literarnim besedilom, med vrstniki ter otrokom in odraslimi;

- predopismenjevanje v povezavi z govorno vzgojo, ki združuje predbranje in predpisanje kot spoznavanje simbolov jezika ter različnih vrst in funkcij tiska (besedil) in knjige kot vir informacij;

-književna vzgoja, kjer je knjiga vir informacij.

Otrok pri predopismenjevanju in književni vzgoji spontano razvija tako predbralne kot predpisalne spretnosti.

Govorna vzgoja v vrtcu: predšolsko obdobje je je za razvoj govora najpomembnejše, zato je v kurikulumu s tega področja tudi največ ciljev, zlasti za prvo starostno obdobje. Po prvem letu starosti otrok sprejema besede in slovnična pravila za pregibanje in tvorjenje, srečuje se s

pravili za tvorjenje besedil v različnih govornih položajih ter razvija slovnično zmožnost. Postopoma se uči sporazumevati. V vrtcu se ti cilji uresničujejo z obiskom različnih kulturnih in drugih ustanov, pomemben vpliv imamo odrasli, torej vzgojno osebje v vrtcu, pozorno je potrebno izbirati teme pogovora, premišljeno in strokovno pa je treba izbirati tudi knjige, pravljice in sploh vso otroško literaturo. Spodbujati je potrebno verbalno in neverbalno komunikacijo, očesni stik, mimiko obraza; to pa dosežemo s prstnimi igrami, pesmimi, izštevankami, akcijskimi igrami kot so bibarije, gibalno-rajalne igre. Neverbalno komunikacijo pa razvijamo s pantomimo ali oponašanjem živali. Pozorni moramo biti, da je otrok v vrtcu aktivni udeleženec v komunikacijskem procesu, da dobi izkušnje kot govorec in poslušalec. Na razvoj besedišča in pomenskega znanja pa vpliva glasno branje.

Druga skupina, predopismenjevanje, ima v kurikulumu pod področje jezik zapisane samo štiri cilje. Dejavnosti za razvijanje tega področja pa vključujejo različne vaje oz. didaktične igre za razvijanje grafičnega in fonološkega zavedanja. V obeh obdobjih se otroci igrajo z glasovi, po tretjem letu pa se začnejo lahko igrati še s črkami. Predopismenjevanje oz. razvijanje predpisalnih spretnosti pa je povezano s področjem gibanja, in sicer z razvijanjem fine motorike in razvijanjem koordinacije, saj otrok mora razviti sposobnosti vidnega zaznavanja, da lahko uskladi vidno-gibalne aktivnosti. To pa razvija s pomočjo nizanja, pretikanja, natikanja, potiskanja in vlečenja igračk, zlaganja kock, s sestavljanjkami in vstavljankami, pobiranjem majhnih predmetov, risanjem in čečkanjem kot predhodno obliko pisanja, gnetenjem, trgajanjem ... V prvem starostnem obdobju se seznanjajo tudi z vlogo pisnega jezika in s knjigami. V svoji okolici poskušajo prepoznati okoljski tisk, pogoste napise v trgovini, na tleh, tablah, »berejo knjige«. S pomočjo iger poslušanja različnih zvokov, gibalno-govornih ali rajalnih iger (bibarije, prstne igre, lažje uganke, rajalni plesi, ...), kjer doživljajo ritem besed, glasbe in pesmi razvijajo glasovno zavedanje. Za grafično zavedanje pa opazujejo različne predmete, iščejo razlike na slikah, prepoznavajo piktograme, ... V opismenjevalnem procesu je pomembna tudi sposobnost sledenja in razumevanja navodil, zato že v vrtcu v prvem starostnem obdobju namenjajo vzgojitelji temu veliko pozornosti. V drugem starostnem obdobju se otroci še naprej srečujejo in spoznavajo koncept tiska ob vsakodnevnem stiku s tiskano besedo v knjigi in okoljskih napisih. V tem obdobju se začne simbolna igra, pri kateri otroci s posnemanjem odraslih uporabljajo različne zvrsti jezika ter imitirajo pismene dejavnosti odraslih. Simbolna igra otrokom omogoča realizacijo večine ciljev predopismenjevanja (razvijanje predbralnih in predpisalnih spretnosti, spoznavanje knjige kot vir informacije in razvijanje jezikovne zmožnosti v različnih funkcijah in položajih). Drugi pomemben vir učenja ustvari vzgojiteljica, ko izpostavi nek problem v skupini, npr. kako bi povabili starše na predstavo in tako skupaj z otroki napišejo vabilo. Kot tretji vir učenja predopismenjevanja so didaktične igre in družabne igre, kjer se otrok igra z glasovi, črkami, z različnimi igrami si bogati besedni zaklad, si izmišljuje zgodbe. Za razvijanje predbralne in predpisalne spretnosti so primerne igre, s katerimi krepimo fonološko in grafično zavedanje. Za grafično zavedanje spodbujamo vidno zaznavanje in razločevanje črk, simbolov, piktogramov,

vzorcev, različni labirinti, iskanje podobnosti in razlik. Za fonološko zavedanje pa vadijo poslušanje zvokov, navodil, različnih socialnih iger, slušno razčlenjujejo povedi na besede, besede na zloge, iščejo rime, različne izštevanke, iskanje prvega ali zadnjega glasu v besedi. Tudi v drugem starostnem obdobju razvijamo še naprej grafomotoriko, in sicer otrokom ponudimo striženje, pletenje, gubanje, trganje, šivanje, pretikanje, izdelovanje lutk in drugih pripomočkov, risanje, barvanje, ... V tem obdobju otroci tudi spoznajo, da govorno besedo je mogoče zapisati in jih nato ponovno prebrati. Knjižna vzgoja je tretja skupina dejavnosti na področju govora, s katero otroci spoznajo knjigo kot vir informacij in jih navaja na branje že od vstopa v vrtec naprej. Ob stiku s knjigami in glasnem branju odraslih otroci razvijajo osnovno pismenost: prepoznavajo smer branja, razlikujejo med slikami in besedilom ter spoznavajo osnovne knjižne značilnosti. Mlajši otroci se s knjigami sprva igrajo, posnemajo odrasle pri branju, kasneje pa vedno bolj razumejo njihove funkcije. Ločimo knjige z umetnostnim besedilom, katere spodbujajo estetski užitek, medtem ko neumetnostne služijo iskanju preverljivih informacij. V vrtcih so poleg drugih koticov prisotni knjižni koticiki, kjer se otroci srečujejo s knjigami in jih nato tudi spoznavajo. Načeloma imajo vrtci urejene tudi svoje knjižnice, v kolikor pa je v bližini vrtca mestna knjižnica jo obiskujejo. In kot četrta skupina je književna vzgoja v vrtcu, ki je zelo podobna družinskemu branju doma. V vrtcu pri branju ustvarimo podobne razmere kot pri družinskem branju. Vzgojiteljice moramo biti pozorne pri izbiri knjig, izbiramo kakovostne knjige bo besedilu in ilustracijah. Izbirati moramo različne žanre: slikanico, ljudsko ali avtorsko pravljičico, poezijo, lutkovno igro. Včasih lahko otrokom beremo tudi zahtevnejše knjige, saj če je otrok zmožen razumeti pomen besedila bo s takim branjem širil besedišče. Po prebrani pravljičici je pomemben komunikacijski model književne vzgoje, ki ga vodi vzgojiteljica, zajema pa napovedovanje, obnavljanje, opazovanje slik, opisovanje besedilne stvarnosti, zapomnitev ali ustvarjalno pripovedovanje pesmi, dramatizacijo ali lutkovno igro, glasbeno ali likovno poustvarjanje besedila. V prvem starostnem obdobju književna vzgoja v vrtcu poteka tako, da z otroki gledamo slikanice, poimenujemo predmete, pripovedujemo ob slikah ali preberemo kratko zgodbo, po prebrani pravljičici otroka usmerjamo k opazovanju in poimenovanju predmetov, postavljamo kratka in enostavna vprašanja in tako otroku postavimo predmet v nov kontekst in ga spodbudimo in motiviramo, da pripoveduje iz svojega izkustvenega sveta. S pomočjo odraslega vse bolje razume tudi celoto zgodbe. Pri starejših otrocih, v drugem starostnem obdobju po prebrani pravljičici poteka interpretacija drugače, najprej z uvodno motivacijo (likovno, glasbeno, gibalno ...). Sledi delo z besedilom, torej otrokovo doživljanje literarnega dela, otrokom vedno beremo ali pripovedujemo ob slikah. Po končanem branju sledi čustveni premor, takrat si otroci uredijo vtise in se odzovejo na vsebino. Sledi pogovor o prebranem z vprašanji. Poleg pogovora za izražanje besedilne stvarnosti se lahko poslužujemo tudi animacije z lutkami, izražanje z gibanjem, glasbo, gibalno igro. Z vsemi naštetimi dejavnostmi uresničujemo cilje književne vzgoje in razvijajo sposobnost razumevanja besedilne stvarnosti in identifikacije s književnimi osebami. In kot zadnje sledi poustvarjanje, kjer prevladuje simbolna, dramska in lutkovna igra (Grginič, 2005, str. 52–64). Dobro razvite predbralne in predpisalne spretnosti so temelj za

razvoj bralne pismenosti. Ob načrtovanju dejavnosti pa ne smemo pozabiti na splošna načela opredeljena po kurikulumu. Še posebej je potrebno poudariti načela spoštovanja zasebnosti in intimnosti, demokratičnosti in pluralizma, omogočanja izbire in drugačnosti, enakih možnosti in upoštevanja različnosti med otroki ter načelo multikulturalizma (Kranjc, 2003, str. 51). Če ima otrok težave že v predšolskem obdobju, na predbralni stopnji, to lahko vodi v kasnejše težave pri bralni pismenosti in nerazumevanju prebranega, česar si kot vzgojitelji in učitelji ne želimo. Zavedati se moramo, da je pismenost funkcionalna, saj nam omogoča, da se znajdemo v svetu; lahko pa nam nudi estetske užitke, če seveda beremo z razumevanjem (Kranjc, 2003, str. 51).

3.5. Pomen branja v domačem okolju oz. domače spodbudno okolje

Družina daje otroku osnovne pogoje za zdrav razvoj, da razvije svoje potenciale na različnih področjih, ustrezne veščine in spretnosti, ki mu omogočajo uspešno in samostojno funkcioniranje v družbi. Spodbudno domače okolje je tisto, ki otroku zagotovi osnovne potrebe po varnosti in ljubezni. To naj bi bilo popolnoma naravno okolje, v katerem se otrok rodi in razvija, ki pa je v zadnjem času zaradi sodobnega načina življenja in pretirane uporabe elektronskih naprav že v predšolskem obdobju okrnjeno in do neke mere celo nespodbudno (Stare, članek). Znano je tudi, da digitalni mediji zmanjšajo globino obdelave, saj danes digitalno vsebino načeloma preletimo, ne beremo in obravnavamo kot knjigo, to pa zmanjša število aktiviranih sinaps in posledično se manj naučimo. Ameriški znanstveniki so leta 2007 naredili študijo, katera je že takrat jasno pokazala negativne učinke uporabe medijev na intelektualni razvoj najmlajših, predšolskih otrok. Primerjali so skupino malčkov, ki so uporabljali medije in skupino malčkov, katerim so starši vsakodnevno brali. Na slednje se je pokazal pozitiven učinek branja na razvoj govora. Danes predšolski otroci preživijo veliko več časa pred zasloni kot leta 2007 in so posledično težave otrok še večje. Dokazano je tudi, da če predšolski otrok preživi preveč časa pred zasloni, to pripelje do oviranosti v razvoju jezika in mišljenja in negativno vpliva na celotno otrokovo izobraževanje. Uporaba medijev pa ne vpliva negativno samo na otrokovo znanje, ampak tudi na socialne stike in navezanost na starše in vrstnike. Richards in drugi so leta 2010 opravili študijo na najstnikih, ki je potrdila, da uporaba takrat še konzol in televizije spreminja kakovost odnosov z družino in prijatelji, pospešuje odtujenost in slabi socialne sposobnosti in odnose. Nadaljnje eksperimentalne študije so še pokazale, da zaslonski mediji škodujejo sposobnosti vživljanja ter socialnim sposobnostim in spretnostim, mladi imajo zato težave v svojih socialnih odnosih in čustvih (Spitzer, 2016, str. 63–178). Od leta 2010 pa vse do danes se je uporaba zaslonov pri otrocih vseh starostih tudi malčkih zelo povečala po vsem svetu. Na to kažejo številne težave, katere opažajo vzgojitelji, pediatri na sistematskih pregledih in drugi, ki se srečujejo s predšolskimi in šolskimi otroci. Najpogostejše težave je v pogovorni oddaji Studio ob 17-ih izpostavila tudi dr. Anja Radšel, in sicer odstopanja v razvoju v smislu primanjkljaji na govornem področju, šibka koncentracija, ne sodelujejo, begajo po prostoru, enostavne odgovore podajajo v angleškem jeziku in takrat so starši ponavadi na svoje otroke zelo ponosni, ker znajo »uporabljati« pametne telefone ne

zavedajo pa se, da je telefon oz., da so vsebine za otroke tako prilagojene in to ne kaže nobene stopnje njihove inteligentnosti. Ne zavedajo pa se, da njihovi otroci ne dosegajo znanja in spretnosti, katere se od njih razvojno pričakuje (Radšel, Studio ob 17-ih, pogovorna oddaja). V ta namen so države po svetu in tudi Slovenija postavile priporočene poenotene smernice o varni uporabi zaslonov, in sicer otroci do drugega leta starosti naj sploh ne bi gledali zaslonov, od drugega do petega leta pa eno uro na dan. S starostjo otroka se ta čas podaljšuje, vendar se mora sorazmerno podaljševati tudi čas gibanja na prostem. Dr. Nevenka Zavrl, pediatriinja, ki je zaposlena v Razvojni ambulanti pravi, da so otrokovi možgani do drugega leta starosti plastični in se v tem obdobju najbolj intenzivno razvijajo, razraščajo se povezave med različnimi možganskimi celicami in možganskimi centri, ko otrok prek različnih preizkusov spoznava svoje telo in svet okoli sebe ter s tem spodbuja zdravo nevrološko rast. Takrat začne opazovati svoje roke, noge, začne se zvrčati iz enega boka na drugi, steguje se k igračam, spoznava kaj njegovo telo zmore v gibanju, kaj lahko s svojim telesom doseže, prime predmete jih pogleda, nese v usta, jih odmaknejo, potipajo, vržejo na tla, gledajo za igračami; to so vse izkušnje, ki otroku širijo mrežo povezav v možganih med različnimi centri. Če otroku v tem obdobju, do drugega leta starosti svet zanimanja zožimo na nekaj kvadratnih centimetrov velik zaslon, ki daje močne svetlobne in zvočne dražljaje, močno omejimo razraščanje povezav v njihovih možganih in sposobnosti. Za otroke je v tem zgodnjem obdobju pomembno, da vzpostavijo stike s svojimi starši, opazujejo mimiko obraza, prek celic preslikavajo v možgane vse tisto kar vidijo in zaznavajo s čutili v okolici. Če malček večino časa preživi za ekranom vseh teh izkušenj ni deležen. Kasneje so možnosti za vzpostavitev teh povezav počasnejše in manjše, lahko povzročijo strukturne spremembe v možganih, zlasti v delih odgovorni za jezik, pismenost in izvršilne funkcije (Zavrl, Studio ob 17-ih, pogovorna oddaja). To je dokazal leta 2017 tudi Hutton s sodelavci v eni od svojih raziskav, ko so štiriletnikom z magnetno resonanco preučevali kakovost skupnega branja v povezavi z dejavnostjo možganov otrok (Marjanovič Umek, 2018, članek). Alenka Stare pa v enem od svojih člankov poudari, da mora otrok imeti okoli sebe ljudi, ki mu na vsakem koraku nudijo varnost in ljubezen, poleg pa mora biti vključena še vsakodnevna komunikacija oz. pogovor o vsakdanjih pojavih, predmetih, dogajanjih ter pripovedovanje zgodb ali vsakodnevno branje vsaj ene pravljice (Stare, članek). Izkušnje, ki jih otrok dobi skupaj s starši in drugimi člani družine že od rojstva naprej povezanih s pismenostjo so najprej zgled, kako in za kaj uporabiti pismenost. Raziskave so pokazale, da družinske aktivnosti kot so glasno branje, pogovor ob knjigah, napisih v okolju, dejavnosti ob gledanju kakovostnega televizijskega programa so pomembno vplivale na šolski uspeh, predvsem na učenje branja in razvijanja govorne zmožnosti. Številni raziskovalci kot so Teale (1981), Neuman in Roskos (1993) ter Morrow (2001) so ugotovili, da otroci, ki so imeli že pred vstopom v šolo veliko stikov s pisano/tiskano besedo, so pogosteje slišali kompleksnejšo rabo jezika, so se zgodaj naučili, da obstaja povezava med zapisanimi in izgovorjenimi besedami, pogosteje so videli starejše družinske člane brati različne literature, odrasli so jim veliko brali, veliko so si izposojali ali kupovali knjige, doma so imeli knjižni kotiček, branje in pisanje so starši imeli ovrednoteno kot pomembno aktivnost v družinskem okolju, so tudi sami postali

redni bralci in so pokazali veliko zanimanja za vsakodnevno branje (Grginič, 2008, str. 18–19). Vse te dejavnosti znotraj družine povezane s pismenostjo je Knafličeva (2002) raziskovala in ugotovila, da ima pismenost staršev močan vpliv na pismenost otrok in se medgeneracijsko ohranja znotraj družine, kar pomeni, da je potrebno o pomenu bralne pismenosti ozaveščati vse državljane (Haramija, 2017, str. 2). Pomemben vpliv na skupno branje ima tudi izobrazba staršev, to sta leta 2005 raziskovali Marjanovič Umek in Bajčeva. Ugotovili sta, da otroci staršev, ki imajo višjo izobrazbo, poznajo več otroških knjig, pri pripovedovanju zgodb uporabijo več večje število besed, imajo bogatejši besedni zaklad (Marjanovič Umek, Fekonja, Pečjak, 2011, str. 22–25). Veliko staršev se sprašuje, kdaj je pravi čas, da začnejo svojim otrokom brati knjige. Nikoli ni prezgodaj, starš naj se že takoj po rojstvu začne pogovarjati s svojim otrokom, igrati bibarije, prstne igre, rime, izštevanke, ko ga negujejo ali uspavajo, starš naj se čim več pogovarja s svojim otrokom, poje pesmi, da otrok lahko sliši in čuti melodijo in ritem, čeprav še ne razume povedanega, se pa na glas staršev odziva. Mag. Tilka Jamnik, svetuje, da že polletni otrok naj ima med igračkami svojo prvo knjigo iz blaga ali kartona, ki jo skupaj s starši gleda, se pogovarja o narisanih predmetih. Če začnemo brati že majhnemu otroku nekaj minut dnevno in ta čas s starostjo podaljšujemo, ob tem pa poskrbimo, da je otroku prijetno, mu s takim načinom privzgojimo potrebo po tovrstnem doživljanju. Prav posebno vlogo ima skupno večerno branje (Jamnik, 2003, str. 40–41). Družinsko branje je tudi eden od ključnih kontekstov družinske pismenosti, ki vključuje še druge dejavnosti, kot so obiskovanje knjižnice, pripovedovanje zgodb, risanje, pisanje in simbolno igro, ki so vse povezane s pismenostjo otrok v najširšem pomenu besede (Marjanovič Umek, 2018, članek). Haramija (2019) družinsko pismenost razlaga:

Družinska pismenost je del bralne pismenosti, ki vključuje medgeneracijsko branje na vseh področjih dejavnosti (jezik, umetnost, družba, narava, matematika, gibanje) ter na vseh področjih otrokovega razvoja (kognitivnem, socialnem, čustvenem, estetskem, moralno-etičnem in motivacijskem področju). Razumemo jo kot različne dejavnosti znotraj družine, povezane s pismenostjo v najširšem pomenu besede, ko hkrati sodelujejo različne generacije in se skupaj učijo. Bralne pismenosti ne razumemo zgolj kot branje besedila, temveč razumevanje besedila kot prepleta jezikovnih in nejezikovnih znakov, gre za t.i. multimodalna besedila, v njih poleg besed, besednih zvez, stavkov in njihovih pomenov beremo tudi druge nejezikovne znake (slike, tabele, fotografije, risbe ...). Potreben pogoj za razvijanje bralne pismenosti je dostopnost do kakovostnih bralnih gradiv. Otroci naj bodo čim bolj izpostavljeni bralnemu gradivu doma, v vrtcu (bralni kotichek) ter šolskih in splošnih knjižnicah, kjer je članstvo zanje brezplačno.

Bralna pismenost v družini se začne že, ko starš prvič spregovori z otrokom, mu prebere prvo besedilo in ko otrok prelista prvič knjigo ali revijo. Opismenjevanja ali bralna pismenost je zahteven proces, zanj pa je pomemben razvoj vseh štirih komunikacijskih dejavnosti:

poslušanje, govorjenje, branje in pisanje. Je proces, s katerim v katerem se posameznik usposobi za branje in pisanje različnih besedil in jih uporablja v vsakdanjem življenju. Temeljna faza je opismenjevanje, ki se začne takoj po rojstvu otroka že v domačem okolju in obsega pripravo na branje in pisanje (Hmelak, 2017, str. 117–118). Tudi branje otrokom na glas je povezano z razvojem zgodnje pismenosti pri otrocih, kar vpliva na njihov kasnejši uspeh pri branju in razumevanju. Kot sem že zapisala pri skupnem branju se otrok počasi nauči prepoznavati črke, razumeti, da tiskani zapis predstavlja govorno besedo, naučijo se držati in rokovati s knjigo, pravilno obračati strani v knjigi ter razumeti, da vsaka knjiga ima začetek in konec, tudi v zgodbi. Ob poslušanju branja se učijo tudi skladnjo in slovnico, ki so pomembni za razumevanje besedil. Z glasnim branjem in interakcijo med otroki in starši po prebrani vsebini, otroke seznanimo tudi z novim bogatejšim besediščem, ki ga v govornem jeziku ne sreča pogosto. Znano je, da otroci z boljšim besediščem in z dobrim razumevanjem jezika imajo manj težav z branjem (Augustyn, Duursma, Zuckerman, 2008, članek). O pomembnosti kvalitetnega besedišča, dobri in bogati vsebini pravljic, primernem jeziku polnem sinonimov, je spregovorila tudi logopedinja Monika Rataj v Jezikovnih pogovorih na ARS-u. Povedala je, da dobre pravljice ugodno vplivajo na govorno-jezikovni razvoj otroka, saj to kar otrok sliši ob branju pravljic lahko ekspresivno da v svet nazaj skozi svoj govor. Izpostavila je še podatek, da vedno več otrok potrebuje logopedsko obravnavo, sicer je največ težav na glasovnem področju kot posledica slabše razvite motorike govoril. Do tega pa prihaja, ker imajo današnji otroci manj motoričnih izkušenj, manj žvečijo, pojedjo več mehke, pasirane hrane, povečala se je uporaba dud in stekleničk, veliko je pasivne drže pred različnimi ekrani, to je drža, ko ima otrok odprta usta, izprazen jezik in diha skozi usta in ne nos. Sama sicer ni zagovornica uporabe tehnologije pri otrocih, pa vendar staršem vseeno svetuje pametno uporabo zaslonskih medijev, kot pomoč pri usvajanju govora in jezika s kvalitetno vsebino. Tehnologija nikakor ne sme voditi otroka v odvisnost. Sodelovala je tudi pri nastanku logopedskih pravljic, ki otroku pomagajo pri razvoju govora dvanajst najtežje izgovorljivih glasov naše abecede (ARS RTVSLO, 2021, podkast). Če je bralna pismenost pri odraslih samoumevna, otrokom ni. Otroka je na branje potrebno navajati. Haramija meni, da je pri otroku najprej potrebno zbuditi interes po branju in tako bo kasneje razvil potrebo po branju. Tudi Nataša Bucik (2003) je izpostavila, da če želimo razviti zavzetega bralca moramo pri otrocih spodbujati interes za branje in pozitiven odnos do knjig že v predšolskem obdobju. Pri tem morajo starši poskrbeti, da otrok tudi njih vidi brati knjige in tako jih posnemal pri branju (Hmelak, 2017, str. 118). nekateri strokovnjaki priporočajo branje pred spanjem, ker s tem otroku ustvarijo rutino, da se pred spanjem umiri in lažje zaspi. Hkrati pa je to najboljši način povezovanja in ustvarjanja odnosa med mamo in otrokom.

3.6. Napotki za starše, kako organizirati branje z otrokom doma

V knjigi 100 dejavnosti za učenje branja in pisanja po metodi Montessori je Marie-Helene Place v desetih korakih predstavila za starše in vzgojno osebje, kako otroka navajati na branje in rokovanje s knjigami:

-nošenje knjige: otroku je potrebno pokazati, da se knjigo drži z obema rokama, da med nošenjem ostane zaprta,

-pravilno obračanje strani – otroku pokažemo, kako se pravilno obrne list v knjigi nato ga pozovemo, da poskusi tudi sam,

- pospravljanje knjig: knjige naj imajo svojo polico,

-glasno branje knjig: tudi Maria Montessori je spodbujala branje takoj po rojstvu, svetovala je branje vsaj enkrat na dan, če se le da ob isti uri. Otroka si posedite v naročje, najprej prelistajta skupaj knjigo nato pa preberite celotno besedilo. Če se srečate z besedami, ki jih otrok ne razume, se z njim pogovorite in mu poskušajte besede razložiti. Po končanem branju otroku zastavite kakšno vprašanje, ko je otrok starejši lahko skupaj zastavita kakšno vprašanje in se o prebranem in knjigi pogovarjata. Knjigo je treba otroku pred branjem predstaviti: preberete naslov, avtorja, ilustratorja.

-v stanovanju si poiščite najbolj udobno mesto za branje: kavč ali postelja,

-v otrokovi sobi ali v dnevnem prostoru uredite kotiček s knjigami v otrokovi višini,

-izbira knjig: knjige menjavajte starosti primerno, obdržite vedno otroku najljubšo knjigo in bodite pozorni, da vključite tudi knjige s področja stvarne literature: enciklopedije, okolju, živalih ...,

-otroku prilagojene knjige: občasno se lahko zanesete tudi na lasten občutek, vendar pri branju dajte prednost izvirnikom. Otroci zelo radi poslušajo zapletenejša besedila in besednjak, ki je bogatejši od njihovega. Nekaj smernic, kaj otrokom brati med drugim in tretjim letom (knjige, ki prikazujejo otrokov vsakdanjik in njegovo okolje, zgodbe s preprostim dogajanjem), med tretjim in četrtem letom (primerne so knjige, ki odsevajo otrokovo lastno življenje, vendar širijo njegovo obzorje, večajo znanje, mu govorijo o novih občutjih), med četrtem in petim letom starosti (otrok naj ima na dosegu knjige, ki mu pomagajo pri razumevanju sveta, dalje zapletenejše zgodbe z manj ilustracijami, od petega leta naprej naj bodo knjige še zahtevnejše, z manj slikami, knjige razdeljene na poglavja, vključiti je potrebno enciklopedije, atlase,

-obiskujte redno mestno knjižnico in se poslužujte svetovanju knjižničarjev, knjižnice imajo tudi dodatne dejavnosti za otroke: pravljичne urice, srečanja s pisatelji ...,

- občasno lahko z otrokom obiščete tudi knjigarno, kjer otroku lahko tudi kupite knjigo (Place, 2011, str. 18–33).

4. PREDSTAVITEV PROJEKTA PRAVLJIČNI NAHRBTNIK

V zgodnjem otroštvu ima pripovedovanje in doživljanje pravljic izjemen pomen, saj otrokom ne omogoča le razvoja domišljije in ustvarjalnosti, temveč tudi pomembno prispeva k njihovemu govornemu, kognitivnemu, socialnemu in čustvenemu razvoju. Pravljice so več kot le zgodbe – so orodje za učenje jezika, razvijanje empatije in razumevanje sveta okoli sebe.

Branje in pripovedovanje bogatita otrokovo besedišče, spodbujata razvoj pripovednih sposobnosti ter krepi pozornost in slušno razumevanje. Kot poudarjajo številni strokovnjaki npr. Marjanovič Umek idr. s področja predšolske vzgoje, je prav zgodnje sistematično srečevanje z literaturo ključno za razvoj govora in pismenosti na splošno. Otroci, ki so že v predšolskem obdobju deležni rednega branja, praviloma hitreje razvijejo komunikacijske spretnosti ter lažje izražajo svoja doživetja in čustva.

Otroci danes imajo vedno več jezikovno-govornih težav, težav s pozornostjo, občasno otrok spregovori najprej v angleškem jeziku in ne v maternem jeziku, veliko časa preživijo pred različnimi zasloni, vse to nas je pripeljalo do spoznanja, da starši doma otrokom vse manj berejo in se vse manj z njimi pogovarjajo. Raziskava o pismenosti odraslih je pokazala, kako pomemben je vpliv izobrazbe staršev na pismenost otrok, zato se nam je zdelo zelo pomembno ozaveščanje staršev o pismenosti in jim nuditi pomoč pri domačem spodbudnem okolju (Knaflič, 2003, str. 150, članek v priročniku). To je spremenljivka, na katero lahko vplivamo tako, da starše seznanimo s pomenom skupnega branja in jih naučimo kaj je kakovostno skupno branje (Marjanovič Umek, 2018, članek). V našem vrtcu v vseh enotah že vrsto let poteka knjižnica, izposoja knjig na domu samo za starejše otroke. Vendar smo ob rednem spremljanju in pogovorih z otroki ugotovili, da številni starši izposojenih knjig doma ne preberejo, hkrati pa jih tudi ne vračajo pravočasno. V ta namen ima vsak otrok svojo knjižno vrečko z znakom in navodili, kako s knjigo ravnati. Vrečko s knjigo po lastni izbiri enkrat tedensko odnese domov. Skupina ima v posamezni enoti določen dan za obisk vrtčevske knjižnice. Poleg tega imamo v našem vrtcu, sploh v enotah v centru mesta veliko število priseljenih otrok iz republik bivše Jugoslavije. Tudi njim smo želeli pomagati pri vzpostavljanju spodbudnega domačega okolja in učenju slovenskega jezika, saj vemo, da pridobivanje jezikovnih zmožnosti ni starostno zamejen, torej otroci in odrasli se lahko drugi oz. tuji jezik učijo kadarkoli v življenjskem obdobju. Otrok se bo zaradi želje po komuniciranju z vrstniki in vzgojitelji hitro učil tujega jezika (Marjanovič Umek, Zupančič, 2004, str. 328–330). Nebranje, nerazumevanje slovenskega jezika in težave, s katerimi se srečujejo otroci na področju govora nas je spodbudilo k razmišljanju in iskanju novih rešitev za še večje spodbujanje branja v domačem okolju. Prišli smo do ideje o projektu Pravljični nahrbtnik. Njegov osnovni cilj je bil spodbuditi skupno branje v družinskem okolju, bralne kulture in razvijanju ljubezni do knjig že v zgodnjem otroštvu, s tem posledično obogatiti otrokovo jezikovno izkušnjo tudi zunaj vrtca. Vsebina nahrbtnika je bila skrbno izbrana: vključevala je štiri otroške knjige, priročnik za starše,

strokovno literaturo ter bralni dnevnik. V Vrtcu Koper je v šolskem letu 2024/25 bilo 38 oddelkov, od tega je 11 oddelkov prvega starostnega obdobja, 21 oddelkov drugega starostnega obdobja, 5 kombiniranih oddelkov ter 1 oddelek s prilagojenim programom. Projekt Pravljični nahrbtnik je potekal v vseh oddelkih vrtca. Vsaka vzgojiteljica je s pomočjo priporočenih seznamov knjig pripravila štiri otroške knjige, in sicer 3 pravljice ter eno pesniško zbirko. Projekt je potekal tako, da je vsak otrok v skupini za en teden ali dva odnesel Pravljični nahrbtnik domov. Dolžina izposoje je bila prilagojena številu vpisanih otrok v skupini, ki so sodelovali v projektu, tako da je imel vsak možnost enakovredno sodelovati. Bralni dnevnik je bil kot spodbuda za starše, da z otrokom zares preberejo knjige, obenem pa otroku omogočal, da je o prebranem razmišljal, narisal prizore in morda zapisal vtise s pomočjo staršev. V bralni dnevnik je lahko tudi starš napisal svoje mnenje, misel, priporočila, ideje, občutke, kako sta se z otrokom počutila, ko sta brala knjige in skupaj ustvarjala. Tako projekt ni spodbujal le branja, temveč tudi izražanja, ustvarjalnosti in medgeneracijskega povezovanja. V priročniku za starše v uvodu strokovno osebje, ki je sodelovalo pri nastanku projekta in ravnateljica vrtca so predstavili cilje in namen Pravljičnega nahrbtnika. Na kratko so povzeli zakaj je branje otrokom tako zelo pomembno s poudarkom, zakaj je glasno branje tudi staršev, ne samo vzgojiteljev za njihove otroke pomembno. Predstavili so, na kaj branje vse vpliva in kaj z branjem pravljic in druge otroške literature razvijamo pri otroku. Predstavljene so tudi ključne strategije branja in 4 zlata pravila branja za otroke. Ob koncu priročnika so pripravili tudi priporočen seznam knjig za prvo in drugo starostno obdobje ter v sodelovanju z Osrednjo knjižnico Srečka Vilharja Koper starše in njihove otroke povabili k vpisu v knjižnico ter na bralne urice, ki so v knjižnici organizirane v popoldanskem času po starostnih skupinah otrok. V nahrbtniku je bila tudi strokovna literatura na določeno temo, ki so jo starši skupaj s svojima vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice na prvem roditeljskem sestanku izbrali. Vzgojiteljica je določeno literaturo poiskala v raznih člankih, strokovnih revijah, knjigah, pripravila povzetek in dodala v branje staršem v Pravljični nahrbtnik.

Slika 1: Naslovna stran Priložnika za starše

Slika 2: Naslovna stran bralnega dnevnika

Slika 3: Pravljični nahrbtnik

5. EMPIRIČNI DEL

Za empirični del sem si izbrala anketni vprašalnik za starše otrok, ki so v šolskem letu 2024/25 šoloobvezni v dveh enotah (primerjava mestne enote Kekec in primestne enote Pobegi) ter intervjuje s šoloobveznimi otroki o Pravljичnem nahrbtniku prav tako v teh dveh enotah.

5.1. Hipoteze

V primestni enoti Pobegi je več staršev prebralo večino ali vse otroške knjige, ki so bile v nahrbtniku kot v mestni enoti.

Mestno knjižnico obiskuje več otrok iz primestne enote Pobegi.

V primestni enoti Pobegi dajejo starši branju knjig večji in pomembnejši poudarek kot v mestni enoti Kekec.

5.2. Časovni potek zbiranja podatkov

V enoti Pobegi sem odgovore zbrala v 2 dneh, in sicer zjutraj med 7:30 in 8:30, ko so otroci prihajali v vrtec. V mestni enoti, kjer tudi sama delam pa sem odgovore zbirala dlje časa, saj sem otroke intervjuvala med službenim odmorom in se prilagajala njihovim številnim obveznostim.

Anketni vprašalnik sem aktivirala in poslala staršem 30. maja 2025. Možnost za reševanje anketnega vprašalnika so imeli do 13. junija 2025. Odziv na reševanje anketnega vprašalnika je bil zelo nizek, zato sem se za pomoč obrnila na vodstvo vrtca. Podravnateljica je anketni vprašalnik ponovno poslala staršem poslala ter jih nagovorila k reševanju. Tokrat so starši imeli na voljo teden dni časa, in sicer od 13. 6. 2025 do 20. 6. 2025.

5.3. Postopek zbiranja podatkov

Podatke za svojo raziskovalno nalogo sem zbirala na dva načina, in sicer z intervjuji otrok in anketnim vprašalnikom za starše teh otrok. Z otroki sem se pogovarjala v njim znanem okolju ob prisotnosti njihovih vzgojiteljic, saj me večina otrok ni poznala. Zastavila sem jim nekaj vprašanj o Pravljичnem nahrbtniku.

Anketni vprašalnik je bil namenjen staršem teh otrok, in sicer posredovan je bil preko elektronske pošte. Vprašalnik sem kreirala s pomočjo spletnega orodja za izdelavo anket 1ka. Bil je anonimen, vseboval je 25 vprašanj zaprtega in odprtega tipa. Uporabila sem kvantitativno in kvalitativno metodo zbiranja podatkov.

5.4. Raziskovalni vzorec

Intervjuje sem opravila s šoloobveznimi otroci. V pogovore sem vključila tudi otroke, ki so imeli odlok o šolanju iz preteklega šolskega leta in otroke, ki imajo odlok o šolanju za prihodnje šolsko leto ter otroke, ki imajo v vrtcu dodatno strokovno pomoč. V enoti Pobegi je vpisanih petintrideset šoloobveznih otrok, pogovore sem opravila s tridesetimi otroci. V enoti Kekec pa je vpisanih osemintrideset šoloobveznih otrok, pogovore pa sem opravila s šestin tridesetimi otroki.

Anketni vprašalnik sem poslala staršem šoloobveznih otrok, ki obiskujejo enoti Pobegi in Kekec. Na elektronske naslove je bilo poslanih 69 anketnih vprašalnikov, saj nekateri starši nimajo omogočeno komunikacijo z vrtcem preko elektronske pošte. V Pobegih je bilo poslanih 35 anketnih vprašalnikov, v Kekcu pa 34.

5.5. Intervjuji otrok iz primestne enote Pobegi – Zajček

Sledijo odgovori otrok iz primestne enote Pobegi, kamor je vpisanih 35 šoloobveznih otrok, ki so razdeljeni v dve skupini, in sicer v skupino Polžki je vključenih 22 otrok, od tega je en deček s posebnimi potrebami. V skupino Pikapolonice pa je vključenih 13 šoloobveznih otrok. V obeh skupinah so otroci Pravljični nahrbtnik imeli doma en teden, v njem so bile štiri knjige: ena pesniška zbirka in 3 pravljice, poleg pa je bil dodan Priročnik za starše ter druga strokovna literatura, ki je bila dodana na predloge, želje in potrebe staršev. Otroke sem vprašala ali se spomnijo, da so imeli doma Pravljični nahrbtnik? Katere knjige se spomnijo? Ali so jim starši prebrali vse knjige? Ali obiskujejo knjižnico samo v vrtcu ali tudi mestno knjižnico? V enoti poleg projekta Pravljični nahrbtnik poteka tudi knjižnica, kjer si otroci tedensko izposojajo knjige.

Odgovori otrok iz skupine Polžki, na dan mojega obiska je bilo prisotnih 17 otrok, 5 otrok pa je bilo odsotnih zaradi različnih razlogov.

Deček 1: »Mama mi je prebrala Kje rastejo bonboni in še ene druge. To knjigo sem tudi narisal v zvezek. V knjižnico grem še v Izolo in si tam vzamem knjigo, ki so mi lepe.«

Deček 2: »Se spomnim knjige o goski, ki je dobila očala, potem se spomnim Enci benci«. Ob pogovoru je izrazil željo, da ponovno pogleda zvezek, v katerega je risal, ker je pozabil kaj je narisal. V zvezku je poiskal svojo risbo in se takoj spomnil, da je narisal Kje rastejo bonboni. »hodim še v knjižnico v Koper, me pelje mama. Mama mi tudi polno bere, kdaj pa mi tudi tata prebere knjigo.«

Deček 3: »Se spomnim uno knjigo od smešnice. Smo pa vse prebrali, mama mi je prebrala knjige. Narisal pa sem gosko. Knjigo si sposodim samo v vrtcu.«

Deček 4: »So mi brali veliko knjigic, tata in mama. In jaz sem se z uno knjigo o bonbonih naučil brati tudi sam. narisal sem Kje rastejo bonboni. Hodim v knjižnico še v Koper, gremo vsi skupaj. In mi je bilo lepo, ko sem imel Pravljični nahrbtnik doma, bi ga še imel.«

Deček 5: Pripoveduje mi ob gledanju svoje risbe v bralnem dnevniku: »To je Kje rastejo bonboni. Tu je grm, ki so gori bonboni. Prebrala mi je mama. Samo v vrtcu si vzamem knjige.«

Deček 6: »Se spomnim, ko so bile smešne zgodbe Enci benci na kamenci, o goski, ki dobi očala. Narisal sem Kje rastejo bonboni. Se ne spomnim kdo mi je prebral. Grem še v Koper v knjižnico.«

Deček 7: »Se spomnim bonbončke. Mama mi je prebrala. Samo to se spomnim.«

Deklica 1: pripoveduje ob gledanju bralnega dnevnika: »To je drevo, ki rastejo gor bonboni, z mamami smo napisali naslov. Mama me je naučila brati. Doma mi preberejo mama in tata. Zdej bom začela hodit v Koper v knjižnico, mi je rekla mama in si bom tam sposodila tudi cd-je.«

Deklica 2: »Mi smo prebrali samo Kje rastejo bonboni, sestra mi je prebrala. Še mama mi včasih prebere. Samo v vrtcu si sposodim knjige. Mi je bil lep Pravljični nahrbtnik, jaz bi ga še imela.«

Deklica 3: »Sem spomnim goske Noske, tisto o žabicah. Pri tem žabcu sem se naučila brati. Male tiskane mi pa mama prebere, velike tiskane sama preberem. Hodim še v Koper v knjižnico. Tudi doma se igram knjižničarko.«

Deklica 4: »Se spomnim račko, ki mi je mama prebrala, malo mi je tudi tata bral. Malo mi je tati pomagal, on je narisal, jaz pa sem pobarvala. Samo v vrtcu si sposodim knjige.«

Deklica 5: »Mama mi je prebrala in nono in nona so mi tudi prebrali vse knjige. Najlepša mi je bila Kje rastejo bonboni. Mi je bilo lepo, ker so bile zabavne knjige. Mama me pelje še v Koper v knjižnico«

Deklica 6: »Samo nono mi bere, ker mama nima časa. Vse knjige mi je prebral nono. Najlepša mi je bila Goska Noska dobi očala. Sem jo narisala kot je bilo gor na knjigi. Nona mi jo je narisala in zrezala in dala gor na list in tako narisala in pobarvala in je bila ista kot na knjigi. Mi je bilo lepo, ampak ne bi imela več doma. Samo v vrtcu si sposodim knjige.«

Deklica 7: »Jaz sem dobila prva nahrbtnik domov. Smo prebrali knjige: Goska Noska, Enci benci, aja in še Kje rastejo bonboni. In Zaljubljeni žabec. Jaz grem tako redko v knjižnico.«

Deklica 8: »Jaz pa sem dobila zadnja nahrbtnik. Mama mi je prebrala Kje rastejo bonboni, druge se ne spomnim. Samo v vrtcu si sposodim knjige.«

Deklica 9: »Jaz si sposodim knjige, ko pride avtobus. Sem narisala Kje rastejo bonboni. In Enci benci sem prebrala. Mi je prebral tati, ki sem bila pri njemu. Meni je bila lepa Enci benci.«

Deklica 10: »Sem pozabila, se spomnim samo Kje rastejo bonboni. Prebrala mi je sestra, ki hodi v šolo.

5.5.1. Povzetek intervjujev otrok iz skupine Polžki v enoti Pobegi

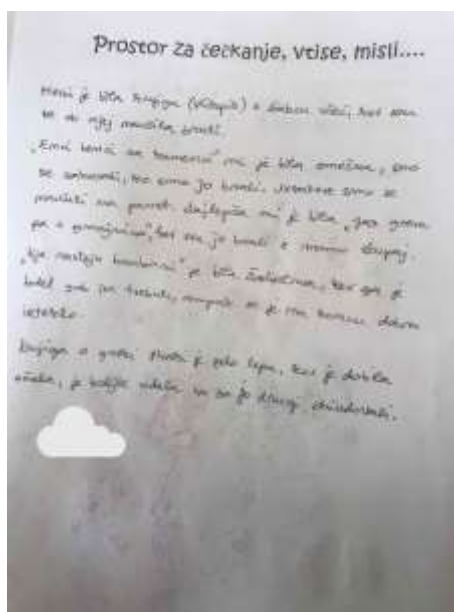
Na dan obiska je bilo v skupini Polžki prisotnih sedemnajst otrok od dvaindvajsetih vpisanih. Vsi prisotni otroci so tudi sodelovali v pogovoru o izkušnji s Pravljičnim nahrbtnikom. Otroci so odgovarjali na prej omenjena vprašanja. Največ otrok se je spomnilo knjige z naslovom Kje rastejo bonboni in prav to knjigo so tudi največkrat narisali. Nekateri so se spomnili še knjig Goska Noska dobi očala, Enci benci na kamenci ter Zaljubljeni žabec. Večina otrok je povedala, da jim je knjige prebrala mama, nekaj otrok pa je omenilo tudi očete, starejše brate in sestre ter dedke in babice. Od sedemnajstih prisotnih otrok so desetim otrokom, torej 60 % doma prebrali dve ali več knjig. Ostalim otrokom so prebrali samo eno knjigo, torej tisto, ki so jo narisali v bralni dnevnik. Dva otroka sta celo izpostavila, da sta se ob knjigah iz Pravljičnega nahrbtnika naučila brati. Sedem od vprašanih otrok, torej 41 % je povedalo, da si knjige izposoja tudi v drugih Mestnih knjižnicah (Koper in Izola) in ne samo v vrtcu. Otroci so projekt opisovali kot lepo izkušnjo in več jih je izrazilo željo, da bi nahrbtnik ponovno odnesli domov, razen ene deklice, ki ga ne bi več imela v domači uporabi. Omenjali so še, da so bile knjige zabavne in zanimive. Intervjuji z otroki v skupini Polžki kažejo, da je bil projekt Pravljični nahrbtnik zelo dobro sprejet. Knjige so otroci poslušali z zanimanjem, jih tudi risali in si jih zapomnili.

Slika 4: Prva stran bralnega dnevnika skupine Polžki v enoti Pobegi

Slika 5: Ilustraciji deklice in dečka po prebrani knjigi Zaljubljeni žabec in Kje rastejo bonboni

Slika 6: Primer zapisa misli, idej in občutkov dveh staršev iz skupine Pikapolonice, enote Pobegi

Odgovori otrok iz skupine Pikapolonice. Na dan mojega obiska je bilo prisotnih vseh 13 otrok. Kot zanimivost naj izpostavim, da v tej skupini nihče od otrok, ki gre septembra v šolo še ni dopolnil šest let. Prvi otrok, ki bo imel šest let je rojen v mesecu juniju 2019. Tudi v tem nahrbtniku so bile 4 otroške knjige: 3 leposlovne, ena zbirka pesmi: za starše je bil dodan priročnik o pomembnosti branja in dodatna strokovna literatura in seveda bralni dnevnik. Otrokom sem zastavila enaka vprašanja kot v skupini Polžki, torej ali se spomnijo Pravljičnega nahrbtnika? Katere knjige se spomnijo? Ali so jim starši prebrali vse knjige? Ali obiskujejo

knjižnico samo v vrtcu ali tudi mestno knjižnico? V enoti poleg projekta Pravljični nahrbtnik poteka tudi knjižnica, kjer si otroci tedensko izposojajo knjige.

Deček 1: »Sem prebral z mamo Čarovnico Vilmo; Konstantina in tudi še kobilico: narisal sem Vilmo. Knjige si sposodim še nekje v Kopru.«

Deček 2: »Smo prebrali Klobuk Gospoda Konstantina, mama mi je prebrala, samo to smo prebrali z mamo in tatijem, ker ta mi je bila najbolj všeč. Si sposodim knjige še v knjižnici in še v Librisu, ker tam delata moj nono in nona in mi dovolita, da si vzamem knjige in jih pustim doma.«

Deček 3: »Sem izbral Čarovnico Vilmo, ki sem jo tudi narisal. Sem prebral vse knjige, dve mi je prebral tati in dve mi je prebrala mama. Se spomnim še, da je imela mavričnega mucka: rozastega, vijoličnega, rdečega. Zelenega mucka. In pol je še spremenila hišo. Tudi v knjižnici v Kopru si še sposodim knjige.«

Deček 4: »Se ne spomnim.....čakaj malo zdej se spomnim Čarovnico Vilmo, ki sem jo tudi narisal. Spomnim se še Pedenjped in Klobuk Gospoda Konstantina. Samoj tri knjige sem prebral, nona mi je prebrala. Samo v vrtcu si spodoim.«

Deček 5: »Narisal sem Čarovnico Vilmo, mi jo je mama prebrala. Samo to knjigo smo prebrali. So sposodim še nekje drugje, v Kopru, me pelje mama in še dve moji sestri. Tudi velika sestra mi včasih prebere.«

Deklica 1: »Smo prebrali Čarovnico Vilmo in še druge, samo Pedenjpeda nismo prebrali, ki smo imeli obiske in moj bratec je šel potem spat, zato nismo mogli prebrati. Mi bere mama, ko moj bratec spi, pa tudi tata malo prebere. Samo v vrtcu si sposodim knjige. Meni je bilo lepo, ko sem imela doma Pravljični nahrbtnik.«

Deklica 2: » Prebrali smo samo Vilmo, tata mi je prebral. Mi je bilo dobro, ko sem imela Pravljični nahrbtnik. Samo v vrtcu si sposodim knjige.«

Deklica 3: »«Se spomnim čarobne besede od Vilme. Samo Čarovnico Vilmo smo prebrali, mama mi je prebrala. Tata mi samo malo prebere. Samo v vrtcu si sposodim knjige.«

Deklica 4: »Prvo sem brala Zobno vilo in pol Konstantina. Mama mi je brala in sem narisala zobno vilo. Samo v vrtcu si sposodim.« po pogovoru sva skupaj pogledali bralni dnevnik in ugotovili, da je narisala Čarovnico Vilmo, saj knjige Zobna vila ni bilo v nahrbtniku.

Deklica 5: »Se spomnim, da sem brala Kobilico Tilico, ki se dolgočasi, Pedenjpeda in še klobuk od Gospoda Konstantina. Je pa bila še knjiga o čarovnici Vilmi. Narisala sem Vilmo. Znam tudi

že sama malo brati. Knjige si sposodim tudi v Kopru v knjižnici in pol nesem nazaj. Doma mi berejo mama, tata in nono, drugega nonota ni več .zelo rada poslušam pravljice.«

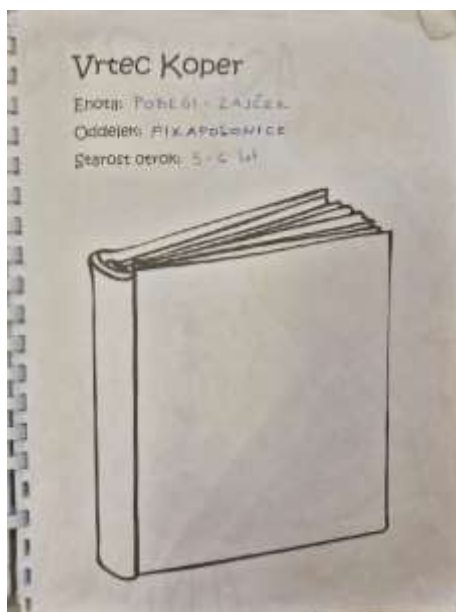
Deklica 6: »Sem prebrala Gospoda Konstantina, Pedenjpeda in Čarovnico Vilmo in še Kobilica Tilica. In kobilica si je našla najboljšo prijateljico žirafa. Narisala sem Čarovnico Vilmo. Mama mi je prebrala, ker tata ne zna, ko končam knjigo brat, me mama vedno nekaj vpraša. Samo v vrtcu si sposodim knjige.«

Deklica 7: »Mi smo doma prebrali Kobilico Tilico in še Čarovnico Vilmo In Pedenjpeda in še Gospoda Konstantina. Narisala sem klobuk. Mama mi je brala, tudi moji sestri je brala mama.«

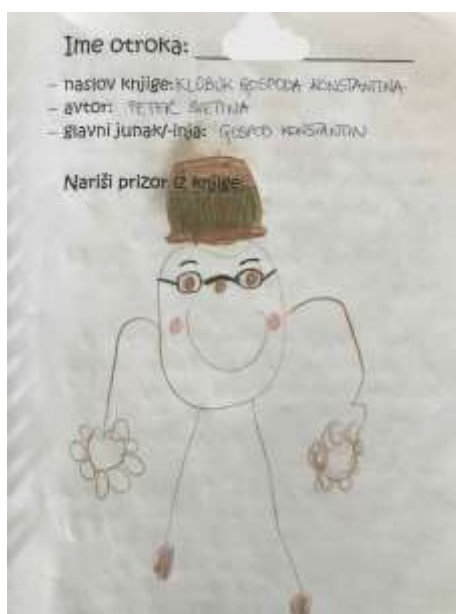
Deklica 8: »Jaz pa sem narisala žirafa. Oči mi je narisal muco in jaz sem jo pobarvala. Je imela take lepe proge povsod po celem telesu. Mi kupimo dosti knjig, oči nam kupi knjige. Oči nam tudi bere knjige, ker mami niso všeč take dolge pravljice.«

5.5.2. Povzetek intervjujev otrok iz skupine Pikapolonice v enoti Pobegi

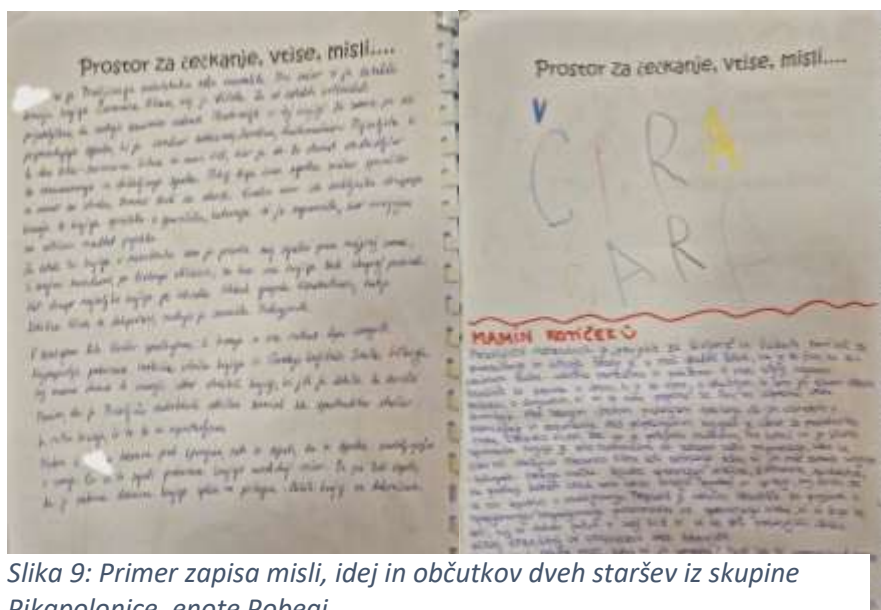
Na dan mojega obiska je bilo prisotnih trinajst otrok, vsi so brez težav sodelovali v pogovoru o Pravljičnem nahrbtniku. Tudi v tej skupini sem otrokom zastavila prej omenjena vprašanja. Največ otrok se je spomnilo knjige z naslovom Čarovnica Vilma, to knjigo je največ otrok tudi narisalo. Od vseh vprašanih otrok so štirje, torej 31 % prebrali samo eno knjigo, ostali otroci 69 % so prebrali dve ali več knjig. Knjige, ki so se jih otroci še spomnili so Klobuk gospoda Konstantina, Pedenjped in Kobilica Tilica. Otroci so povedali, da so jim po večini brale mame, nekaj otrok je omenilo tudi druge družinske člane. V tej skupini 5 otrok, torej 38 % jih obiskuje tudi Mestno knjižnico v Kopru, ostali vprašani otroci si knjige izposojajo samo v vrtcu enkrat tedensko. Tudi otroke iz skupine Pikapolonice je Pravljični nahrbtnik navdušil, skoraj vsi so rekli, da jim je bilo zelo lepo, ko so nahrbtnik imeli doma in, da so zelo radi poslušali pravljice.

Slika 7: Prva stran bralnega dnevnika skupine Pikapolonice v enoti Pobegi

Slika 8: Ilustracija deklice po prebrani knjigi

Slika 9: Primer zapisa misli, idej in občutkov dveh staršev iz skupine Pikapolonice, enote Pobegi

5.6. Intervjuji otrok in mestne enote Kekec

V enoto Kekec v centru Kopra je vpisanih 38 šoloobveznih otrok, kateri so razdeljeni v tri različne skupine in sicer v skupini Pikapolonice je vpisanih 20 otrok, v skupino Mucke je vpisanih 7 otrok ter v popoldanski skupini Sovice je vpisanih 11 otrok. Pogovore sem opravila s skupaj šestin tridesetimi otroki, saj sta dva iz različnih razlogov bila odsotna dalj časa. Tudi v mestni enoti so otroci imeli nahrbtnik en teden doma. V njem so bile 4 knjige: 3 pravljice ter ena otroška pesniška zbirka, Priročnik za starše, ena strokovna literatura za starše na njihovo željo ter bralni dnevnik. V Enoti Kekec prav tako poleg projekta Pravljični nahrbtnik poteka vrtčevska knjižnica, kjer si otroci tedensko izposodijo eno knjigo. Otrokom v Kopru sem zastavila enaka vprašanja kot v enoti Pobegi, torej Ali se spomnijo Pravljičnega nahrbtnika? Koliko knjigo so prebrali, kdo jim je knjige bral? Ali obiskujejo samo knjižnico v vrtcu ali vtudi mestno knjižnico v Kopru?

Sledijo odgovori otrok, ki obiskujejo skupino Pikapolonice. V njihovem nahrbtniku so bile poleg Priročnika za starše, bralnega dnevnika, ene strokovne literature na željo staršev tri enake knjige skozi vse leto. Četrto knjigo sta vzgojiteljica in pomočnica za vsakega otroka zamenjali, saj je to knjigo otrok po branju tudi predstavil v skupini v jutranjem krogu. V Pravljičnem nahrbtniku je otroke vsak teden spremljala tudi maskota, pikapolonica Pika.

Deček 1: »Mama mi je brala, kdaj tudi tata. Kako posvojiti kolo in Najlepši kraji, ta mi je bila tudi najlepša. Prebrali smo vse knjige iz vrtca razen pesmic. Mi je bil všeč Pravljični nahrbtnik in sem bil zelo vesel in nisem skoraj mogel počakati, da ga dobim.«

Deček 2: »Une pesmice so bile noter v nahrbtniku. Meni je bila najlepša Volk, ko je šel na dopust. To mi je mama prebrala. Prvo smo naredili načrt potem pa sem narisal. Jaz bi še imel nahrbtnik. Hodim še v tisto veliko knjižnico blizu vrtca.«

Deček 3: »Jaz se spomnim Pravljičnega nahrbtnika. Prebralo smo Rdečo kapico, Kokoš, ki je zvalila sovo. Pesmice smo tudi prebrali. Vse mi je prebrala mama, ki prebere tudi M (bratu). Sem bil vesel, ko sem imel Pravljični nahrbtnik doma.

Deček 4: »Meni je tata prebral pravljice in enkrat mi je mama prebrala, pesmice o miški smo tudi prebrali. Pravljico o prašičkih, ki so vozili kolo, je bila ena punca in en fant, to sem tudi narisal. So mi pomagali tudi tata in mama narisat. In še ena pravljica o zajčkah je bila noter. Mi je bilo lepo, ko sem imel nahrbtnik, sem še šel na igrišče igrati s Piko. Pika je naša maskota, ki je vedno noter v nahrbtniku.«

Deček 5: »Jaz se spomnim samo Sirček in lestvica. Nobene druge se ne spomnim.«

Deček 6: »Ne vem katere pravljice sem bral, se spomnim samo to, da gre volk na dopust. Mama mi je prebrala. Narisal sem delfina, morskega psa in kužek. Mami je še nekaj napisala in malo sem sam tudi napisal. Knjigo je mama dostikrat prebrala. Še bi imel Pravljični nahrbtnik.«

Deček 7: »Jaz sem imel prvi Pravljični nahrbtnik. Sem imel knjigo čarovnico, ko je zgubila svojo metlo. Dvakrat sem jo bral, dvakrat mi jo je mama prebrala. Sem prebral čisto vse: Sirček in lestvica je pesmica. Sem nekaj tudi narisal; sneženega moža, ki je bil noter v pravljici, čarovniški klobuk in sončnico. In sem narisal še metlo. Mi je tati pomagal, mama pa prebrala vse 4 knjige. In ko je petek sem prinesel nazaj Pravljični nahrbtnik in je dobil drugi otrok. Knjige si sposedim v vrtcu in ko me pride iskat V (DSP) in tudi, ko me pride iskat mama grem še v eno drugo knjižnico, tam, ki zaviješ levo, ko greš iz vrtca ven.«

Deček 8: »Se spomnim pravljice Mišek Tip noče k zdravniku. Samo to se spomnim, mi je tata prebral, jaz pa sem narisal in tati je pol še nekaj napisal. V Ljubljani pri mami sem si enkrat sposedil, moja velika sestra mi je prebrala, ona si je sposedila Heryja Potterja.«

Deček 9: »Smo brali unega zajčka, ko je bil bolan in unega pujska in pol smo šli v vrtec, da pokažem. Sem pokazal Pravljični nahrbtnik, sem narisal zajčka, ki so bili na barki. Mama mi je prebrala samo enkrat. Si sposedim knjige tudi v drugi knjižnici, me pelje nona L zvečer preden grem spat skupaj z E (mlajšo sestro).«

Deček 10: »Mi je bilo dobro. Mama mi je prebrala nahrbtnik in ko smo prespali doma in potem sem šel v vrtec in potem ko smo šli v jutranji krog sem povedal knjigo Gasilec Luka in sem ga tudi narisal. Najbolj mi je bilo všeč, ko je gasilec Luka gasil in to sem narisal. Tati in mama so mi prebrali knjigo. Ne grem z mamo v knjižnico, ampak s teto in bratrancem.«

Deček 11: »Dobro mi je bilo, sem bral knjigo, mama mi je brala in tata tudi mi je bral. Smo brali neke črvičke, ki so sli v neke luknjice. Se zdaj ne spomnim nič. Sem narisal črvičke, so bili pri sadežih: Sliva, jabolko, pomaranča, in se ne spomnim več. Jaz bi še imel doma Pravljčni nahrbtnik. In hodim še tam v Koper v knjižnico, zraven italijanske šole, ki dela moja mama.«

Deček 12: »Lepo mi je bilo, mi je prebral tata. Mi je prebral pravljico Kekčevo. Teta Pehta je šla z volkom na dopust na morje se kopat in pol in pol je šla domov spat. In Kekec je šel v planine. Narisal sem volka in Kekca in Pehto. Si tudi še drugje sposodim knjige, ko greš iz vrtca, me pelje tati.«

Deček 13: »Samo vem, katero knjigo sem prebral: Hiška majhna kot miška. Mi je prebral tata, ker mama ne zna brati slovensko. Mi je prebral, da so bili na kmetiji in imeli dosti živali: pujsa, kokoško in se ne spomnim več. Narisal sem hiško in tudi druge stvari, živali. Pravljčni nahrbtnik sem imel, ko sem šel na letališče in sem se slikal s Piko. Bi še imel ga doma. Knjige si sposodim v vrtcu in tudi v knjižnici, me pelje tati in včasih gre tudi E (starejši brat).«

Deček 14: »Sem imel gosenco. Jaz sem prebral. Sem tudi narisal gosenco. Mama mi je prebrala ponoči, ko je bila tema.«

Deček 15: »Se ne spomnim Pravljčnega nahrbtnika. Samo tati mi prebere knjigo. Nismo si nič sposodili v knjižnici, samo v trgovini smo kupili Pravljice za lahko noč.«

Deklica 1: »Pika je šla k meni domov in smo šle skupaj na Flip in ko smo končali smo šli skupaj na sprehod, smo spekli torto in šli spat. S Piko sem šla tudi gledat rožice. Knjige so tudi bile v Pravljčnem nahrbtniku, od Veveričk knjiga je bila notri. Mama mi je prebrala Veveričke. Veveričke so najdle ptičke otročičke, so jim dale želod pa češnjeve cvetove. In, ko je mama prišla je imela v kljunčku gosenco in jim je basala v usta. V zvezek sem narisala ptičke otročičke, tri veveričke in veliko drevo. Mi je bilo lepo imet Pravljčni nahrbtnik in Piko. Ne bi ga več imela doma, mi je bilo dovolj. Z nono grem še v knjižnico in vzamem knjigo, plačaš in neseš domov za malo časa in potem neseš nazaj.«

Deklica 2: »Se spomnim eno vilo, katera je bila črnega mačka in še eno o duhcu. Mi je prebrala mama in potem tudi tati. Sem narisala vilo. Tudi moja mama je nekaj napisala noter. Samo tukaj v vrtcu si vzamem knjige in mi tati prebere.

Deklica 3: »Sem spomnim, ko sem imela Pravljčni nahrbtnik in mi je bilo lepo. Petelin in suknjico mi je prebrala mama in tata. Samo to knjigo smo doma prebrali. Narisala pa sem kužka, mačko, zajčka in suknjico od petelina. Mama je tudi napisala.

Deklica 4: »Mi je bilo lepo, mama mi je prebrala, samo se ne spomnim kaj. Se spomnim samo Bav bav. So bile tudi pesmice in smo prebrali. Hodim tudi nekje drugje po knjige. Mi preberejo mama in tati in tudi R (starejši brat) včasih.«

5.6.1. Povzetek intervjujev otrok iz skupine Pikapolonice v enoti Kekec

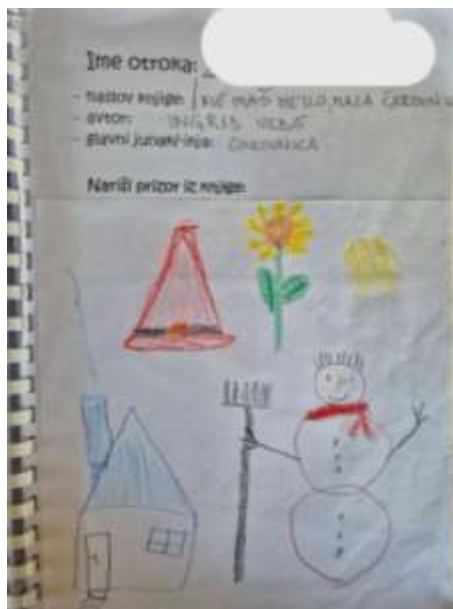
Otroke v skupini Pikapolonice sem intervjuvala več dni, saj sem pogovore opravljala med delovnim časom med pavzo. V pogovorih je sodelovalo devetnajst otrok od dvajsetih vpisanih, saj je ena deklica bila v tistem obdobju odsotna zaradi bolezni. Od vseh vprašanih otrok jih je dvanajst, torej 63 % je prebralo dve ali več knjig, šest oz. sedem otrok je prebralo samo eno knjigo in to najverjetneje samo knjigo, ki so jo po predhodnem dogovoru predstavili v jutranjem krogu. V tej skupini pa se en deček sploh ni spomnil, da je doma imel Pravljični nahrbtnik. Tudi po ogledu bralnega dnevnika, saj sva skupaj poiskala njegov izdelek, ni znal ničesar povedati. Iz tega lahko sklepam, da je morda prebral samo knjigo, ki jo je v dnevnik narisal. Tudi v tej skupini je v večini otrokom brala mama. 42 % otrok si knjige izposoja tudi v Mestni knjižnici in ne samo v enoti, kar je nad mojimi pričakovanji. Naj napišem še kot zanimivost, da v tej skupini v rubriki čečkanje, vtisi, misli, ki je bila namenjena tudi staršem, ni nihče zapisal nobene misli ali občutka ob branju s svojim otrokom. Ali je otrok sam nekaj napisal o prebrani knjigi ali je starš napisal eno poved po nareku otroka. Tudi otroci iz skupine Pikapolonice iz enote Kekec so se Pravljičnega nahrbtnika zelo veselili in bili nad njim navdušeni. Le ena deklica je povedala, da ji je bilo lepo, sicer pa da ga ne bi več imela doma.

Slika 10: Primer zapisa misli, idej in občutkov dveh staršev iz skupine Pikapolonice, enote Pobegi

Slika 11: Navodila za branje in ustvarjanje za otroke iz skupine Pikapolonice in maskota Pika

Slika 12: Primer risbe dečka iz skupine Pikapolonice, enote Kekec

Slika 13: List namenjen čekanju, vtisom in mislim

Sledijo odgovori otrok, ki so vključeni v skupino Mucke, v mestni enoti Kekec. Skupino obiskuje 7 šoloobveznih otrok. Ena deklica ni sodelovala v pogovoru, saj jo predčasno zaradi zdravstvenih težav izpisali iz vrtca. Tudi njim sem zastavila enaka vprašanja o Pravljичnem nahrbtniku.

Deček 1: »Se spomnim nahrbtnika, nismo prebrali nobene knjige. Jaz sem samo narisal sebe in mojo sestrico. Potem mi je ona vse poččkala in sem moral še enkrat narisat.«

Deček 2: »V Pravljичnem nahrbtniku so bili Smrkci in Spuži kvadratnik. Prebrali smo samo uno o živalih, mama mi je prebrala, samo enkrat mi je prebrala, narisal pa sem kamion.«

Deklica 1: »O Pravljичnem nahrbtniku se spomnim, da so bile noter knjige o mavričnem slončku, samo se ne spomnim, kako se slonček kliče, se spomnim samo knjige o slončku, ker mi jo je mama prebrala. Knjige si sposodim samo v vrtcu, ampak poznam še eno knjižnico, ki si ne sposodiš knjig, ampak jih kupiš.«

Deklica 2: »Jaz se spomnim Pravljичnega nahrbtnika, samo se ne spomnim knjig.«

Deklica 3: »Jaz se spomnim knjige o slončku, ki mi je prebrala mama in sem ga tudi narisala. Eni so bili navadni slončki, eden pa je bil mavričen. Še ene se spomnim samo ne vem, kako je bil naslov. Eden, ki je rolkal pa je pol padu in so šli k zdravniku. So prišli potem k njemu prijatelji in mu prinesli sadje. Doma imam knjige še iz knjižnice in iz knjigarne, me pelje mama. Sem bila ful vesela, ko sem imela Pravljični nahrbtnik doma.

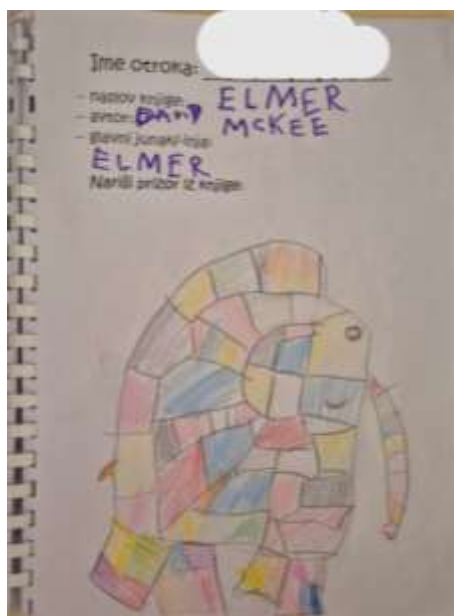
Deklica 4: »Jaz se ne spomnim knjige, samo une pesmice o medvedkih se spomnim. Niti ne vem kaj sem narisala«.

5.6.2. Povzetek intervjujev otrok iz skupine Mucke v enoti Kekec

V skupini Mucke je torej sodelovalo šest šoloobveznih otrok, od tega dva dečka in štiri deklice. Deček 1 se je Pravljičnega nahrbtnika spomnil, vendar je poudaril, da doma niso prebrali nobene knjige. Prav ta deček ima težave na govornem področju in ima v vrtcu tudi zagotovljeno dodatno strokovno pomoč. Drugi deček pa ima odlok o šolanju in bo vrtec obiskoval še eno šolsko leto, je naslove knjig med seboj pomešal. Našteval je knjige, ki jih ima najverjetneje doma, iz Pravljičnega nahrbtnika se ni spomnil nobene knjige. Deklice so sodelovale štiri, in sicer samo dve sta se spomnili knjige o slonu, ki je bila v nahrbtniku in sta jo tudi narisali. Drugi dve deklici se knjig ne spomnita oz. ena je knjige pomešala najverjetneje s knjigo, ki si jih otroci izberejo tedensko v vrtčevski knjižnici. Od šestih otrok je samo ena deklica, torej slabih 17 %, potrdila, da si knjige izposodi tudi v Mestni knjižnici. Tudi v tej skupini je otrokom v glavnem brala mama. Tudi v tej skupini so bralni dnevnik izpolnili samo otroci s svojo risbo, starši pa niso v dnevnik zapisali ničesar oz. so napisali poved po nareku otroka.

Slika 14: Prva stran bralnega dnevnika iz skupine Mucke, enote Kekec

Slika 15: Primer risbe deklice iz skupine Mucke, enote Kekec

Sledijo odgovori še iz zadnje skupine otrok, to so otroci iz popoldanske skupine Sovic, v katero je vključenih 11 šoloobveznih otrok.

Deček 1: »Zdaj imam nahrbtnik doma. Nismo še vse prebrali, samo uno od zmaja, ki je naredil vse sam. in uno od kužka, ki ga niso mogli obdržati in ga je vzel poštar, da ni sam. so mi lepe knjige. Mama mi bere. Nisem še narisal.« Opomba: deček je imel nahrbtnik doma v mesecu februarju in ne v času pogovora.

Deček 2: »Se spomnim Pravljičnega nahrbtnika, so bile pravljичne stvari notri, knjige. Smo prebrali doma samo eno knjigo, ma se ne spomnim katero. Samo v vrtcu si vzamem knjige za domov.« Med pripovedovanjem drugega dečka se je spomnil, da mu je mama doma prebrala Miško in medveda.

Deček 3: »se spomnim, da so notri knjige: Miška in medo in ene pesmice in še ena pravljica je bila notri. Jaz sem narisal miško in medota, ki je na gugalnici in miška mu je bila na glavi. Smo doma prebrali vse knjige, mama in tata so mi brali. In eno sem sam prebral, ki je imela notri malo napisano in malo sličic. Tudi v koprski knjižnici si sposodim knjige in v knjigarni mi jih kupi stric, ki tam dela.«

Deček 4: »Jaz se nič ne spomnim.«

Deček 5: »Jaz nisem imel Pravljičnega nahrbtnika doma.« Opomba: deček je imel Pravljični nahrbtnik doma v mesecu marcu.

Deček 6: »Se ga ne spomnim, mi doma zelo malo beremo.«

Deklica 1: »Se ne spomnim Pravljičnega nahrbtnika.«

Deklica 2: »Se spomnim Pravljičnega nahrbtnika, je bila notri knjiga Feri, tudi narisala sem Ferija. Samo mama mi je prebrala. Grem še nekam drugam po knjige, samo ne vem kam, mama me pelje in tata tudi včasih.«

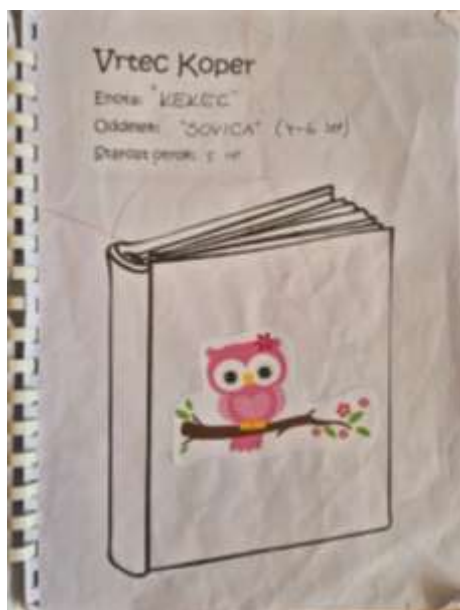
Deklica 3: »Mama mi je prebrala Kužek in stric, samo to mi je prebrala in sem narisala. Samo v vrtcu si sposodim knjige, ker nimam dovolj prostora doma.«

Deklica 4: »Ja dolgo časa nazaj sem imela Pravljični nahrbtnik. Knjige se spomnim. Vse knjige smo prebrali doma, mama mi je prebrala. Narisala sem Jure kvak kvak. Hodim tudi v drugo knjižnico, tam blizu Titovega trga, mama me pelje.«

Deklica 5: Deklica 5 ni želela sodelovati v pogovoru o Pravljičnem nahrbtniku, čeprav so knjige doma prebrali, saj je v bralni dnevnik narisala knjigo z naslovom Sovica Oka. Vzgojiteljica mi je povedala, da so doma prebrali tudi knjigo Jure kvak kvak, saj so kasneje ugotovili, da se je deklica pravljice prestrašila.

5.6.3. Povzetek intervjujev otrok iz skupine Sovice v enoti Kekec

V pogovorih je sodelovalo 11 otrok. V tej skupini se kar štirje otroci, kar predstavlja 36%, niso spomnili Pravljičnega nahrbtnika ali knjig, ki so bile v nahrbtniku, kar kaže na šibek spomin ali pomanjkanje pozornosti do projekta v domačem okolju. V skupini so prav tako štirje otroci prebrali dve ali več knjig, trije otroci pa so prebrali samo eno knjigo, in sicer tisto, ki so narisali v bralni dnevnik. Tudi v tej skupini so mame doma brale svojim otrokom. Ni pa nobena družina v skupini zapisala svojih misli, idej, občutkov ob branju s svojim otrokom. Stran za starše so namenili otroškemu risanju in pisanju. Trije otroci, to je dobra četrtina vprašanih otrok obiskuje tudi Mestno knjižnico v Kopru, ostali otroci si knjige izposodijo samo v vrtčevski knjižnici, ki poteka enkrat tedensko. Ena deklica v pogovoru ni želela sodelovati, saj je vsebino knjige doživela zelo intenzivno in se ob tem prestrašila. Ta deklica je otrok s posebnimi potrebami.

Slika 16: Prva stran bralnega dnevnika iz skupine Sovice, enote Kekec

Slika 17: Primer risbe deklice iz skupine Sovice, enote Kekec

Slika 18: Zapis misli, idej, občutkov iz skupine Sovice, enote Kekec

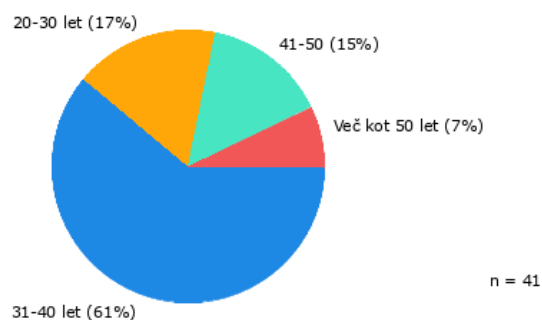
5.7. Primerjalna analiza primestne enote Pobegi (skupini Polžki in Pikapolonice) ter mestne enote Kekec (skupine Pikapolonice, Mucke in Sovice)

V zadnjem poglavju intervjujev z otroki bom predstavila še krajšo primerjalno analizo obeh enot, pri čemer bom upoštevala podatke zbrane s pogovori otrok iz petih različnih skupin. V enoti Pobegi sem pogovore opravila s tridesetimi otroci od petintrideset vpisanih otrok. Vsi otroci so se spomnili Pravljičnega nahrbtnika. Največ otrok iz skupine Polžki se je spomnilo knjige z naslovom Kje rastejo bonboni, v skupini Pikapolonice pa Čarovnice Vilme. Otroci so pogosto znali poimenovati še druge knjige, ki so bile del nahrbtnika, kar kaže na močan vtis, ki so ga knjige pustile. V enoti Pobegi je skupaj enajst otrok, to je 37 % vseh vprašanih prebralo eno knjigo, najverjetneje tisto, ki so jo nato narisali v bralni dnevnik. Dve ali več knjig pa je prebralo kar 63 % družin, torej 19 otrok. V mestni enoti Kekec pa je bila podoba bolj raznolika. V enoti Kekec sem opravila šestintrideset pogovorov od osemintrideset vpisanih otrok. Najbolj je izstopala skupina Pikapolonice, saj je v primerjavi z drugima dvema skupinama pokazala dober spomin na knjige. Pravljičnega nahrbtnika se v tej skupini ni spomnil samo en deček. V skupinah Mucke in Sovice se kar šest od skupaj sedemnajst vprašanih otrok ni spomnilo nahrbtnika, dva otroka pa sta knjige zamenjala z drugimi knjigami, kar morda nakazuje na manj zanimanja za Pravljični nahrbtnik ali na branje nasploh. V enoti Kekec je eno knjigo prebralo enajst otrok, torej 31 %, dve ali več knjig pa je prebralo šestnajst otrok, kar znaša 44 %. Tudi v tej enoti, kljub temu, da je bilo po pogovorih z otroki razvidno, da starši ne dajejo branju tako velik poudarek kot v enoti Pobegi, obiskuje Mestno knjižnico kar dvanajst otrok, kar znaša 33 %, kar je malo manj kot v enoti Pobegi. V enoti Pobegi Mestno knjižnico obiskuje skupaj dvanajst otrok, to pa je 40 % vseh vprašanih. V obeh enotah so otroci najpogosteje povedali,

da jim je knjige brala mama, kar je v skladu s pričakovanji. V posameznih primerih so knjige brali tudi očetje, bratje, sestre ali stari starši, kar kaže na širšo družinsko vključenost. V Pobegih so vsi otroci, razen ene deklice izrazili, da jim je bil Pravljični nahrbtnik zelo všeč in bi ga z veseljem odnesli ponovno domov. V Kekcu je bilo navdušenje prisotno v skupini Pikapolonice, v skupinah Mucke in Sovice je bilo zanimanje manjše, kar je razvidno iz pomanjkanja spomina in manjšega števila prebranih knjig. Kot zanimivost naj dodam, da v enoti Kekec nihče od staršev ni napisal svojih misli, idej ali občutkov ob branju s svojim otrokom oz. o doživljanju Pravljičnega nahrbtnika. Med tem ko so v enoti Pobegi vsi starši nekaj zapisali in v večini Pravljični nahrbtnik pohvalili. Na podlagi primerjave lahko sklepam, da je bil projekt Pravljični nahrbtnik v enoti Pobegi sprejet bolj enotno in z večjim navdušenjem ter z višjo stopnjo prebranih knjig, boljšim spominom in z večjo željo po ponovitvi projekta. V enoti Kekec v mestnem jedru, kamor je vključenih večina otrok priseljencev, je bil projekt dobro sprejet v skupini Pikapolonice, medtem ko je bil v skupinah Mucke in Sovice slabše sprejet, kar kaže slabši spomin otrok na izkušnjo z nahrbtnikom. Razlike med enotama tako opozarjajo na pomen domačega spodbudnega okolja in kažejo, da so nekateri otroci lahko v branju prikrajšani, če nimajo ustrezne podpore v domačem okolju. Otroci iz enote Pobegi so poleg boljše informiranosti o projektu podajali tudi vsebinsko bogatejše in daljše odgovore, natančneje opisovali knjige in dogodke iz njih, kar kaže na večjo vključenost v sam proces branja ter aktivno doživljanje vsebin. To dodatno potrjuje pomembnost sodelovanja s starši in potrebe po nadaljnji krepitvi bralne kulture v vseh družinah.

5.8. Analiza anketnega vprašalnika

Analiza 1. anketnega vprašanja: starost anketirancev

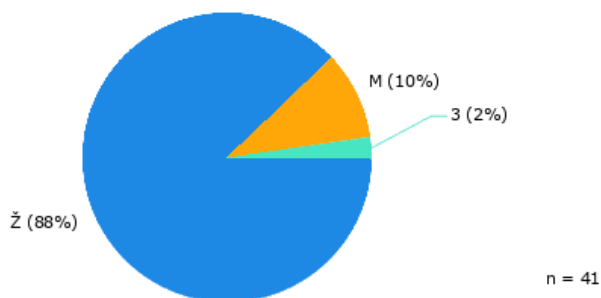
Graf 1: Prikazuje starost anketiranih staršev

Tabela 1: Prikazuje starost anketiranih staršev

	Vaša starost	
	Pobegi	Kekec
20–30 let	1	6

31–40 let	8	17
41–50 let	5	1
več kot 50 let	0	3

Analiza 2. anketnega vprašanja: spol anketiranih staršev

Graf 2: Prikazuje spol anketiranih staršev

Tabela 2: Prikazuje spol anketiranih staršev glede na enoto

	Pobegi	Kekec
Ž	12	24
M	2	2
Drugo		1

Analiza 3. anketnega vprašanja: izobrazba anketiranih staršev

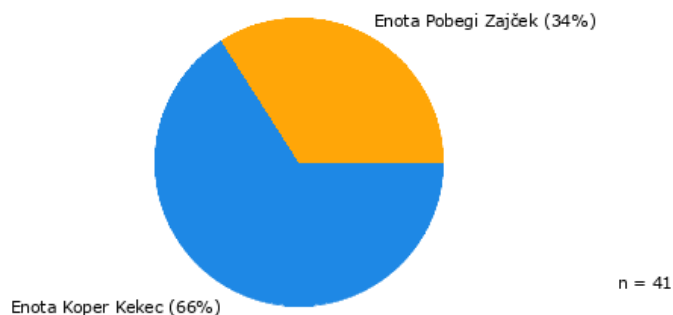
Graf 3: Prikazuje stopnjo izobrazbe anketirancev

Tabela 3: Prikazuje stopnjo izobrazbe anketiranih staršev glede na enoto

Stopnja izobrazbe		
	Pobegi	Kekec
Osnovnošolska izobrazba	2	1
Poklicna izobrazba	0	2

Srednješolska izobrazba	2	14
Višješolska ali visokostrokovna izobrazba	3	3
Univerzitetna izobrazba	5	7
Magisterij, specializacija ali doktor znanosti	2	0

Analiza 4. anketnega vprašanja: Enota v katero je vaš otrok vključen?

Graf 4: Prikazuje v kateri enoti imajo starši vključenega otroka

Prvi del anketnega vprašalnika se nanaša na podatke anketirancev. Kot sem že napisala sem na elektronske naslove poslala devetinšestdeset anketnih vprašalnikov. V enoto Pobege sem poslala petintrideset, v enoto Kekec pa štiriinšestdeset vprašalnikov. Zaradi slabe odzivnosti staršev je bil anketni vprašalnik poslan dvakrat. Na prva štiri vprašanja je odgovorilo enainštirideset staršev, nato pa je anketni vprašalnik ustrezno zaključilo petintrideset staršev, kar znaša 50 %. Starši, ki so anketni vprašalnik začeli odgovarjati so v obeh enotah v večini stari med 31 in 40 let, kar 88 % anketirancev so bile mame. Pri izobrazbi staršev v Pobegih izstopa univerzitetna izobrazba, katero je končalo pet staršev, kar je 36 %, sledi ji višješolska oz. visokostrokovna izobrazba, ki so jo končali trije starši, oz. 21 %. Nihče od vprašanih v Pobegih nima poklicne izobrazbe in dva starša imata končano osnovnošolsko ali srednješolsko izobrazbo oz. magisterij, specializacijo ali doktorat znanosti. V Kekcu ima največ, štirinajst staršev, končano srednješolsko izobrazbo, sledi sedem staršev z univerzitetno izobrazbo. Trije starši imajo končano višješolsko ali visokostrokovno izobrazbo, dva poklicno ter eden osnovnošolsko izobrazbo. Nihče od staršev pa nima končanega magisterija, specializacije ali doktorata. V enoti Kekec je anketni vprašalnik ustrezno rešilo 22 od štiriinšestdeset staršev, torej 65%. V enoti Pobegi je anketni vprašalnik zaključilo trinajst od poslanih petintrideset vprašalnikov, kar znaša le slabih 37 % staršev.

Naslednjih devet vprašanj se nanaša na bralne navade doma pred projektom Pravljичnim nahrbtnikom.

Analiza 5. anketnega vprašanja: Kako pogosto ste doma brali otroku različno otroško literaturo?

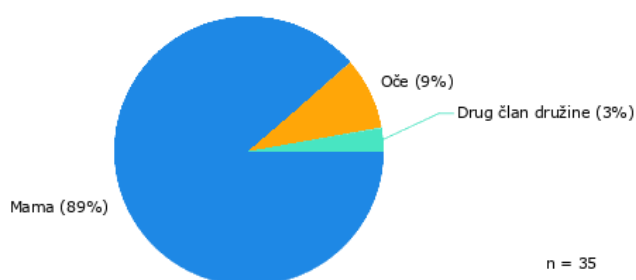
Graf 5: Kako pogosto ste doma brali otroku različno otroško literaturo?

Tabela 4: Kako pogosto ste doma brali otroku različno otroško literaturo?

	Pobegi	Kekec
Enkrat na teden	1	1
Vsak dan	4	11
Večkrat na teden	7	9
Občasno	1	1
Nikoli	0	0

V obeh enotah večina staršev bere otroku vsak dan ali vsaj večkrat na teden; v Kekcu je takih staršev 91 %, v Pobegih pa 79 %. Nihče od staršev pa ni v anketi označil, da doma sploh ne berejo.

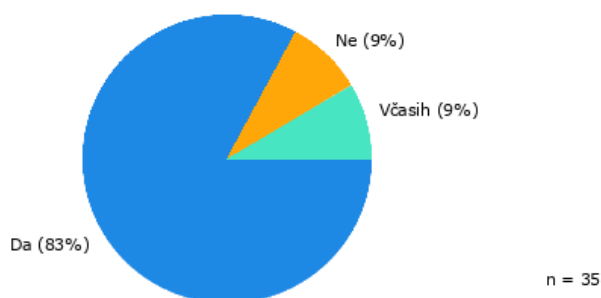
Analiza 6. anketnega vprašanja: Kdo je najpogosteje bral otroku doma?

Graf 6: Kdo je najpogosteje bral otroku doma?

V šestem grafu prikazujem, kdo otroku doma najpogosteje bere. V kar 89 % to počne mama, kar so že tudi otroci povedali v svojih intervjujih z mano. V 9 % doma bere tudi oče in v 3 % berejo drugo družinski člani.

Analiza 7. anketnega vprašanja: Ali se doma trudite brati doživeto (z uporabo različnih glasov, zvokov, uporabljate obrazno mimiko ...)?

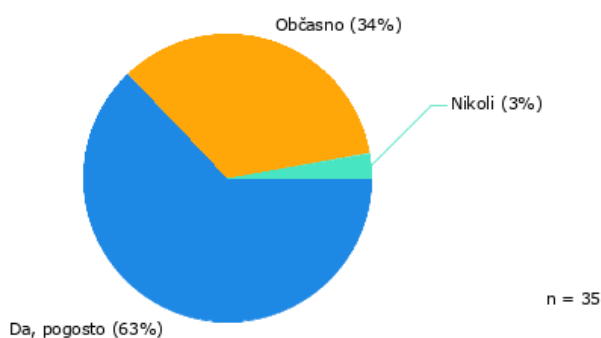
Graf 7: Ali se doma trudite brati doživeto (z uporabo različnih glasov, zvokov, uporabljate obrazno mimiko ...)?

Tabela 5: Ali se doma trudite brati doživeto (z uporabo različnih glasov, zvokov, uporabljate obrazno mimiko ...)?

	Pobegi	Kekec
Da, pogosto	7	19
Občasno	5	0
Nikoli	1	3

Staršem je v obeh enotah pomembno, da se pri branju vživijo in otrokom berejo kar se da doživeto, uporabljajo različne glasove, zvoke, spreminjajo mimiko obraza. Kar 83 % odstotkov staršev iz obeh enot je odgovorilo pritrdilno.

Analiza 8. anketnega vprašanja: Ali ste med branjem knjige otroku postavljali vprašanja in se z njim pogovarjali o prebrani vsebini?

Graf 8: Ali ste med branjem knjige otroku postavljali vprašanja in se z njim pogovarjali o prebrani vsebini?

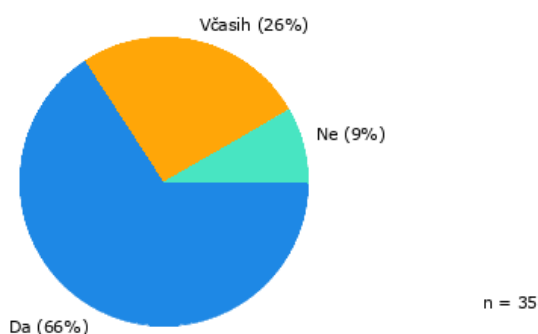
Tabela 6: Ali ste med branjem knjige otroku postavljali vprašanja in se z njim pogovarjali o prebrani vsebini?

	Pobegi	Kekec
Da, pogosto	7	15

Občasno	5	7
Nikoli	1	0

Tudi na to vprašanje je večina staršev, skupno kar 63 % odgovorila pritrdilno. S svojimi otroki se zelo radi pogovarjajo o prebrani knjigi, v Kekcu kar slabih 70 %, v Pobegih pa dobra polovica. V Pobegih je eden od staršev odgovoril, da se o prebrani vsebini ne pogovarjajo, v Kekcu pa takega odgovora ni podal nihče.

Analiza 9. anketnega vprašalnika: Ali ste vsebino prebrane knjige kdaj povezovali z vsakdanjim življenjem?

Graf 9: Ali ste vsebino prebrane knjige kdaj povezovali z vsakdanjim življenjem?

Tabela 7: Ali ste vsebino prebrane knjige kdaj povezovali z vsakdanjim življenjem?

	Pobegi	Kekec
Da	8	15
Ne	2	1
Včasih	3	6

V obeh enotah se staršem zdi pomembno povezati prebrane vsebine z vsakdanjim življenjem. V Kekcu to počne 70 % v Pobegih pa 61 % staršev. Po eden oz. dva starša sta odgovorila. Da tega doma ne počnejo. Ostali pa to počnejo občasno.

Analiza 10. anketnega vprašanja: Ali ste pred projektom Pravljični nahrbtnik doma redno brali z otrokom (vsaj petkrat tedensko)?

Graf 10: Ali ste vsebino prebrane knjige kdaj povezovali z vsakdanjim življenjem?

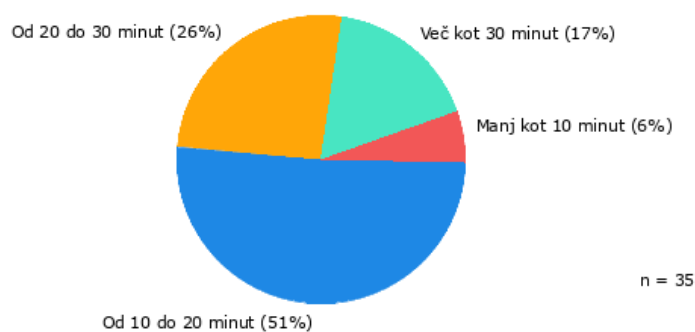
Tabela 8: Ali ste pred projektom Pravljični nahrbtnik doma redno brali z otrokom (vsaj petkrat tedensko)?

	Pobegi	Kekec
Da	12	17
Ne	1	5

V enoti Pobegi se starši pomena branja za govorni razvoj otrok najverjetneje bolj zavedajo, saj jih je kar 92 % redno bralo doma že pred uvedbo projekta.

V Kekcu je takih staršev 77 %, kar tudi ni zanemarljiva številka. Peščica staršev, v Kekcu 5 torej 23% in v Pobegih le en starš pa niso redno brali.

Analiza 11. anketnega vprašanja: Koliko časa ste običajno namenili branju?

Graf 11: Koliko časa ste običajno namenili branju?

Tabela 9: Koliko časa ste običajno namenili branju?

	Pobegi	Kekec
Manj kot 10 minut	1	1
Od 10 do 20 minut	8	10
Od 20 do 30 minut	1	8
Več kot 30 minut	3	3

V Pobegih največ staršev 8 oz. 62 % berejo otrokom med deset in dvajset minut. Po en starš bere otroku manj kot deset minut oz. med dvajset in trideset minut. Trije starši, to je slaba četrtnina vprašanih pa berejo svojim otrokom več kot 30 minut.

V Kekcu prav tako en starš bere manj kot deset minut, trije starši ali slabih 14 % bere več kot trideset minut. Osem staršev bere od dvajset do trideset minut in deset oz. 45 %, torej največ staršev bere od deset do dvajset minut. V obeh enotah dobra polovica staršev si za branje svojim otrokom vzame od deset do dvajset minut časa.

Tabela 10: Analiza 12. anketnega vprašanja: Kaj vam največ pomeni pri skupnem branju z otrokom?

Pobegi	Kekec
Dva starša sta omenila govorni razvoj: da pridobi besedni zaklad in da hitreje napreduje na govorno jezikovnem področju	razumevanje različnih tematik, znanje, doživljanje
Povezovanje, skupni čas, pogovor o različnih temah, tudi čustvih	povezovanje, učenje otroka, deljenje ljubezni do branja
Preživljanje skupnega časa	kvalitetno preživet čas, koncentracija otroka, spoznavanje besedišča
Čas preživet z otrokom, spodbujanje domišljije otroka	gre za kvalitetno preživet čas z otrokom, veliko se nauči, sodeluje in razvija domišljijo
Da bo otroku všeč	preživljanje časa skupaj, njeno doživljanje zgodb, veselje...
Povezanost v času branja, večerna rutina, ko se vsi doživljaji preživetega dne umirijo, pogovori o dogodkih v dnevu, ki so se jih otroci spomnili ob prebrani knjigi, zavedanje, kako zelo koristno je to zanje	povezovanje med nami
Predati dober zgled	umirjena skupna dejavnost ob večerih
Skupno preživet čas, skupno doživetje, izmenjava mnenj	da smo skupaj, da se veselita knjigic
Posluh	doživetje otroka
Da se ob branju razvijejo še druge zgodbe, otrok pripoveduje svoja doživetja	tisto ki otrok sodeluje in tudi čaj ki ga prevedena skupaj
Da otroku ugodim, da mu preberem pravljico	njegova pozornost, zanimanje za zgodbo
	sodelovanje, druženje, motivacija za branje
	da zna narediti obnovo knjige in me posluša, da se nauči novih besed
	da sva skupaj in da posluša kaj berem
	da se umiri, da se vživi v zgodbo, da razume nauk, da smo skupaj sproščeno
	4x preživljanje skupnega časa

	otroku z branjem bogatimo besedišče in pravilno artikulacijo
	dobra priprava za solo

Tako v Kekcu kot v Pobegih so starši poudarili različne koristi branja z otrokom doma. V Pobegih so izpostavili branje kot pozitivno izkušnjo zaradi bogatenja besednega zaklada ter na splošno, da branje spodbuja napredek na celotnem govorno-jezikovnem področju. Skupno branje se jim zdi pomembno tudi zaradi preživljanje skupnega časa s svojim otrokom, menijo namreč, da branje povezuje družinske člane in krepi odnose. Branje jim predstavlja večerno rutino in v tem vidijo tudi priložnost za skupno doživetje, pogovor o različnih temah in izražanje čustev. Z branjem želijo starši svojim otrokom posredovati vrednote in pozitivna sporočila, razvijati domišljijo in ob branju omogočiti otrokom, da ustvari svoje zgodbe. En starši skupno branje vidi tudi kot dober zgled, da bo otrok v odrasli dobi tudi sam posegal po knjigah in bral. Tudi starši iz enote Kekec branje vidijo kot priložnost za usvajanje novih besed in pravilne artikulacije. Tu so starši še izpostavili tudi sposobnost razumevanja zgodb, naukov in različnih tematik. Tudi v Kekcu branje pomeni večerno rutino in tako otrokom privzgjajajo ljubezen do knjig in branja. Izpostavili so tudi, da ob branju knjig kakovostno preživijo del dneva s svojimi otroki. Ob poslušanju branja pa otroci sodelujejo tako, da se vživljajo v dogodke, pripovedujejo, obnavljajo zgodbe in izražajo svoja doživetja. Nihče od staršev v Kekcu pa ni omenil čustev v povezavi z branjem.

Tabela 11: S kakšnimi izzivi ste se srečevali pri branju doma?

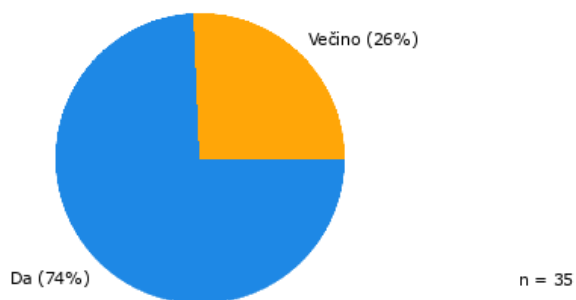
Pobegi	Kekec
Trije starši so napisali, da niso imeli nobenih izzivov, ena družina je izpostavila, da je branje del rutine	ponavljanje ene in iste knjige, drugače pa ustaljena rutina pred spanjem
Dva starša sta napisala pomanjkanje časa, ena družina si pomaga s starimi starši	da je (delovno) popoldne prekratko za vse, kar bi si želeli doživeti
Včasih manjša začetna motivacija za branje	včasih prepolni/prekratki dnevi
Nekaterim ilustracijam	največji izziv je izbrati knjigo, da bo za otroka dovolj zanimiva
Mir v hiši	nič posebnega
Smeh	dosti krat z utrujenostjo staršev
Preutrujenost zaradi službe	biti pri miru
Dva starša nista odgovorila na vprašanje	se nismo, ker je že rutina
	dva otroka različne starosti in različna zanimanja in izbori knjig

	preden smo knjigo prebrali sin si je zgodbo sestavil na osnovo naslova knjige. motivacija za branje je bila velika
	jih ni bilo dosti
	2x časovna stiska,
	organiziranje časovno, večinoma beremo zvečer, včasih tudi popoldne (poleti manj, pozimi večkrat)
	1x nimamo težav, 1x nimamo težav ker je otrok obožuje knjige
	Dva starša nista odgovorila na vprašanje

Na vprašanje S kakšnimi izzivi ste se srečevali pri branju doma v Pobegih niso izpostavili nič posebnega. Trije starši nimajo težav, branje jim predstavlja večerno rutino. Dva starša sta napisala, da jim primanjkuje časa za branje, od teh si eni pomagajo s starimi starši. Izpostavili so še preutrujenost zaradi službe in manjša začetna motivacija za branje. Dva starša na vprašanje nista odgovorila. V Kekcu na vprašanje prav tako nista odgovorila dva starša, štiri starši pa so napisali, da nimajo težav, saj jim branje pomeni del rutine. Tudi v mestni enoti je bila izpostavljena časovna stiska staršev, preutrujenost staršev. Izpostavili so še težavo, kako izbrati primerno knjigo za dva otroke različne starosti in pa na sploh izbrati dovolj zanimivo knjigo za otroka.

Naslednjih 12 analiz anketnih odgovorov se nanaša neposredno na projekt Pravljični nahrbtnik

Analiza 14. anketnega vprašanja: Ste v okviru projekta Pravljični nahrbtnik skupaj z otrokom prebrali vse ponujene knjige?

Graf 12: Ste v okviru projekta Pravljični nahrbtnik skupaj z otrokom prebrali vse ponujene knjige?

Tabela 12: Ste v okviru projekta Pravljlični nahrbtnik skupaj z otrokom prebrali vse ponujene knjige?

	Pobegi	Kekec
Da	10	16
Večino	3	6
Nobene	0	0

Tu so starši v obeh enotah kar enotni, v Kekcu je pritrdilno odgovorilo 16 staršev oz. 73 %, v Pobegih pa 10 staršev kar znaša 77 %. Večino knjig je v Kekcu prebralo šest staršev, v Pobegih pa trije starši.

Analiza 15. anketnega vprašanja: Kako pogosto ste med izposajo Pravljličnega nahrbtnika brali knjige?

Graf 13: Kako pogosto ste med izposajo Pravljličnega nahrbtnika brali knjige?

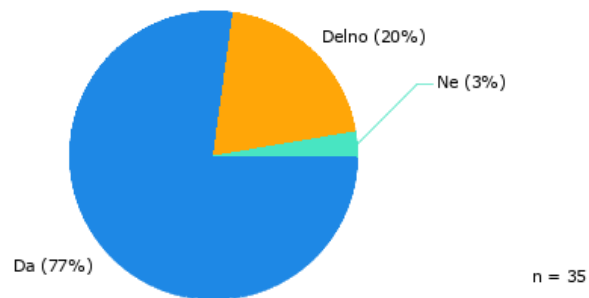
Tabela 13: Kako pogosto ste med izposajo Pravljličnega nahrbtnika brali knjige?

	Pobegi	Kekec
1–2 na teden	5	3
3–4 na teden	4	8
Vsak dan	4	11
Nismo brali	0	0

V povprečju izstopa odgovor vsak dan s 43 %, saj je v enoti Kekec kar polovica staršev odgovorila, da so knjige iz Pravljličnega nahrbtnika brali vsak dan. Ta podatek lahko povežemo s skupino Pikapolonice, saj so otroci imeli v skupini dogovorjeno, da eno od knjig predstavijo svojim prijateljem v jutranjem krogu. Sledil je odgovor od trikrat do štirikrat v tednu in trije otroci so knjigo ali knjige brali enkrat do dvakrat v tednu, ko so imeli nahrbtnik doma.

V enoti Pobegi so knjige iz nahrbtnika prebrali štirje otroci, to je 31 %, prav toliko jih je knjige prebralo trikrat do štirikrat v tistem tednu. Enkrat do dvakrat v tednu pa je prebralo pet otrok. Nihče od staršev, ki je rešil anketni vprašalnik pa ni odgovoril, da niso brali.

Analiza 16. anketnega vprašanja: Ste z otrokom sodelovali pri ustvarjanju bralnega dnevnika (risanje, zapis misli ...)?

Graf 14: Ste z otrokom sodelovali pri ustvarjanju bralnega dnevnika (risanje, zapis misli ...)?

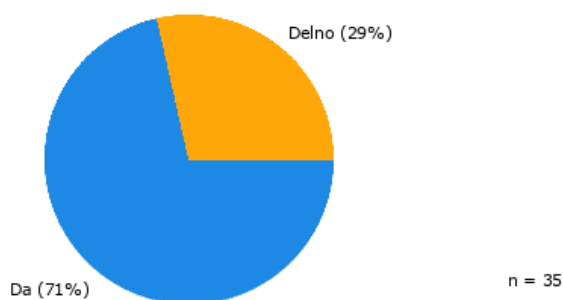
Tabela 14: Ste z otrokom sodelovali pri ustvarjanju bralnega dnevnika (risanje, zapis misli,...)?

	Pobegi	Kekec
Da	11	16
Ne	1	0
Delno	1	6

V enoti Kekec je s svojim otrokom sodelovalo šestnajst staršev, to je kar 73 %, delno pa je sodelovalo šest staršev.

V Enoti Pobegi je v celoti sodelovalo enajst staršev kar znaša kar 85 %, po en starš so odgovorili da niso sodelovali oz. so delno sodelovali.

Analiza 17. anketnega vprašalnika: Vas je strokovna literatura v Pravljičnem nahrbtniku nagovorila k pomenu branja oz. vam je dala pomembne informacije, zakaj je branje v predšolskem obdobju tako pomembno?

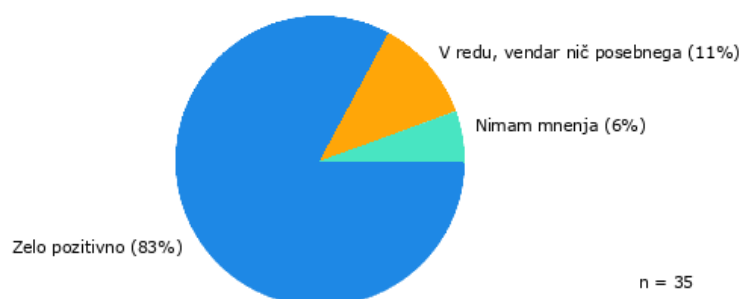
Graf 15: Vas je strokovna literatura v Pravljličnem nahrbtniku nagovorila k pomenu branja oz. vam je dala pomembne informacije, zakaj je branje v predšolskem obdobju tako pomembno?

Tabela 15: Vas je strokovna literatura v Pravljličnem nahrbtniku nagovorila k pomenu branja oz. vam je dala pomembne informacije, zakaj je branje v predšolskem obdobju tako pomembno?

	Pobegi	Kekec
Da	8	17
Ne	0	0
Delno	5	5

V povprečju lahko rečem, da je strokovna literatura, ki je bila dodana v Pravljlični nahrbtnik z namenom, da starše seznanimo, zakaj je branje predšolskim otrokom tako zelo pomembno, dosegla svoj namen. Saj je odstotek staršev v obeh enotah, ki so odgovorili z DA visok; v Kekcu 77 %, v Pobegih pa 62 %. V obeh enotah je po pet staršev (Kekec 23 %, Pobegi 38 %) odgovorilo, da jih je strokovna literatura le delno nagovorila k pomembnosti branja. Odgovor NE pa ni podal nihče od staršev.

Analiza 18. anketnega vprašanja: Kako ste vi kot starši doživljali Pravljlični nahrbtnik?

Graf 16: Kako ste vi kot starši doživljali Pravljlični nahrbtnik?

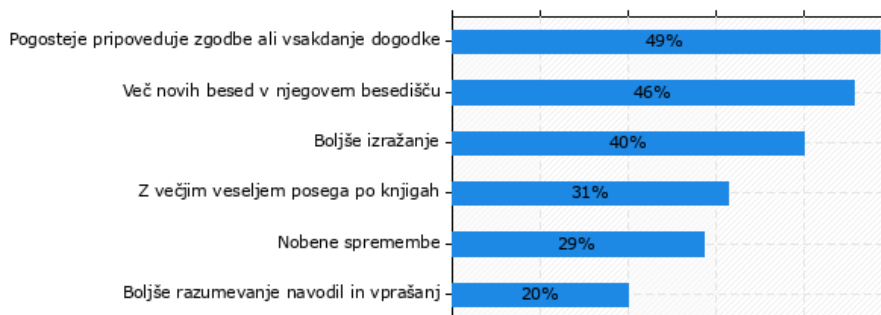
Tabela 16: Kako ste vi kot starši doživljali Pravljični nahrbtnik?

	Pobegi	Kekec
Zelo pozitivno	10	19
V redu, vendar nič posebnega	1	3
Nimam mnenja	2	0
Neuporaben	0	0

Prav tako kot otroci so nad Pravljičnim nahrbtnikom bili navdušeni tudi njihovi starši. V Kekcu je nahrbtnik zelo pozitivno ocenilo kar devetnajst od dvaindvajsetih staršev, kar znaša 86 %. Trije starši so nahrbtnik ocenili v redu, vendar nič posebnega. Da je nahrbtnik neuporaben pa ni odgovoril noben starš v obeh enotah.

Tudi v Pobegih je 77 % staršev nahrbtnik ocenilo kot zelo pozitivnega, dva sta napisala, da nimata mnenja. Eden pa je odgovoril, da je v redu, vendar nič posebnega.

Analiza 19. anketnega vprašanja: Ste med skupnim branjem ali kasneje opazili katero od naslednjih sprememb pri vašem otroku (možnih je bilo več odgovorov)

Graf 17: Ste med skupnim branjem ali kasneje opazili katero od naslednjih sprememb pri vašem otroku (možnih je bilo več odgovorov)

Tabela 17: Ste med skupnim branjem ali kasneje opazili katero od naslednjih sprememb pri vašem otroku (možnih je bilo več odgovorov)

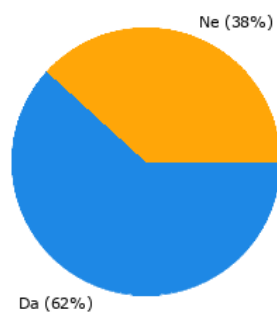
	Pobegi	Kekec
Pogosteje pripoveduje zgodbe ali vsakdanje dogodke	5	12

Več novih besed v njegovem besedišču	4	12
Boljše izražanje	4	10
Z večjim veseljem posega po knjigah	3	8
Nobene spremembe	5	5
Boljše razumevanje navodil in vprašanj	3	4

V Kekcu je bil vpliv Pravljičnega nahrbtnika močnejši kot v Pobegih, saj je kar dvanajstkrat bilo označeno, da so starši opazili več novih besed pri svojih otrocih in pogosteje so nato pripovedovali zgodbe ali svoje dogodke. Deset staršev je opazilo tudi boljše izražanje, osem pa jih je odgovorilo, da njihov otrok z večjim veseljem posega po knjigah. Štirje so opazili, da otroci bolje razumejo navodila in vprašanja. Kar 5 staršev pa je označilo, da niso opazili nobene spremembe.

V Pobegih je bil vpliv Pravljičnega nahrbtnika morda manjši, saj je 5 staršev opazilo, da otrok pogosteje pripoveduje zgodbe ali vsakdanje dogodke. Štirje starši so opazili več novih besed in boljše izražanje, samo trije so zabeležili, da opažajo boljše razumevanje navodil in vprašanj. In tudi tu je pet staršev napisalo, da ne opazijo nobene spremembe.

Analiza 20. anketnega vprašanja: Ste po prebranem Pravljičnem nahrbtniku oziroma napotkih za starše spodbudili svoje otroke in sebe k obisku mestne knjižnice in pogosteje posegali po otroških knjigah?

Graf 18: Ste po prebranem Pravljičnem nahrbtniku oziroma napotkih za starše spodbudili svoje otroke in sebe k obisku mestne knjižnice in pogosteje posegali po otroških knjigah?

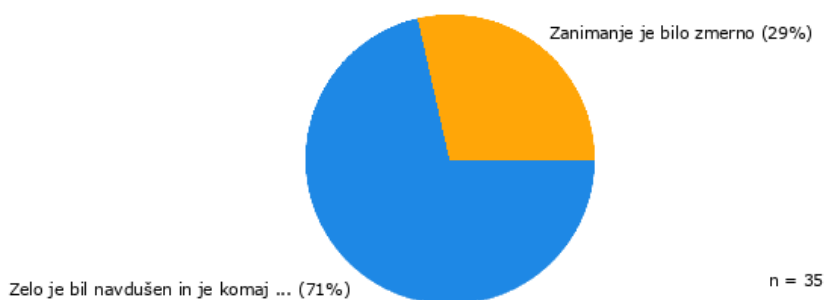
Tabela 18: Ste po prebranem Pravljičnem nahrbtniku oziroma napotkih za starše spodbudili svoje otroke in sebe k obisku mestne knjižnice in pogosteje posegali po otroških knjigah?

	Pobegi	Kekec
Da	5	16

Ne	7	6
----	---	---

V enoti Kekec je projekt kar 16 staršev oz. 73 % dodatno spodbudil k obisku mestne knjižnice, kar je za naš projekt izredno pomembno, saj smo starše uspeli spodbuditi vsaj k vpisu in postopnemu obisku knjižnice. Sedem staršev kljub vsem napotkom nismo uspeli spodbuditi. V Pobegih pa smo spodbudili 7 staršev, kar znaša dobra polovica tistih, ki so na anketni vprašalnik odgovorili. Sicer pa v Pobegih po pričevanjih otrok že tako 34 % otrok obiskuje Mestno knjižnico.

Analiza 21. anketnega vprašanja: Kako je vaš otrok doživil Pravljični nahrbtnik?

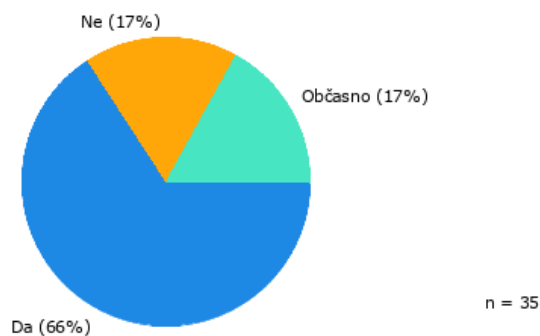
Graf 19: Kako je vaš otrok doživil Pravljični nahrbtnik?

Tabela 19: Kako je vaš otrok doživil Pravljični nahrbtnik?

	Pobegi	Kekec
Zelo je bil navdušen in je komaj čakal, kdaj bo na vrsti	10	15
Zanimanje je bilo zmerno	3	7
Nanj ni bil posebej pozoren	0	0
Pravljični nahrbtnik ga ni zanimal	0	0

Otroci so bili nad Pravljičnim nahrbtnikom zelo navdušeni, kar nakazujejo tudi odgovori. V Kekcu je petnajst otrok bilo zelo navdušenih in so komaj čakali, kdaj bodo nahrbtnik lahko odnesli domov. Sedem otrok, to je 32 % pa so kazali zmerno zanimanje. Podobno so se odzvali na nahrbtnik tudi otroci v Pobegih, saj jih je kar deset od trinajstih bilo zelo navdušenih in so komaj čakali, da gre nahrbtnik z njimi domov.

Analiza 22. anketnega vprašanja: Je vaš otrok po prebranih knjigah iz Pravljičnega nahrbtnika večkrat sam posegel po knjigah in pokazal zanimanje?

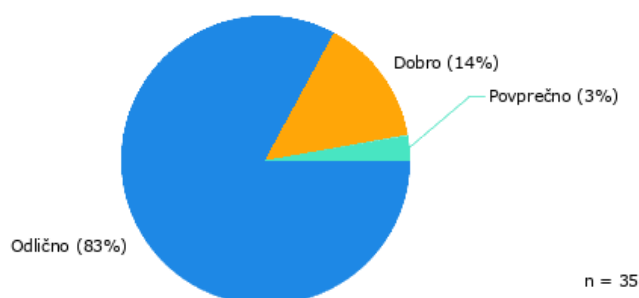
Graf 20: Je vaš otrok po prebranih knjigah iz Pravljičnega nahrbtnika večkrat sam posegel po knjigah in pokazal zanimanje?

Tabela 20: Je vaš otrok po prebranih knjigah iz Pravljičnega nahrbtnika večkrat sam posegel po knjigah in pokazal zanimanje?

	Pobegi	Kekec
Da	9	14
Ne	3	3
Občasno	1	5

Tudi na otroke smo s Pravljičnim nahrbtnikom uspeli vplivati. Starši so poročali, da so otroci po tem, ko so doma imeli nahrbtnik pogosteje posegali po knjigah. V Kekcu je takih otrok štirinajst od dvaindvajsetih, kar znaša 64 %, trije otroci so kljub nahrbtniku ostali ravnodušni nad knjigami. Pet otrok pa je občasno poseglo po knjigah. V Pobegih je bilo zelo podobno. Prepričati nam je uspelo devet otrok, kar znaša slabih 70 %, tudi tu so trije otroci ostali ravnodušni, eden pa je po knjigah posegel samo občasno.

Analiza 23. anketnega vprašanja: Kako ocenjujete projekt Pravljični nahrbtnik?

Graf 21: Kako ocenjujete projekt Pravljični nahrbtnik?

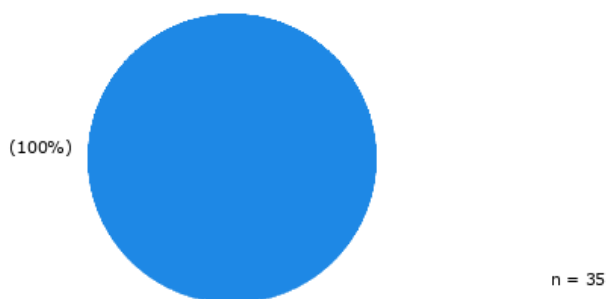
Tabela 21: Kako ocenjujete projekt Pravljični nahrbtnik?

	Pobegi	Kekec

Odlično	10	19
Dobro	2	3
Povprečno	1	0
Slabo	0	0

V Kekcu starši Pravljični nahrbtnik ocenjujejo kot odličnega. Tako oceno mu je dalo kar 86 % staršev, dobro pa ga je ocenilo 14 %. povprečno ali slabo oceno mu ni pripisal noben starš. V Pobegih je odlično ocenilo nahrbtnik 77 % staršev, kar je 10 odgovorov, dva sta ga ocenila kot dobrega, en starš pa kot povprečnega. Tudi tu nihče od staršev ni podal ocene slabo.

Analiza 24. anketnega vprašanja: Bi Pravljični nahrbtnik svetovali tudi drugim otrokom in staršem?

Graf 22: Bi Pravljični nahrbtnik svetovali tudi drugim otrokom in staršem?

Vsi starši, ki so odgovarjali na anketni vprašalnik, bi Pravljični nahrbtnik svetovali tudi drugim otrokom in staršem.

Tabela 22: Imate kakšne predloge za v prihodnje za izvedbo Pravljičnega nahrbtnika?

Pobegi	Kekec
Trije starši nimajo pripomb, predlogov ali drugih idej	bolj raznolike aktivnosti ob branju, zlasti za otroke, ki jih ne pritegne risanje
Všeč nam je bilo, da so bile zastopane različne zvrsti, od pravljic v slikaniški obliki do šaljevih pesmic (Enci benci), lahko bi bil vključen tudi kak strip in pa kakšna italijanska pravljica, ali pesem ali uganka	Štirje starši nimajo pripomb, predlogov in so bili z izvedbo zadovoljni
To bo tako v redu	za vsako prebrano knjigo bi lahko otrok kaj narisal
Več knjig	samo pohvalo izvedbe, mislim da zelo spodbudi radovednost, domišljijo in otroke motivira k branju (vsaj tiste, ki doma nimajo

	bralne kulture); starše pa prisili, da si večkrat vzamejo čas za otroka:)
Vse super	več listov da bi otrok lahko narisal vse prebrane knjige
Lahko bi prišel še enkrat domov v letu	kar tako naprej
Več listov v bralnem dnevniku in da bi otrok dobil Pravljični nahrbtnik večkrat domov v šolskem letu	lahko bi bilo v nahrbtniku več knjig
	en starš ni napisal ničesar

Trije starši v Pobegih in štirje starši v Kekcu nimajo nobenih pripomb in predlogov glede izvedbe Pravljičnega nahrbtnika. V obeh enotah so izrazili, da bi bralni dnevnik imel več listov za ustvarjanje, ker bi tako lahko kdor bi želel narisal risbo za vsako prebrano knjigo. Starši v obeh enotah so tudi izrazili željo po več knjigah v nahrbtniku, v enoti Pobegi so pa pohvalili izbor knjig, ker so bile zastopane različne zvrsti. V Pobegih si starši in otroci želijo, da bi nahrbtnik lahko dobili večkrat v šolskem letu. V Kekcu pa predlagajo, da bi lahko otrokom omogočili raznolike dejavnosti po prebrani knjigi, zlasti za tiste otroke, ki ne marajo risati. V Kekci je en starš idejo o Pravljičnem nahrbtniku pohvalil, ker je tako njihovega otroka motiviralo k poslušanju branja pravljic tudi v domačem okolju.

5.8.1 Povzetek anketnega vprašalnika

Za pridobitev vpogleda v bralne navade družin pred projektom Pravljični nahrbtnik in po njegovi uporabi sem izvedla anketiranje staršev otrok iz enot Kekec in Pobegi. Skupno je bilo poslanih 69 anketnih vprašalnikov, na katere je odgovorilo 41 staršev, od tega jih je 35 vprašalnik tudi v celoti izpolnilo, kar predstavlja 50 % odzivnost.

Med anketiranimi prevladujejo matere (88 %), največ staršev pa je starih med 31 in 40 let. V enoti Pobegi izstopa višja izobrazbena struktura, saj ima 36 % staršev univerzitetno izobrazbo, sledijo višješolska in visokošolska izobrazba (21 %). V enoti Kekec ima največ staršev srednješolsko izobrazbo (64 %), manjši delež pa višjo ali univerzitetno izobrazbo.

Poglejmo še povzetek bralnih navad in odnos do branja v obeh enotah: večina staršev v obeh enotah svojim otrokom redno bere: v Kekcu kar 91 %, v Pobegih pa 79 % jih bere vsak dan ali večkrat tedensko. Podatek, da v Kekcu redno bere kar 91% otrok je sicer zelo spodbuden. Vendar pa je nekoliko presenetljivo, da ravno v tej enoti beležimo tudi veliko število otrok z govorno-jezikovnimi težavami. To navidezno neskladje odpira pomembna vprašanja o samem kontekstu branja v domačem okolju. V anketnem vprašalniku namreč nisem posebej izpostavila, v katerem jeziku starši berejo svojim otrokom. Možno je, da starši berejo v svojem maternem jeziku, ki ni slovenščina – kar je povsem naravno in dragoceno za ohranjanje

njihovega jezikovnega in kulturnega izročila, vendar pa to otrokom ne omogoča enake izpostavljenosti slovenskemu jeziku, ki je jezik okolja, vrtca in pozneje šole. Otroci, ki doma redno poslušajo zgodbe v maternem jeziku, lahko sicer razvijajo bogat besedni zaklad in druge jezikovne zmožnosti, vendar pogosto pri usvajanju slovenščine naletijo na težave, kot so mešanje jezikov, počasnejši razvoj slovenskega besedišča, slabše razumevanje navodil in težave pri izražanju. To je še posebej izrazito, kadar tudi starši sami ne obvladajo dobro slovenskega jezika in otroku ne morejo nuditi podpore pri usvajanju jezika okolja. Zato se lahko zgodi, da kljub rednemu branju doma otroci še vedno zaostajajo v razvoju slovenščine, kar se v vrtcu kaže kot govorno-jezikovne težave. Branje je večinoma v domeni mam (89 %), kar potrjujejo tudi otroci sami. Starši pogosto berejo doživeto, z uporabo različnih glasov, zvokov in obrazne mimike (83 %), ob tem pa se z otroki tudi radi pogovarjajo o vsebini (Kekec 70 %, Pobegi 54 %). Prebrane vsebine pogosto povezujejo z vsakdanjim življenjem, kar počne 70 % staršev v Kekcu in 61 % v Pobegih. V obeh enotah se pomena branja dobro zavedajo, saj je pred projektom to počelo kar 83 % staršev, vendar po pričakovanjih v enoti Pobegi kar 92 % kar jev kot v enoti Kekec (77 %). V povprečju starši dnevno namenijo branju od deset do dvajset minut dnevno, manjši delež staršev bere krajši ali pa daljši čas. V obeh enotah so starši branje prepoznali kot pomemben čas za povezanost z otrokom in krepitev odnosa. Branje je v obeh okoljih pogosto večerna rutina, ki otrokom nudi sprostitvev in zaključek dneva. V Pobegih so bolj izpostavljali razvoj govora, bogatenje besedišča in izražanje čustev, medtem ko so starši v Kekcu več pozornosti namenili razumevanju zgodb, naukov in širjenju otrokovega besednega zaklada. Izzivi s katerimi se starši v obeh enotah srečujejo je pomanjkanje časa in preutrujenost. Izpostavili so še težave s primerno izbiro knjige, zlasti tam, kjer so otroci različnih starosti oz. večje starostne razlike. Kar nekaj staršem pa branje ne predstavlja težav, saj so ga vključili v dnevno rutino.

V drugem delu povzetka anketnega vprašalnika, ki se nanaša na sam projekt oz. uporabo Pravljičnega nahrbtnika doma, bom odgovore staršev primerjala in komentirala skupaj z odgovori njihovih otrok. Pri primerjavi rezultatov anket med starši ter odzivov otrok v obeh enotah (Kekec in Pobegi) se pokažejo določena neskladja med tem, kar starši poročajo, in tem, kako se otroci spominjajo in doživljajo izkušnjo branja oz. Pravljičnega nahrbtnika. V enoti Kekec je kar 50 % staršev navedlo, da so otrokom knjige iz nahrbtnika brali vsak dan. Tako visoka stopnja poročanega branja s strani staršev ne pomeni nujno tudi kakovostne in učinkovite bralne izkušnje za otroka še posebej v primerih, ko branje ni podprto z razumevanjem jezika okolja ali aktivno komunikacijo. Noben starš pa ni označil, da knjig niso prebrali, kljub temu, da je deček v skupini Mucke izrecno poudaril, da mu oče knjig ni prebral. Iz tega lahko razberem, da starš morda ni izpolnil niti anketnega vprašalnika. V tej enoti se šest otrok tudi ni spomnilo Pravljičnega nahrbtnika, čeprav je bil bralni dnevnik izpolnjen tudi z njihove strani; dva otroka pa sta knjige pomešala najverjetneje s svojimi knjigami ali s knjigami iz vrtčevske knjižnice. Vendar pa velja ob tem opozoriti na pomemben jezikovni kontekst družin v tej enoti. Velik delež otrok prihaja iz priseljenskih družin z območja nekdanjih

republik Jugoslavije, kjer starši pogosto ne obvladajo dobro slovenskega jezika. Možno je, da je branje potekalo v omejeni ali slabi slovenščini, pogovor o knjigi pa v njihovem maternem jeziku, saj starši slovenskega jezika pogosto ne obvladajo v zadostni meri in ne govorijo dovolj dobro za poglobljen pogovor z otrokom. Naj poudarim, da so starši iz enote Kekec v 70 % odgovorili, da se po prebrani knjigi pogovarjajo s svojim otrokom. Iz tega lahko razberem, da se pomena pogovora zavedajo, vendar nastopi težava zaradi slabšega znanja slovenskega jezika. Posledično se lahko zgodi, da je bilo branje manj kakovostno. Vse to pa lahko kaže na težave v vrtcu zlasti pri slabšem razumevanju in izražanju v slovenščini ali celo nerazumevanju vsebine knjige.

V enoti Pobegi je 31 % staršev navedlo, da redno berejo svojim otrokom (vsaj štirikrat tedensko), kar je nižji delež v primerjavi z enoto Kekec. Le 50 % staršev, kar (manj kot v Kekcu), je zapisalo, da se z otroki po branju tudi pogovarjajo o vsebini knjige, kar morda kaže na višjo stopnjo kakovostne, interaktivne bralne izkušnje, kar pomeni, da otrok pri poslušanju aktivno sodeluje skupaj s staršem. Jezikovni kontekst v enoti Pobegi omogoča večjo izpostavljenost slovenščini v vsakdanjih družinskih interakcijah, kar otrokom omogoča več priložnosti za uporabo in razvijanje jezika okolja. V kombinaciji z aktivnim sodelovanjem ob branju se to lahko neposredno odraža v bolj razvitem in bogatem govoru otrok. To potrjujejo tudi njihovi odgovori, ki so bili v tej enoti izrazito bolj bogati, otroci so si zapomnili več knjig, bolje so jih vsebinsko opisali in se lažje ter podrobneje izražali o prebranem gradivu. Pravljičnega nahrbtnika so se spomnili čisto vsi otroci iz enote Pobegi. Na podlagi teh podatkov lahko sklepamo, da je kakovost pogovora ob branju okolja (ne le njegova pogostost) in znanje jezika ključnega pomena za otrokovo govorno-jezikovno napredovanje. Pogovor o vsebini, izražanje mnenj, opisovanje likov, razlaganje dogajanja ter spodbujanje otrok, da tudi sami kaj povedo ali obnovijo zgodbo, vse to pomembno prispeva k širjenju besednega zaklada, razumevanju strukturiranega pripovedovanja in oblikovanju bogatejšega govora. Starši iz obeh enot so poročali o pozitivnih spremembah pri svojih otrocih. V Kekcu je dvanajst staršev zaznalo širjenje besedišča, več pripovedovanja zgodb in dogodkov ter večje zanimanje za knjige. V Pobegih so starši podobno poročali o napredku, vendar v nekoliko manjšem obsegu, saj so otroci iz enote Pobegi že v pogovorih z mano izstopali v bogatejšem besedišču. Projekt je imel pomemben vpliv tudi na obiskovanje knjižnic. V Kekcu je 73 % staršev projekt dodatno motiviral k obisku knjižnice, v Pobegih pa 54 %, kar dopolnjuje podatke otrok, da 34 % že redno obiskuje knjižnico. Otroci so projekt sprejeli z velikim navdušenjem. Tudi staršem je bil projekt Pravljični nahrbtnik všeč, saj bi ga vsi priporočali tudi ostalim.

In še nekaj predlogov staršev, kako izboljšati ali nadgraditi projekt v bodoče: starši iz obeh enot so izrazili željo po več listih v bralnem dnevniku za ustvarjanje, večjem številu knjig v nahrbtniku in bolj raznolikih dejavnostih po branju (npr. namesto risanja). V Pobegih so posebej pohvalili izbor knjig, ki so pokrivale različne žanre, in izrazili željo, da bi otroci nahrbtnik prejeli večkrat letno. Predlagali so tudi knjige, pesmi ali uganke v italijanskem jeziku,

saj živimo na dvojezičnem območju. V Kekcu so starši projekt označili kot pomemben za motivacijo otrok za branje tudi v domačem okolju.

5.9. Razprava o hipotezah

V empiričnem delu raziskave sem si zastavila tri hipoteze:

H1: V primestni enoti Pobegi je več staršev prebralo večino ali vse otroške knjige, ki so bile v nahrbtniku kot v mestni enoti.

Utemeljitev hipoteze 1: podatki iz pogovorov z otroki kažejo, da je v Pobegih večji delež staršev prebralo 2 ali več oz. večino knjig iz nahrbtnika. Ta odstotek v Pobegih znaša 63 %, med tem ko je v Kekcu 44 %. prav tako v Kekcu več otrok se ni spomnilo knjig iz nahrbtnika, kar nakazuje morda na manj dosledno izvajanje projekta. Rezultati ankete, na katero so odgovarjali starši obeh enot so bolj podobni, pa vendar je v Pobegih vse knjige prebralo 77 % družin, v Kekcu pa malenkost manj, 73 %. Na podlagi zgoraj navedenih podatkov lahko potrdim prvo hipotezo, da so v Pobegih starši prebrali več knjig kot v enoti Kekec.

H2: Mestno knjižnico obiskuje več otrok iz primestne enote Pobegi.

Utemeljitev hipoteze 2: moja druga hipoteza se je glasila: Mestno knjižnico obiskuje več otrok iz primestne enote Pobegi. To hipotezo lahko potrdim. Čeprav je odstotek med odgovori otrok zelo majhen. V Pobegih je obisk mestne knjižnice potrdilo 40 % otrok, v Kekcu pa kar 33 %. podatek, da toliko otrok v Kekcu obiskuje knjižnico me je pozitivno presenetil, čeprav vem, da vzgojiteljice starše iz mestne enote spodbujamo k obisku knjižnice, saj je ta v neposredni bližini vrtca in za predšolske otroke popolnoma brezplačna. Osebe pa je strokovno in lahko staršem pomaga pri izbiri ustrezne literature. Pozitiven je tudi podatek, da je Priročnik za starše v Pravljичnem nahrbtniku, v katerem je napisano o pomenu branja v predšolskem obdobju, dodatno motiviral več staršev k obisku knjižnice v primerjavi s Pobegi, kar je bil tudi eden od ciljev celotnega projekta.

H3: V primestni enoti Pobegi dajejo starši branju knjig večji in pomembnejši poudarek kot v mestni enoti Kekec.

Utemeljitev hipoteze 3:

Čeprav so starši iz Kekca pogosteje brali otrokom, kar 91 % jih je odgovorilo, da otrokom bere večkrat na teden ali celo vsak dan, vendar odgovori otrokovi kažejo, da je v enoti Pobegi bralna izkušnja pogosteje vodila do bogatejšega govora in večjega razumevanja vsebin. Otrokovi odgovori so bili v Pobegih vsebinsko bogatejši, vsi otroci so si zapomnili nahrbtnik, opisovali zgodbe kar kaže na bogatejše besedišče. V Kekcu pa je bila verjetno kakovost branja

nižja, ker starši pogosto ne obvladajo dobro slovenskega jezika in je branje najverjetneje potekalo v slabi slovenščini, kar otrokom onemogoča seznanjanje z jezikom okolja. Čeprav je pogostost branja višja v Kekcu, je kakovost, jezikovna dostopnost in učinek branja večji v Pobegih, zato lahko hipotezo označimo kot delno potrjeno – v smislu večjega poudarka na kakovostnem branju, ne nujno pogostosti branja.

6. ZAKLJUČEK

V raziskovalni nalogi sem želela preveriti, ali lahko s projektom Pravljični nahrbtnik spodbudimo branje v družinskem okolju in tako vplivamo na govorni razvoj predšolskih otrok ter bralno pismenost. Rezultati so pokazali, da projekt resnično prispeva k večji vključenosti staršev v branje ter k razvoju otrokovega jezika, vendar je učinek v veliki meri odvisen od okolja, v katerem otrok odrašča.

Primerjava med mestno enoto Kekec in primestno enoto Pobegi je pokazala določene razlike. V enoti Pobegi so bili otroci na projekt bolj pozorni, boljše so si zapomnili knjige, jih znali vsebinsko opisati in pokazali več zanimanja. Tudi odzivi staršev iz te enote so kazali na večjo zavzetost za branje in skupno preživljanje časa ob knjigi, kar so pokazali tudi s svojimi zapisi v bralni dnevnik. Po drugi strani pa so v mestni enoti Kekec otroci iz nekaterih skupin (npr. Pikapolonice) pokazali dobro poznavanje projekta, medtem ko so bili v drugih skupinah (npr. Mucke in Sovice) otroci manj odzivni, nekatere knjige so celo zamenjali z drugimi, projekt pa so si slabše zapomnili.

Posebej velja poudariti, da imajo otroci priseljencev v mestni enoti Kekec, katerih materni jezik ni slovenščina, dodatne jezikovne izzive. Ugotovitve kažejo, da pomanjkanje spodbudnega jezikovnega okolja doma ter slabše znanje slovenskega jezika pri starših vplivata na kakovost branja, pogovor po prebrani knjigi in nenazadnje tudi na otrokov jezikovni razvoj. Kljub temu je prav pri teh družinah projekt Pravljični nahrbtnik lahko še posebej dragocen kot priložnost za približevanje slovenskemu jeziku na prijeten način.

Projekt je bil v večini primerov s strani otrok sprejet z navdušenjem. Otroci so pokazali željo, da bi nahrbtnik ponovno odnesli domov, kar dokazuje, da jim branje predstavlja prijetno in pomembno izkušnjo. Tudi številni starši so izrazili pozitivno mnenje in se začeli bolj zavedati pomena skupnega branja.

Na podlagi raziskave lahko zaključim, da je skupno branje doma, podprto s projektom iz vrtca, izjemno učinkovito pri spodbujanju govornega razvoja. Vendar ni dovolj le, da otrokom nudimo knjige. Pomembno je tudi, da starše ozavešimo, da branje postane družinska vrednota, rutina in vir povezanosti. V prihodnje bi bilo smiselno razmisliti o dodatnih oblikah podpore družinam, kjer slovenščina ni materni jezik, da bi tudi tam ustvarili bolj spodbudno jezikovno okolje.

Projekt se je v šolskem letu 2024/25 izvajal prvič, zato so se letošnji šoloobvezni otroci z njim srečali šele prvič. Zanimivo bi bilo čez pet let izvesti enako raziskavo med starši in otroki, ki so v tem šolskem letu obiskovali skupino otrok, starih od 1 do 2 let, saj bodo takrat že šoloobvezni. Na ta način bi lahko primerjali rezultate med otroki, ki so bili v projekt vključeni le eno leto, in tistimi, ki bodo z njim odraščali več let zapored. Ob tem pa bo projekt v prihodnje

tudi že dobro utečen, starši in otroci pa bodo imeli z njim več izkušenj, kar bi raziskavi dodalo dodatno vrednost in širino.

7. VIRI IN LITERATURA

1. ARS RTV SLO (2024). Bralno pismenost je mogoče dvigniti, dokazujejo z Našo malo knjižnico. Ljubljana: RTVSLO. Pridobljeno s <https://ars.rtv slo.si/podkast/jezikovni-pogovori/47471518/175071081>
2. ARS RTV SLO (2020). Branje temelji na možganski funkciji za prepoznavanje obrazov, zato spodbuja k empatiji. Ljubljana: RTVSLO. Pridobljeno s https://ars.rtv slo.si/podkast/jezikovni-pogovori/47471518/174718131?utm_source=chatgpt.com
3. ARS RTVSLO (2021). 40 odstotkov predšolskih otrok potrebuje pomoč logopeda. Pridobljeno s <https://ars.rtv slo.si/podkast/jezikovni-pogovori/47471518/174749841>
4. Augustyn, M., Duursma, E., Zuckerman, B. (2008). Reading aloud to children: the evidence. Pridobljeno s https://www.researchgate.net/publication/5373247_Reading_aloud_to_children_The_evidence
5. Bellefonds, de C. (2021). When your baby can hear in the womb. Pridobljeno s <https://www.whattoexpect.com/pregnancy/fetal-development/fetal-hearing>
6. Bone, J., Mršnik, S (2022). spodbujanje razvoja pismenosti v vrtcu in šoli. Bralna, naravoslovna, matematična in finančna pismenost. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
7. Bucik, N., Jamnik, T., dr. Knaflič, L., Lukan Matko I., Požar-Matijašič, N., Remškar, S. (2003). Beremo skupaj. Priročnik za spodbujanje branja. Ljubljana: Mladinska knjiga.
8. Delovna skupina za pripravo Nacionalnega programa vzgoje in izobraževanja 2023-2033. (2024). Nacionalni program vzgoje in izobraževanja za obdobje 2023–2033 predlog. Ljubljana: Ministrstvo za vzgojo in izobraževanja. Pridobljeno s <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Nacionalni-program-vzgoje-in-izobrazevanja-za-obdobje-2023-2033-predlog.pdf>
9. Fras Popović, S. (2024). S Sabino Fras Popović o bralni kulturi in pismenosti. Oddaja na RTV SLO Zorni kot. Pridobljeno s <https://365.rtv slo.si/arhiv/zorni-kot/175014601>
10. Grginič, M. (2005). Porajajoča se pismenost. Domžale: Založba Izolit d.o.o.
11. Grginič, M. (2008). Vsak po svoji poti do pismenosti. Priročnik za vzgojitelje in starše predšolskih otrok. Mengeš: Založba Izolit d.o.o.
12. Gov.si (2023). Znani rezultati mednarodne raziskave bralne, matematične in naravoslovne pismenosti PISA 2022. Pridobljeno s <https://www.gov.si/novice/2023-12-05-znani-rezultati-mednarodne-raziskave-bralne-matematicne-in-naravoslovne-pismenosti-pisa-2022/>
13. Gov.si (2023). Rezultati mednarodne raziskave bralne pismenosti četrtošolcev PIRLS 2021. Pridobljeno s <https://www.gov.si/novice/2023-05-16-rezultati-mednarodne-raziskave-bralne-pismenosti-cetrtošolcev-pirls-2021/>

14. Haramija, D. (2017). Bralna pismenost v predšolski vzgoji in izobraževanju. Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.
15. Haramija, D. (2019). Spodbujanje družinskega branja v otrokovem predšolskem obdobju: Predšolska bralna značka. Pridobljeno s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-H4PZ1GWZ>
16. Jezikovni pogovori (2023). dr. Sašo Dolenc: Moč zgodbe: vpliv pripovedovanja na človeške možnosti. Ljubljana: RTV SLO. Pridobljeno s <https://365.rtvsl.si/arhiv/jezikovni-pogovori/174986024>
17. Kerndl, M., Mršnik, S., Novak, N., Fekonja, R., Hedžet Krkač, M., Kerin, M., Rosc Leskovec, D., Sivec, M., Zore, N., Milekšič, V., Čuk, A., Stanonik, M., Gaber, B., Bačnik, A., Cotič Pajntar, J., Fekonja Peklaj, U., Vilar, P., Kavčič, A., Godec Soršak, L., Haramija, D., Kranjc Ivič, M., Svetlik, K., Slapar, S., Prudič, T., Leban, K., Papež, N., Ceket Odar, M. (2022). Bralna pismenost Opredelitev in gradniki. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
18. Klemenčič, M. E., Mirazchiyski, P. V., (2023). Mednarodna raziskava bralne pismenosti (IEA PIRLS 2021) Nacionalno poročilo – prvi rezultati. Pridobljeno s chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfefindmkaj/https://www.pei.si/wp-content/uploads/2023/05/Nacionalno_porocilo_PIRLS_2021.pdf
19. Kranj, S.(1999). Razvoj govora predšolskih otrok. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
20. Kurikulum za vrtce, (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
21. Leach, P. (2004). Otrok od rojstva do šole. Ljubljana: Domus.
22. Marjanovič - Umek, L. (1990). Mišljenje in govor predšolskega otroka. Ljubljana: DZS.
23. Marjanovič – Umek, L., Fekonja – Peklaj, U., Pečjak, S. (2011). Govor in branje otrok: ocenjevanje in spodbujanje. Ljubljana: Center za psihodiagnostična sredstva.
24. Marjanovič Umek, L., Fekonja, U. (2004). Razvojna psihologija. Založba Rokus.
25. Marjanovič Umek, L., Kranjc, S., Fekonja, U. (2006) Otroški govor: razvoj in učenje. Domžale: Založba Izolit, d.o.o.
26. Studio ob 17-ih (2021). Otroci pred zasloni – koliko časa pred zasloni je še varno. Pridobljeno s <https://prvi.rtvsl.si/podcast/studio-ob-1700/87/174789096>
27. Spitzer, M. (2016). Digitalna demenca – kako spravljamo sebe in svoje otroke otroke ob pamet. Moharjeva založba: Celovec.
28. Šterman Ivančič, K., Mlekuž, A., (2023). PISA 2022 Nacionalno poročilo s primeri nalog iz matematike. Ljubljana: Pedagoški inštitut. Pridobljeno s chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfefindmkaj/https://www.pei.si/wp-content/uploads/2024/04/Porocilo22_final_26032024.pdf
29. Place, M.H. (2011). 100 dejavnosti za učenje branja in pisanja po metodi Montessori. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
30. Požar Matijašič, N. (2023). Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti 2019 – 2030 in Akcijski načrt za razvoj bralne pismenosti in bralne kulture. Ljubljana: Ministrstvo

Republike Slovenije za vzgojo in izobraževanje, Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfefindmkaj/https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Razvoj-solstva/DS-NPVI/Gradiva/Bralna-pismenost-16-11-23/1-del/01_Pozar_Matijasic.pdf

31. Požar Matijašič, N. (2023). Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti 2019 – 2030 in Akcijski načrt za razvoj bralne pismenosti in bralne kulture. Ljubljana: Ministrstvo Republike Slovenije za vzgojo in izobraževanje, Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfefindmkaj/https://www.zrss.si/pdf/strategija_bralna_pismenost.pdf
32. Skamlič, N. (2011). Od joka do prvih besed – priročnik za spodbujanje komunikacije, govora, in jezika v prvem letu življenja. Radovljica: Založba Didakta.
33. Stare, A. (2024). Vzgoja in spodbudno domače okolje. Pridobljeno s <https://mail.google.com/mail/u/0/#label/A%26R+ALENKA+STARE/FMfcgzGxSbjpshpXflrsScFJXglwPJnB>
34. Slovar slovenskega knjižnega jezika (1995). Ljubljana: Državna založba Slovenije.
35. Škrubej, A. (2017). Razvoj in spodbujanje govora pri predšolskem otroku. Pridobljeno s <https://pogledkrozprozor.wordpress.com/2017/10/31/razvoj-in-spodbujanje-govora-pri-predolskem-otroku/>

8. PRILOGA – ANKETNI VPRAŠALNIK

Spoštovani starši!

Sem diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok, Valentina Kozlovič, zaposlena v Vrtcu Koper, v enoti Kekec. V okviru svoje raziskovalne naloge, povezane s projektom Pravljični nahrbtnik, želim raziskati, kako starši organizirate branje z otrokom doma in kako doživljate skupno branje. Vaši odgovori bodo uporabljeni izključno za namene raziskave in bodo obravnavane anonimno. Če imate v vrtcu vključenih več otrok, odgovarjate izključno za najstarejšega otroka.

Anketa vam bo vzela nekaj minut časa.

Hvala za sodelovanje, dipl. vzg. Valentina Kozlovič

Q1 - Vaša starost:

- 20-30 let
- 31-40 let
- 41-50
- Več kot 50 let

Q2 - Spol:

- Ž
- M
- Vpišite besedilo odgovora 3

Q3 - Končana stopnja izobrazbe:

- Osnovnošolska izobrazba
- Poklicna izobrazba
- Srednješolska izobrazba
- Višješolska ali visokostrokovna izobrazba
- Univerzitetna izobrazba
- Magisterij, specializacija ali doktor znanosti

Q4 - Enota v katero je vaš otrok vključen:

- Enota Pobegi Zajček
- Enota Koper Kekec

2. Q5 - Naslednja vprašanja se nanašajo na branja doma pred projektom Pravljični nahrbtnik.

Q6 - Kako pogosto ste doma brali otroku različno otroško literaturo?

- enkrat na teden
- vsak dan
- večkrat na teden
- občasno
- Nikoli

Q7 - Kdo je najpogosteje bral otroku doma?

- Mama
- Oče
- Drug član družine

Q8 - Ali se doma trudite brati doživeto(z uporabo različnih glasov, zvokov, uporabljate obrazno mimiko,...)

- Da
- Ne
- Včasih

Q9 - Ali ste med branjem knjige otroku postavljali vprašanja in se z njim pogovarjali o prebrani vsebini?

- Da, pogosto
- Občasno
- Nikoli

Q10 - Ali ste vsebino prebrane knjige kdaj povezovali z vsakdanjim življenjem vašega otroka?

- Da
- Ne
- Včasih

Q11 - Ale ste pred projektom Pravljični nahrbtnik doma redno brali z otrokom (vsaj petkrat na teden)

- Da
- Ne

Q12 - Koliko časa ste običajno namenili branju

- Manj kot 10 minut
- Od 10 do 20 minut
- Od 20 do 30 minut
- Več kot 30 minut

Q13 - Kaj vam največ pomeni pri skupnem branju z vašim otrokom

---

Q14 - S kakšnimi izzivi ste se srečevali pri organizaciji branja doma

---

Q15 - Naslednji sklop vprašanj se nanaša na projekt Pravljični nahrbtnik. S pomočjo vprašanj želim izvedeti ali je Pravljični nahrbtnik prispeval k večji motivaciji za branje knjig v domačem okolju ter posledično k spodbujanju govornega razvoja

Q16 - Ste v okviru projekta Pravljični nahrbtnik skupaj z otrokom prebrali vse ponujene knjige

- Da
- Večino
- Nobene

Q17 - Kako pogosto ste med izposajo Pravljičnega nahrbtnika brali knjige

- 1-2 na teden
- 3-4 na teden
- Vsak dan
- Nismo brali

Q18 - Ste z otrokom sodelovali pri ustvarjanju bralnega dnevnika (risanje, zapis misli,...)

- Da
- Ne
- Delno

Q19 - Vas je strokovna literatura v Pravljičnem nahrbtniku nagovorila k pomenu branja oz. vam je dala pomembne informacije, zakaj je branje v predšolskem obdobju tako pomembno

- Da
- Ne

Delno

Q20 - Kako ste vi kot starši doživljali Pravljični nahrbtnik

Zelo pozitivno

V redu, vendar nič posebnega

Nimam mnenja

Neuporaben

Q21 - Ste med skupnim branjem ali kasneje opazili katero od naslednjih sprememb pri vašem otroku

Možnih je več odgovorov

Boljše izražanje

Pogosteje pripoveduje zgodbe ali vsakdanje dogodke

Več novih besed v njegovem besedišču

Boljše razumevanje navodil in vprašanj

Z večjim veseljem posega po knjigah

Nobene spremembe

Q22 - Ste po prebranem Pravljičnem nahrbtniku oziroma napotkih za starše spodbudili svoje otroke in sebe k obisku mestne knjižnice in pogosteje posegali po otroških knjigah

Da

Ne

Q23 - Kako je vaš otrok doživljal Pravljični nahrbtnik

Zelo je bil navdušen in je komaj čakal, kdaj bo na vrsti

Zanimanje je bilo zmerno

Nanj ni bil posebej pozoren

Pravljični nahrbtnik ga ni zanimal

Q24 - Je vaš otrok po prebranih knjigah iz Pravljičnega nahrbtnika večkrat sam posegel po knjigah in pokazal zanimanje

Da

Ne

Občasno

Q25 - Kako ocenjujete projekt Pravljični nahrbtnik

Odlično

Dobro

Povprečno

Slabo

Q26 - Bi Pravljični nahrbtnik svetovali tudi drugim otrokom in staršem

Da

Ne

Q27 - Imate kakšen predlog, idejo ali zamisel, kako bi lahko projekt Pravljični nahrbtnik izboljšali za naslednje šolsko leto

---